

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

το νέο πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα των **Εικαστικών** στην υποχρεωτική εκπαίδευση **οδηγός εκπαιδευτικού**

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ

2011

Το παρόν έργο έχει παραχθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ** (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: «**Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων»**». Επιστημονικό Πεδίο: Πολιτισμός – Τέχνες Διδακτικό/μαθησιακό αντικείμενο: **Εικαστικά**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών στην υποχρεωτική εκπαίδευση	σελ. 4
2. Η αναγκαιότητα των νέων Προγραμμάτων Σπουδών..	σελ. 5
3. Σύνδεση μεταξύ των διδακτικών αντικειμένων.....	σελ. 6
4. Το μάθημα των Εικαστικών και τα νέα Προγράμματα Σπουδών.....	σελ. 6
5. Διδακτική Μεθοδολογία.....	σελ. 9
6. Ο Εκπαιδευτικός σχεδιάζει τη μάθηση.....	σελ. 12
7. Επισκόπηση.....	σελ. 14
8. Το Πρόγραμμα Σπουδών στην τάξη.....	σελ. 15
9. Σχεδιασμός μαθήματος με βάση τα Προγράμματα Σπουδών.....	σελ. 17
10. Αξιολόγηση.....	σελ. 19
11. Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολική Ηλικίας και Α΄ και Β΄ Δημοτικού.....	σελ. 20
12. Πρόγραμμα Σπουδών Δημοτικού.....	σελ. 22
13. Πρόγραμμα Σπουδών Γυμνασίου.....	σελ. 27
14. Σχέδια εργασίας.....	σελ. 34
15. Το Ημερολόγιο	σελ. 35
16. Το Portfolio.....	σελ. 35
17. Εισαγωγή στα Σχέδια Μαθήματος.....	σελ. 37
18. 1 ^ο Σχέδιο Μαθήματος <i>Installation</i>	σελ. 41
19. 2 ^ο Σχέδιο Μαθήματος <i>Performance</i>	σελ. 47
20. 3 ^ο Σχέδιο Μαθήματος <i>Happening</i>	σελ. 52
21. 4 ^ο Σχέδιο Μαθήματος <i>Video Art</i>	σελ. 56
22. 5 ^ο Σχέδιο Μαθήματος Φιλοξενώντας τον πολιτισμό του άλλου.....	σελ. 63
23. 6 ^ο Σχέδιο Μαθήματος Ψηφιακός εγγραμματισμός.....	σελ. 70
1. Αξιοποίηση διδακτικού υλικού, βιβλίων Εικαστικών, προγραμμάτων στο διαδίκτυο.....	σελ. 71

2. Δημιουργία ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης (blog)για την ανάρτηση έργων της τάξης/του σχολείου.....σελ. 73	
3. Εφαρμογές και αξιοποίηση ελεύθερων λογισμικών σελ.73	
4. Δημιουργία Εικαστικού έργου με ελεύθερο λογισμικό(από τον Σύμβουλο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Δρ. Γιώργη Σιγάλα).....σελ. 75	
24. 7 ^ο Προτάσεις για Project.....σελ. 81	
25.Αξιολόγηση.....σελ. 83	
i. Αυτοαξιολόγηση για το μαθητή.....σελ. 83	
ii. Αυτοαξιολόγηση για τον εκπαιδευτικό.....σελ. 83	
26.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ. 85	

Παράρτημα

Δείγμα πίνακα για Σχέδιο Μαθήματος.....σελ. 87	

Τα νέα Πρόγραμμα Σπουδών στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο

Η εκπαίδευση προσπαθώντας να βαδίζει παράλληλα με τις αλλαγές που συμβαίνουν στη σύγχρονη κοινωνία και ζωή έθεσε την ανάγκη να ανανεωθούν τα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών.

Η προσπάθεια που γίνεται είναι εκείνη του εμπλουτισμού, της διεύρυνσης των ήδη ισχυόντων ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ. Γι' αυτό και τα σχολικά εγχειρίδια δεν αλλάζουν.

Τα νέα ΑΠΣ προτείνουν διδακτικές μεθόδους οι οποίες εφαρμόζουν καινοτόμες δράσεις, εντάσσουν την πολιτιστική ζωή και αξιοποιούν τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα (διαδραστικός πίνακας, ηλεκτρονικό βιβλίο, ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, προσωπικό laptop).

Τα νέα αναλυτικά προγράμματα ως ανοικτά και ευέλικτα για τον εκπαιδευτικό, προτείνουν την καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης στον μαθητή, τη διαθεματικότητα, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τη συλλογικότητα και τη συνεργασία με στόχο τη δημοκρατική πολιτειότητα, τη βιωματική μάθηση των μαθητών.

Για την εκπόνηση των νέων Προγραμμάτων Σπουδών δόθηκαν τέσσερις αρχές που αφορούν στη διαδικασία μάθησης:

- 1. Η αρχή της Διερευνητικής Προσέγγισης της Μάθησης,
- 2. Η αρχή της Διεπιστημονικής Συνεργασίας των Καθηγητών
- 3. Η αρχή της Ομαδικής Συνεργασίας των Μαθητών.
- 4. Η αρχή της Διαφοροποίησης του Περιεχομένου, της Διαδικασίας και του Πλαισίου της Μάθησης

Οι τέσσερις αυτές αρχές προδιαγράφουν την αλλαγή στη σχολική νοοτροπία: το σχολείο δεν είναι πια στραμμένο προς την ύλη και τα κείμενα αλλά προς τον μαθητή και ενδιαφέρεται στο πώς ο μαθητής θα μάθει τα κείμενα και την ύλη κάθε γνωστικού αντικειμένου.

Ο Εικαστικός εκπαιδευτικός, από τη φύση του μαθήματος των Εικαστικών, διδάσκει σύμφωνα με αυτές τις αρχές. Εστιάζει την προσοχή του στο μαθητή, τον οποίο παρατηρεί από κοντά, συνεργάζεται με τον καθένα χωριστά καθώς περνάει ανάμεσα στα θρανία, αντιλαμβάνεται γρήγορα τον τρόπο που σκέφτεται κάθε μαθητής, τους βοηθά να μάθουν να σκέφτονται, να συνεργάζονται, να κρίνουν, να δημιουργούν.

Η αναγκαιότητα των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών

Οι γρήγορες αλλαγές της σύγχρονης κοινωνίας, η σαρωτική ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και η άμεση πρόσβαση στην πληροφορία μέσω του διαδικτύου δημιούργησε την ανάγκη για:

- ▶ Επικέντρωση των προγραμμάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στη μάθηση- και στη σύνδεση των επιμέρους διδακτικών-μαθησιακών αντικειμένων .
- ▶ Εστίαση των περιεχομένων της μάθησης σε κεντρικές, ενοποιητικές ιδέες/έννοιες/γεγονότα και διαδικασίες κλειδιά που έχουν αξία στην πραγματική ζωή και οι οποίες αναπτύσσονται και επεκτείνονται σε όλη τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης.
- ▶ Ανάπτυξη των περιεχομένων της διδασκαλίας-μάθησης σε μορφωτικά αποτελέσματα/ενέργειες/δραστηριότητες για την απόκτηση μορφωτικών αξιών, γνώσεων και δεξιοτήτων.
- ▶ Καλλιέργεια θετικής στάσης για τη μάθηση.
- ▶ Αξιοποίηση πολλαπλών μέσων διαμόρφωσης νοημάτων και επικοινωνίας (προφορικών, έντυπων, εικονικών, ψηφιακών και πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπιδράσεων).

Στο προγράμματα σπουδών θα δίνεται έμφαση στη **διαφοροποιημένη** διδασκαλία.

Μέσω της βασικής αυτής προσέγγισης, επιμέρους έμφαση δίνεται:

- ▶ στην καλλιέργεια κινήτρων για ενεργοποίηση της συμμετοχής,
- ▶ στην καλλιέργεια κλίματος αναγνώρισης και αποδοχής,
- ▶ στην καλλιέργεια επικοινωνίας και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων,
- ▶ στην αξιοποίηση των προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών των μαθητών στην προοπτική της υποστήριξής τους για επιστημονικού και μορφωτικού χαρακτήρα κατακτήσεις,
- ▶ στη διαμόρφωση ελκυστικών περιβαλλόντων μάθησης και τη σύνδεσή τους με τα περιβάλλοντα ζωής, στο σχεδιασμό και την οργάνωση ευκαιριών για πλούσιες εμπειρίες μάθησης που συνδέονται με τη συμμετοχή σε εγγράμματα γεγονότα και εγγράμματα πρακτικές της ευρύτερης κοινότητας, στην καλλιέργεια της συμμετοχής των μαθητών στη διαχείριση της μάθησης τους.

Σύνδεση μεταξύ των διδακτικών αντικειμένων

Το μάθημα των Εικαστικών ευθυγραμμίζεται με τους κοινούς μορφωτικούς στόχους όλων των διδακτικών αντικειμένων και ενισχύει την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και των αντικειμένων, διευκολύνοντας τους διαύλους της μέσω της εικόνας και των εργαλείων της. Μέσα από τη διδακτική του μαθήματος και τις βιωματικές του δράσεις, αναπτύσσεται το πνεύμα της συνεργασίας και τα προβλήματα ένταξης στην ομάδα που παρατηρούνται σε κάποιους μαθητές λύνονται όταν αίρεται η περιθωριοποίησή τους. Το μάθημα των Εικαστικών εμπεριέχει την διαφοροποιημένη διδασκαλία και ο εκπαιδευτικός προτείνει λύσεις για θέματα και δράσεις που αρμόζουν περισσότερο σε κάθε παιδί.

Η τέχνη, στο Νέο Σχολείο, μπορεί να λειτουργήσει ως ο συνδετικός κρίκος για τις «Δράσεις για τη Σχολική και κοινωνική ζωή», το «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη», τις ΤΠΕ, τον Πολιτισμό, που επιδιώκει να απλώσει διεπιστημονικά και διαθεματικά στη σχολική κοινότητα.

Το μάθημα των Εικαστικών και τα νέα Προγράμματα Σπουδών

Το μάθημα των Εικαστικών απαντά άμεσα στη φιλοδοξία του σύγχρονου σχολείου η οποία είναι η δημιουργία ολοκληρωμένων ατόμων. Από τη φύση του το μάθημα παρέχει την ενεργητική μάθηση γιατί ζητά από το μαθητή να δημιουργεί. Η δημιουργία είναι μία διαδικασία μέσα από την οποία σταδιακά οικοδομείται η μάθηση και ο βιωματικός-ερευνητικός χαρακτήρας του μαθήματος αρνείται την παθητική αποδοχή πληροφοριών. Από τη φύση της η τέχνη αμφισβητεί την απολυτότητα της επιστημονικής γνώσης και εκπαιδεύει στην κριτική ματιά. Με τις εκπαιδευτικές αλλαγές που επιχειρήθηκαν κατά την περίοδο 1997-2003 έγινε προσπάθεια τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) να αποκτήσουν σταδιακά χαρακτήρα ευέλικτων προγραμμάτων, με στόχο να αντιμετωπιστεί η μάθηση όχι ως συσσώρευση γνώσεων αλλά ως δημιουργική καλλιέργεια των τρόπων πολυπρισματικής κατάκτησης της γνώσης μέσα από συμμετοχικές και βιωματικές διαδικασίες (Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, 1997). Επίσης, από το 2003, με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα ΑΠΣ για την υποχρεωτική εκπαίδευση υιοθετήθηκε και η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και επιχειρήθηκε η διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων. Τα προγράμματα αυτά στόχευαν στη διασφάλιση της συνέχειας της διδασκόμενης ύλης, στην εξάλειψη της αποσπασματικότητας της γνώσης, στην αποφυγή επικαλύψεων της ύλης, καθώς επίσης στη δημιουργία ενός πλαισίου που θα διασφάλιζε μεγαλύτερη αυτονομία στον εκπαιδευτικό.

Με αυτές τις αρχές δημιουργήθηκαν τα σχολικά εγχειρίδια για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο καθώς και το ψηφιακό εποπτικό υλικό, όπως κυκλοφορούν και είναι στη διάθεση των μαθητών και των διδασκόντων. [Ψηφιακό Σχολείο](#) και [Σχολικά Βιβλία σε Ψηφιακή μορφή](#) και [Υποστηρικτικό Υλικό](#)

Το ενδιαφέρον των νέων προγραμμάτων σπουδών μετατοπίζεται από την επιλογή του πιο έγκυρου γνωστικού περιεχομένου μάθησης στη διαμόρφωση των πιο κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων και διδακτικών τεχνικών, με σκοπό τη διευκόλυνση της ενεργητικής μάθησης («κοινωνικός εποικοδομισμός» του L. Vygotsky). Το μάθημα των Εικαστικών από τη φύση του ευθυγραμμίζεται άμεσα σε αυτή την κατεύθυνση. Κάθε ενότητα, αλλά και κάθε μάθημα, είναι μία πρόταση διαφοροποιημένης διδακτικής και μεθοδολογίας. Τα Εικαστικά με αυτή τη διαδικασία μάθησης εκτείνονται πέρα από το συγκεκριμένο μάθημα, διαχέονται σε όλη τη σχολική ατμόσφαιρα, αποτελούν το 'πολιτιστικό κλίμα' του σχολείου αφού προτείνονται εικαστικές δραστηριότητες σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Επίσης, η συμβολή της Εικαστική γλώσσας στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της αντιληπτικότητας είναι καίρια καθώς βρίσκει τη θέση της στη σύγχρονη δυναμική της Εκπαίδευσης, στην κοινωνία και στο σύγχρονο πολιτισμικό περιβάλλον. Σε μία κοινωνία όπου ο μαθητής κατακλύζεται από εικόνες, είναι ανάγκη να αποδομηθούν, να απομυθοποιηθούν και να επαναπροσδιοριστούν οι οπτικοί κώδικες. Είναι ανάγκη να επαναπροσδιοριστεί η ένταση, το συναίσθημα, το βάθος της εικόνας και του εικαστικού έργου. Μπροστά στο εικαστικό έργο μπορεί κανείς να σταθεί και να σκεφτεί, να φανταστεί, να ονειρευτεί, να κρίνει, να διεισδύσει στην εικόνα και εν τέλει να δράσει, κάτι που του στερείται συστηματικά στην καθημερινή του ζωή. Κατακλύζεται από εικόνες καταναλώσιμες, εφήμερες και διαφημιστικές, που εναλλάσσονται στη γρήγορη ταχύτητα του ακριβού διαφημιστικού χρόνου των ΜΜΕ.

Μέσα στη μία ώρα που διατίθεται στους μαθητές για δημιουργική εικαστική αισθητική εκπαίδευση επιδιώκεται ο μαθητής να γνωρίσει βιωματικά (τις τεχνικές, τις μορφές, τη γλώσσα της εικαστικής τέχνης) να εμβαθύνει (στις ιδέες και στα θέματα της τέχνης) και να απολαύσει το έργο τέχνης με την ευρεία έννοια της αισθητικής εμπειρίας. Πέρα από τις στερεότυπες κατηγοριοποιήσεις «ωραίο» ή «άσχημο» ο μαθητής μαθαίνει πως η έννοια του ωραίου είναι ανεξάρτητη από το απεικονιζόμενο αντικείμενο ενώ είναι εξαρτημένη από την εσωτερική ποιότητα και ένταση που αναδύεται από την απεικόνισή του.

Ο μαθητής στο πλαίσιο του εγγραμματισμού του στη γλώσσα της τέχνης διδάσκεται με βιωματικό τρόπο τη ζωγραφική (τέμπρες, ακουαρέλες κλπ.), τη γλυπτική (πηλός χαρτοπολτός κλπ) και έρχεται σε επαφή με την αναπαραστατική και αφαιρετική γλώσσα. Έτσι, είναι σε θέση να αναγνωρίσει και να απολαύσει ένα έργο Κυκλαδικής Τέχνης και ένα έργο του Λύσιππου, ένα έργο του Jacques Louis David αλλά και ένα έργο του Van Gogh, ένα έργο του Rodin αλλά και ένα έργο του Michelangelo, μορφολογικά διαφορετικά μεταξύ τους. Επίσης ο μαθητής έχει ακούσει στην τάξη για τον τρόπο με τον οποίο η Μοντέρνα τέχνη των αρχών του αιώνα δανείστηκε τον αυθορμητισμό και την εκφραστικότητά του παιδικού σχεδίου και πώς στράφηκε προς εκείνες τις μορφές, που έδειχναν στο θεατή τον κόσμο με άλλο τρόπο, πολλές φορές αιρετικό και άλλες πάλι ερμητικό, εμπλουτίζοντάς τον αλλά και ξαφνιάζοντάς τον μπροστά στα έργα της.

Τα έργα τέχνης που παρήχθησαν μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο και ιδιαίτερα απ τη δεκαετία του 60 και μετά, δεν δημιουργήθηκαν με στόχο την απόλαυση αλλά με στόχο τη διανοητική συμμετοχή ή/και διέγερση ή/και την ενεργή συμμετοχή του

θεατή. Μετέθεσαν το ενδιαφέρον από την αναπαράσταση στην καλλιέργεια της ανθρώπινης σκέψης. Ειδικά κατά τη δεκαετία του 70 το έργο τέχνης από την αντιληπτική ικανότητα (perception) απευθύνθηκε στις λειτουργίες της νοητικής σύλληψης (conception). Λέξεις, γράμματα και αριθμοί, έννοιες, χάρτες, βίντεο, αντικείμενα καθημερινά, άλλοτε εμβληματικά άλλοτε ωμά και απομυθοποιημένα, άλλοτε ως σημεία και σύμβολα, χρησιμοποιήθηκαν μόνα ή σε συνδυασμό, δημιουργώντας μία μορφή τέχνης, που έφερε στο προσκήνιο τον προβληματισμό για την τέχνη, τους θεσμούς της, την εμπορευματοποίησή της, το ρόλο και την ταυτότητα του καλλιτέχνη. Η τέχνη ελέγχτηκε από τους καλλιτέχνες για τις πολιτιστικές και κοινωνικές της αξίες μέχρι που πρότειναν ακόμα και την «άρση του εκπολιτιστικού» τους ρόλου. Η Εννοιολογική τέχνη πήρε τόσες μορφές όσες και οι ιδέες, προκλητικές, ρηξικέλευθες και ανατρεπτικές, που εξέφρασαν οι καλλιτέχνες και τα κινήματα που δημιούργησαν στο πλαίσιο της (arte povera, fluxus, gruppo zero, land art, eat art, art video, **Installations**, **Happenings** για να πούμε μόνο μερικά). Έχοντας ως στόχο την ταύτιση της Τέχνης με τη ζωή χρησιμοποίησαν στην εικαστική τους γλώσσα ωμά υλικά, κάρβουνα, γυαλί, κόκκους καφέ, σίδερα και ξύλα, και εγκατέστησαν τα έργα τους μακριά από το θεσμικό τους πλαίσιο, έξω από τη γκαλερί και το Μουσείο, στο παλιό εργοστάσιο, στην εγκαταλειμμένη εκκλησία, στο παροπλισμένο πλοίο, στη φύση, με στόχο, πολλές φορές, την αφομοίωση του έργου με το χώρο έκθεσής του.

Πώς μπορεί να εξοικειωθεί ο μαθητής με αυτές τις μορφές της σύγχρονης τέχνης; Η απάντηση είναι δημιουργώντας ο ίδιος τέχνη.

Όσο κι αν οι καλλιτέχνες μετέρχονται των λέξεων, των συμβόλων ή άλλων αινιγματικών σημείων ή της τεχνολογίας για να εκφράσουν αυτό που θέλουν, πάντοτε η υλική υπόσταση του έργου δεν μπορεί παρά να υπάρξει. Ως φωτογραφία, ως λογότυπο, ως αντικείμενο, η ιδέα υλοποιείται με κάποιο τρόπο για να γίνει εικόνα, άρα ορατή. Ο μαθητής καλείται να αναγνωρίσει τα δομικά υλικά του έργου, να τα κατανοήσει (ή και όχι), να παίξει πάντως με αυτά, να σκεφτεί περί αυτά, να εκφράσει τις ιδέες του με αυτά. Να διατυπώσει εικαστικές προτάσεις ως διανοητικές ασκήσεις, ως οργάνωση της σκέψης μέσα από τη φαντασία. Ζητήματα τα οποία είχαν τεθεί στα προηγούμενα προγράμματα σπουδών και έχουν αναπτυχθεί στα σχολικά εγχειρίδια με οδηγίες και λεπτομέρειες, όμως, δεν έτυχαν όλα εξ ίσου ευρείας εφαρμογής στη σχολική τάξη.

Στα νέα προγράμματα σπουδών, θεωρούμε σημαντικό να μπορεί ο μαθητής να αναγνωρίζει ένα έργο του Picasso ή του Van Gogh (ονόματα που τα περισσότερα παιδιά μνημονεύουν όμως όχι τυχαία, αφού με τα έργα τους ασχολούνται τα μέσα ενημέρωσης για λόγους ανεξάρτητους της αισθητικής τους αξίας). Πρέπει όμως να προετοιμαστεί να συναντήσει έργα των Τακι, Χρύσα, Σκυλλάκος, Κουνέλλης ή Anish Kapoor, Paik, Viola για να αναφέρουμε μόνον ενδεικτικά κάποιους. Όταν θα αναζητήσει ένα ερμηνευτικό κλειδί για τα σύγχρονα έργα τέχνης που συναντά στις διεθνείς Biennale, θα διαβάσει περί το έργο από κριτικούς, επιμελητές (curators) και ειδικούς. Στο μάθημά μας όμως μπορούμε να μπορούμε χωρίς φλυαρίες στην καρδιά του έργου. Το μάθημά μας παρέχει μία μοναδική ευκαιρία στο μαθητή να το «διαβάσει» και να το κατανοήσει από μέσα, αφού καλείται στις δραστηριότητες του να σκεφτεί, να επεξεργαστεί τις ιδέες του και να δημιουργήσει κάτι ανάλογο. Να δημιουργήσει ανάλογα έργα με τα ίδια δομικά υλικά: ιδέα, ανάλυση, επιλογή υλικών, σύνθεση, παρουσίαση έργου/ων, τόπος παρουσίασης.

Ο εκπαιδευτικός, ως εικαστικός ο ίδιος, έχει τη δυνατότητα να αποδομήσει το έργο και πάνω στο θρανίο του μαθητή (ελλείψει εργαστηρίου) να παραταχθούν τα δομικά υλικά της σύγχρονης τέχνης, κάνοντας το μαθητή όχι απλώς φιλότεχνο αλλά πραγματικό αναγνώστη των μορφών της. Είτε μέσω του βιώματος από την επεξεργασία της δικής του ιδέας, που οργανώνει προς υλοποίηση (ατομικά ή ομαδικά), είτε μέσω της εννόησης και της σιωπηλής επικοινωνίας με το έργο τέχνης ως αντικείμενο.

Γνώση και τεχνική (όχι πάντα με αυτή τη σειρά) εναλλάσσονται στη διδακτική πορεία της τάξης. Ο διδάσκων εναλλάσσει τις μεθόδους του προκειμένου ο μαθητής με το βίωμα της «παραγωγής» έργου να μετέρχεται της δημιουργικής διαδικασίας, η οποία συνοδεύεται από συναισθήματα εκπλήρωσης και ευχαρίστησης. Τονώνεται η ατομική ταυτότητα του μαθητή, επιβεβαιώνεται η ανάγκη του για πειραματισμό, σιγουρεύεται η έμφυτη ανάγκη του για διερεύνηση και ενισχύεται η έκφραση της προσωπικής γνώμης, η ανάληψη ευθύνης, η ανάληψη πρωτοβουλίας αλλά και ο σεβασμός της προσωπικής γνώμης του άλλου, συστατικά που θα τον διαμορφώσουν σε ενεργό, δημιουργικό, δημοκρατικό πολίτη.

Το προσδοκώμενο προφίλ του μαθητή του Νέου Σχολείου «ο μικρός επιστήμονας» βρίσκει εδώ άμεση εφαρμογή στον «μικρό καλλιτέχνη-ερευνητή» ο οποίος διερευνά το θέμα του, την ιδέα του σε όλη την έκτασή της, ανάλογα με τη δυνατότητά του ηλικιακά, από τη σύλληψη ως την εκτέλεση και την παρουσίασή της. Κάθε ατομικό έργο του μαθητή είναι ένα project που εκτείνεται διαθεματικά και διεπιστημονικά.

Διδακτική Μεθοδολογία

Ο Μαθητής κατακτά το «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω»

Ο μαθητής:

«Μαθαίνει πώς να μαθαίνει» με νέες διδακτικές μεθόδους, εκπαιδευτικά υλικά και ψηφιακά εργαλεία

Κατακτά τη Διερευνητική Μάθηση η οποία είναι η κατ'εξοχήν μέθοδος ανάπτυξης δεξιοτήτων και στάσεων αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης. Η διερευνητική μάθηση ακολουθεί τα παρακάτω στάδια:

- I. διερευνά ξεκινώντας από την ανάκληση της εμπειρίας
- II. κατανοεί μέσα από τις ενδείξεις (όροι της άσκησης), τις πηγές (έργα καλλιτεχνών)
- III. αναλύει και ερμηνεύει (μορφολογικά στοιχεία, σύμβολα, σημεία, χρώματα)
- IV. εφαρμόζει (δημιουργεί το έργο του)

ενώ στο μεταξύ

- i. συνεργάζεται
- ii. αναστοχάζεται
- iii. σχεδιάζει
- iv. ανασχεδιάζει
- v. αποφασίζει

Στο μάθημα των Εικαστικών ο μαθητής παρατηρεί: το φυσικό περιβάλλον, το κοινωνικό περιβάλλον, το δομημένο τεχνολογικό περιβάλλον, τον εαυτό του, τα συναισθήματά του, τον «άλλο». Οι εμπειρίες του και η αλληλεπίδρασή του με το περιβάλλον δομούν τη γνώση του (εποικοδομισμός), ενώ μέσω της συμμετοχής του στην εικαστική διαδικασία (ταύτιση) όχι μόνο εδραιώνει την εσωτερική του αλλά μέσω της υλοποίησής της, της εικονοποίησής της, βρίσκει δίοδο επικοινωνίας (διάδοση).

Ο μαθητής εκφράζει την άποψή του, παίρνει πρωτοβουλίες, αναζητά υλικό σε διαφορετικές πηγές (σχολικό βιβλίο, βιβλία τέχνης, κατάλογοι εκθέσεων, διαδικτυακοί τόποι) και συνειδητά οργανώνει το ατομικό του έργο.

Παράλληλα και η ομαδοσυνεργατική μορφή διδασκαλίας, στην οποία δίνεται προτεραιότητα στον σχεδιασμό των νέων προγραμμάτων σπουδών, βρίσκει στο μάθημα των Εικαστικών πρόσφορο έδαφος. Η Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία διασφαλίζει συνθήκες ολόπλευρης ανάπτυξης του ατόμου καθώς ενώ δημιουργεί σε ατομικό επίπεδο συνεργάζεται και το επίτευγμά του συντελείται κοινωνικά. Οι μαθητές μπορούν να χωριστούν σε ομάδες, να καταλείψουν τις εργασίες εντός της ομάδας και να δουλέψουν μαθαίνοντας να συνεργάζονται όχι μόνο σε επίπεδο διερεύνησης του θέματος αλλά για την συν-δημιουργία του ομαδικού εικαστικού έργου παρουσιασμένο ως ολότητα (βλεπε 1^ο Σχέδιο Μαθήματος). Ομαδικές εργασίες προτείνονται σε όλα τα σχολικά βιβλία του Δημοτικού και του Γυμνασίου και παρέχονται αναλυτικά σχέδια μαθήματος.

Η διαθεματική διερεύνηση των θεμάτων δίνει την ευκαιρία στο μαθητή να πλατύνει τη γνώση και να βγει από τα στεγανά της κατακερματισμένης μάθησης. Αντιλαμβάνεται την οργάνωση του φυσικού, κοινωνικού, τεχνολογικού και προσωπικού κόσμου, των αλληλοσυσχετισμών και των αλλαγών τους. Μέσα από τη γνώση των διαφορετικών γλωσσών που οι κόσμοι αυτοί έχουν για να επικοινωνούν, οι μαθητές μαθαίνουν όχι μόνο πώς επιτυγχάνεται αυτό αλλά και πώς να αναπαριστούν οι ίδιοι τη γνώση τους γι αυτούς και να την εκφράσουν. (Άλλωστε, από τις λέξεις κλειδιά για την εικαστική εκπαίδευση είναι η αναπαράσταση και η έκφραση). Ιδέες για διαθεματικές εργασίες και προσεγγίσεις των θεμάτων προτείνονται σε κάθε ενότητα που παρουσιάζεται στα σχολικά βιβλία του Δημοτικού και του Γυμνασίου και αναπτύσσονται αναλυτικά τα στάδια και τα επίπεδα εμπέδωσης.

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι από τις κυρίαρχες διδακτικές μεθόδους της εικαστικής παιδείας. Ο μαθητής αντιμετωπίζεται ως μονάδα, με τις δικές του εμπειρίες, δυνατότητες έκφρασης, προσωπικά βιώματα και νοημοσύνη. Η εικαστική πρόταση κάθε μαθητή (όπως και κάθε καλλιτέχνη άλλωστε) είναι πάντοτε

προσωπική και αυτή ενθαρρύνεται από τον διδάσκοντα, βοηθώντας το μαθητή να αποφύγει στερεότυπα (ήρωες από καρτούνς, φωτοτυπίες φτηνών αισθητικά παραστάσεων, έτοιμα σκίτσα) και να δοκιμάσει και αναπτύξει τις δικές του επιλογές.

Το προφίλ του μαθητή: τα αναλυτικά προγράμματα για το Νέο Σχολείο προτείνουν το «μικρό επιστήμονα». Το μάθημα των εικαστικών προτείνει τον «μικρό καλλιτέχνη» με όλες τις προεκτάσεις που ο καλλιτέχνης είχε πάντοτε (καλλιτέχνης-επιστήμονας, φιλόσοφος, ποιητής, ερευνητής, διανοούμενος).

Μερικές ακόμα επιδιώξεις για το μάθημα των Εικαστικών στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Στο μάθημα των Εικαστικών ο μαθητής επιδιώκεται να:

- αντιλαμβάνεται και να κατανοεί τα μηνύματα από την οπτική πληροφορία
- αποκτήσει όχι μόνον αισθητική αλλά και πολιτική και κοινωνική μόρφωση.
- αναπτύξει συμπεριφορές και αξίες που χρειάζονται για να διατηρήσει την ατομικότητά του αλλά και να αναγνωρίζει την ατομικότητα του άλλου

Ακόμα τονίζεται η ανάγκη να:

- αναπτύσσεται η κριτική ανάγνωση-ανάλυση της πραγματικότητας, να γίνονται αντιληπτές οι συμβάσεις, τα οπτικά μηνύματα και οι σκοπιμότητές τους.
- ενεργοποιείται η ανάγκη δημιουργίας έργου τέχνης ως αποτέλεσμα προβληματισμού, έρευνας και παρατήρησης
- οξύνεται η φαντασία ως δημιουργικού εργαλείου για την ανεύρεση απαντήσεων σε γεγονότα της πραγματικής ζωής με εικαστική μορφή ή/και με δημιουργικό τρόπο
- αναζητάται και να εντοπίζεται η διαθεματικότητα και η διεπιστημονική σύζευξη των θεμάτων
- προωθείται η δια-μαθητική συνεργασία και η ανάληψη δράσης των μαθητών σε κοινωνικά θέματα ώστε με το εικαστικό τους έργο να συνεισφέρουν στο άμεσο περιβάλλον αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα.
- προωθείται η εικαστική δράση ως κρίκος σύνδεσης ανάμεσα στο σχολείο και στην κοινότητα. Η μαθητική εικαστική δράση μπορεί να παρέμβει σε κοινωνικά ζητήματα, ευαισθητοποιώντας, εγείροντας την προσοχή της κοινότητας εκτός στενού σχολικού περιβάλλοντος.
- προωθείται η εικαστική δράση για την εμπλοκή των γονέων και κηδεμόνων στην ενεργό σχολική ζωή, έτσι ώστε το άνοιγμα του σχολείου να εμπλουτίζει, να ενεργοποιεί και να εξοικειώνει με την εικαστική γλώσσα την κοινότητα.

Μεγάλης σημασίας για το άνοιγμα του σχολείου προς την κοινωνία και της λειτουργίας του σχολείου ως ενεργού πολιτισμικής μονάδας, είναι η ανάδειξη της αξίας της συμμετοχής και της συνεργατικότητας. Ο ρόλος του Εικαστικού εκπαιδευτικού ειδικότερα είναι καίριος διότι ως καλλιτέχνης ο ίδιος μπορεί να προωθήσει τη συμμετοχή με τις εικαστικές δράσεις-παρεμβάσεις των μαθητών του.

Ο Εκπαιδευτικός σχεδιάζει τη μάθηση

Ο Εικαστικός Εκπαιδευτικός αποκτά:

- Δεξιότητες διδακτικού σχεδιασμού για την «κριτική ευθυγράμμιση» μεταξύ των στόχων των νέων Προγραμμάτων Σπουδών και της διδακτικής του πράξης
- Δεξιότητες σύνταξης αισθητηριοκεντρικού / εννοιοκεντρικού προγράμματος, οργανωμένου σε δραστηριότητες/διαδικασίες δημιουργίας-μάθησης και σε αποτελέσματα διδασκαλίας (έννοιες - αναγωγή σε εικαστικές μορφές – επικοινωνία μέσω του έργου - παρουσίαση)
- Δεξιότητες παραγωγής διδακτικού υλικού στο γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών και των άλλων μορφών τέχνης στην υποχρεωτική εκπαίδευση
- Δεξιότητες σύνταξης και χρήσης εργαλείων και κριτηρίων για την αξιολόγηση του κατάλληλου διδακτικού υλικού
- Δεξιότητες «Δια Βίου Μάθησης» με την αξιοποίηση συνεργατικών εργαλείων μάθησης για τη δημιουργία εκπαιδευτικών δικτύων συνεργασίας και τον από κοινού σχεδιασμό διδακτικών παρεμβάσεων
- Δεξιότητες υλοποίησης και κριτικής ανάλυσης μικρο-διδασκαλιών και μικρο-μαθημάτων (micro-teaching , mini-lessons)
- Δεξιότητες προώθησης εσωτερικών κινήτρων μάθησης
- Δεξιότητες εκπόνησης ενδο-σχολικής έρευνας – δράσης
- Δεξιότητες συνολικού σχεδιασμού σε επίπεδο σχολείου

Το προφίλ του/της εικαστικού-εκπαιδευτικού: Ο/Η εκπαιδευτικός-ως-σχεδιαστής/τρια (και συν-δημιουργός) περιβαλλόντων μάθησης και εκπαιδευτικών υλικών

Ο/Η εκπαιδευτικός ως παράγοντας αλλαγής αντί για παθητικός αποδέκτης πληροφοριών και ιδεών που μεταβιβάζει στους μαθητές

Ο/Η εκπαιδευτικός ως ερευνητής/τρια δράσης, που συλλέγει πληροφορίες σχετικά με τις επιδόσεις των μαθητών και συνεχώς αναβαθμίζει και ανασχεδιάζει

Ο/Η εκπαιδευτικός ως εποπτεύων/ουσα τη σύγκλιση του περιεχομένου του μαθήματος (τί και γιατί θα διδαχθεί) με την μέθοδο διδασκαλίας (πώς θα διδαχθεί) και με το τί και πώς μαθαίνουν οι μαθητές (ποια αποτελέσματα): (pedagogical content knowledge=«παιδαγωγική γνώση περιεχομένου»)

Ο/Η εκπαιδευτικός ως καθοδηγητής, εμπυχωτής (διδασκαλία μέσω επεξηγήσεων, παρώθησης: μορφές φθίνουσας καθοδήγησης)

Μερικές ακόμα επιδιώξεις του Εικαστικού Εκπαιδευτικού στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Εντάσσει το μάθημά του και τα θέματα που προτείνει ή συνδιαμορφώνει με τους μαθητές σε πλαίσιο πραγματικών καταστάσεων (situated learning):

- διευκολύνει τους μαθητές να **κατανοήσουν τις έννοιες της τέχνης που προτείνει**
- κινητοποιεί το **ενδιαφέρον** των μαθητών για την τέχνη
- δρομολογεί διαδικασίες **ενεργού μάθησης** εμπλαισιωμένης σε αυθεντικές κοινότητες εικαστικής δράσης και μάθησης
- δημιουργεί συνθήκες **γνωστικής μαθητείας** (=πρότυπα + καθοδήγηση → επισκέψεις της τάξης σε καλλιτέχνες στο εργαστήριό τους, επισκέψεις της τάξης σε εκθεσιακούς χώρους όχι μόνον για επίσκεψη αλλά και σχεδίαση, εύρεση εκθεσιακών χώρων στην κοινότητα για την οργάνωση έκθεσης, **Installation, Video Art** κλπ) στους τρόπους σκέψης και έρευνας και τις μορφές εικαστικού και επιστημονικού λόγου.

Ακόμα ο εικαστικός εκπαιδευτικός:

Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και διερευνά (πχ θέτει ερωτήματα, διατυπώνει υποθέσεις, σχεδιάζει διαδικασίες μάθησης μέσα από δεξιότητες τεχνικών, οργάνωσης σύνθεσης, εικαστικής παρέμβασης στην κοινότητα κ.α.)

Κατανοεί και **αξιοποιεί** μέσα και διαδικασίες διδασκαλίας (πχ ακολουθώντας διαδικασίες και κριτήρια, αξιολογώντας τις πληροφορίες για τα αποτελέσματα δράσεων/δεξιοτήτων/μάθησης, ταξινομώντας παρατηρήσεις, σχέδια και ευρήματα, υιοθετώντας συνεργατικούς-συμμετοχικούς τρόπους διερεύνησης κ.α.)

Αναλύει και **ερμηνεύει** (πχ συγκέντρωση και οργάνωση των δεδομένων/παρατηρήσεων/σχεδίων/έργων μαθητών ή καλλιτεχνών, αναστοχασμός στα ευρήματα, εξαγωγή συμπερασμάτων κ.α)

Εφαρμόζει (πχ υιοθετώντας νέους σχεδιασμούς μάθησης, δημιουργώντας, προσαρμόζοντας εκπαιδευτικά υλικά για τις τοπικές συνθήκες κ.α.)

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι μαθητές μαθαίνουν:

- ▶ **Γνωρίζοντας και Κατανοώντας (με βάση τις εμπειρίες)**
- ▶ **Διερευνώντας**
- ▶ **Επικοινωνώντας**
- ▶ **Συνδέοντας**

Πιο αναλυτικά:

- ▶ **Γνωρίζοντας και Κατανοώντας (με βάση τις εμπειρίες):** Κατανόηση βασικών εννοιών, διαδικασιών και γεγονότων.

Οι μαθητές μαθαίνουν:

- να αναγνωρίζουν τα σημαντικά χαρακτηριστικά εννοιών από το χώρο της τέχνης και διαδικασιών για την δημιουργία έργου τέχνης,
  - να συνδέουν μια έννοια – ιδέα με άλλες συναφείς, από άλλους τομείς, μέσα από τη σύγκριση και τον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών,
  - να μπορούν να δώσουν παραδείγματα (με σχέδιο, με λέξεις, με χρώματα, με σύμβολα κ.ά) που να αναφέρονται σε συγκεκριμένες έννοιες,
  - να μπορούν να κατανοούν και να περιγράφουν έργα διαφορετικών μορφών τέχνης,
  - να μπορούν να κατανοούν και να αξιοποιούν διαδικασίες (τεχνικές οργάνωσης, διερεύνησης, σύγκρισης, αναπαράστασης, παρατήρησης).
- ▶ **Διερευνώντας:** Μύηση σε ερευνητικές διαδικασίες και διεργασίες.

Οι μαθητές μαθαίνουν:

- να διατυπώνουν ερωτήματα,
  - να προσδιορίζουν προβλήματα,
  - να σχεδιάζουν και να μεθοδεύουν διερευνήσεις,
  - να αναζητούν απαντήσεις στα προβλήματα που έχουν τεθεί,
  - να αναζητούν και να αξιοποιούν ερευνητικά εργαλεία,
  - να αναλύουν και να συνθέτουν δεδομένα.
- ▶ **Επικοινωνώντας:** Επικοινωνία και συνεργασία.

Οι μαθητές μαθαίνουν:

- ο να αξιοποιούν πολλαπλά μέσα επικοινωνίας και διαμόρφωσης νοημάτων,
- ο να επικοινωνούν και να μοιράζονται ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα,
- ο να επικοινωνούν προκειμένου να διερευνούν ατομικά επιχειρήματα και ισχυρισμούς ή να διασαφηνίζουν ιδέες και απόψεις, να συνεργάζονται προκειμένου να αναπτύσσουν συλλογικά έργα, να κατανοούν έννοιες, ιδέες ή διαδικασίες δημιουργίας έργου, να τεκμηριώνουν θέσεις χρησιμοποιώντας την κατάλληλη ορολογία της τέχνης, να επιλύουν αισθητικά προβλήματα κλπ, να συνεργάζονται προκειμένου να παράγουν έργα.

- **Συνδέοντας:** Σύνδεση με τα περιβάλλοντα της ζωής. Παραγωγή και δημιουργία εικαστικού έργου ως παρέμβαση σε κοινωνική ευαισθητοποίηση.

Οι μαθητές μαθαίνουν:

- ο να συμμετέχουν ενεργά, επιδιώκοντας την εικαστική παρέμβαση στη σχολική ζωή και στη ζωή της κοινότητας,
- ο να συνδέουν την προσπάθειά τους με τις κοινότητες, την τεχνολογία, το περιβάλλον, τον πολιτισμό,
- ο να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν δραστηριότητες τέχνης σε οικείες και μη οικείες καταστάσεις ζωής,
- ο να ολοκληρώνουν τις ερευνητικές τους προσπάθειες, να καταλήγουν σε συμπεράσματα και εικαστικές προτάσεις,
- ο να παράγουν έργο (καλλιτεχνικό, ερευνητικό, κατασκευαστικό κλπ),
- ο να δημοσιοποιούν τις δημιουργίες τους στην κοινότητα και να δέχονται την κριτική της.

Το Πρόγραμμα Σπουδών στην τάξη

Δομή των προγραμμάτων σπουδών

Τα προγράμματα σπουδών των Εικαστικών παρουσιάζονται οριζόντια σε τέσσερις στήλες:

1. Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Εδώ περιγράφεται το σύνολο όλων όσα ο μαθητής θα έχει επιτύχει όταν η διδασκαλία του συγκεκριμένου θέματος θα έχει ολοκληρωθεί. Για καλύτερη κατανόηση έχει προστεθεί η φράση , **ο μαθητής είναι ικανός να:**

2. Βασικά θέματα.

Εδώ αναφέρονται οι κεντρικές έννοιες, τα στοιχεία μεθοδολογίας και οι κώδικες (φορμαλισμοί, ειδικοί τρόποι αναπαράστασης κλπ) του κάθε γνωστικού αντικειμένου

3. Δραστηριότητες

Εδώ αναφέρονται γενικοί τύποι δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να διευκολύνουν την επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

4. Εκπαιδευτικό υλικό

Εδώ αναφέρονται το διδακτικό υλικό που είναι αναρτημένο στο ψηφιακό σχολείο, τα εκπαιδευτικά λογισμικά, ιστοσελίδες από Μουσεία, εγκυκλοπαίδειες, ιστορικό υλικό και ιστοσελίδες αφιερωμένες σε καλλιτέχνες. Στο υλικό αυτό παραπέμπεται ο εκπαιδευτικός για τη διδασκαλία του θέματος.

Τα προγράμματα σπουδών των Εικαστικών αναπτύσσονται κάθετα σε 6 άξονες:

- **1^{ος} άξονας:** Εξοικείωση με απλά υλικά μέσα, τεχνικές.
- **2^{ος} άξονας:** Απλά μορφικά στοιχεία
- **3^{ος} άξονας:** Θέμα
- **4^{ος} άξονας:** Μορφές εικαστικών Τεχνών
- **5^{ος} άξονας:** Έργα τέχνης
- **6^{ος} άξονας:** Εισαγωγή στην καλαισθησία.

Επίσης επισημαίνονται:

- Οι Ειδικοί Σκοποί
- Η Διδακτική μεθοδολογία
- Τα Διαθεματικά σχέδια εργασίας
- Ο Απαιτούμενος χρόνος
- Η Αξιολόγηση
- Προτάσεις διαθεματικών εργασιών
- Τα Εργαστήρια Εικαστικών
- Το Υπάρχον διδακτικό υλικό για το μάθημα των Εικαστικών όλων των βαθμίδων

Σχεδιασμός μαθήματος με βάση το Πρόγραμμα Σπουδών, τις ενότητες των σχολικών βιβλίων των Εικαστικών και άλλων πηγών/υλικών

Το κύριο χαρακτηριστικό της Εικαστικής δημιουργίας είναι η βιωματική της διάσταση. Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν το δικό τους έργο τέχνης και η πράξη της δημιουργίας του έργου τέχνης είναι εξ ορισμού βιωματική. Το έργο είτε δουλεύεται ατομικά είτε ομαδικά δεν παύει να εμπεριέχει τη δράση, η οποία είναι βιωματική.

Ως βίωμα η δημιουργία του έργου τέχνης περνάει μέσα από τα στάδια της α. της συναισθηματικής φόρτισης (νοούμενης ως παρακίνησης), β. της ανάγκης για οπτικοποίηση της επικοινωνίας, γ. την αναζήτηση του κώδικα που θα δώσει αυτή τη δυνατότητα, δηλαδή τα σχήματα, τα χρώματα, τη σύνθεση.

Στο πλαίσιο των β. και γ. ζητούμενο της οργάνωσης του μαθήματος είναι να μάθει ο μαθητής την εικαστική γλώσσα και τις βασικές της αρχές και τα στοιχεία της οργάνωσης της σύνθεσης, σημεία, γραμμές, σχήματα, χρώματα που θα επιτρέψουν τη σύνθεση της εικόνας σε μία οπτική ενότητα.

Ο εκπαιδευτικός των εικαστικών μαθημάτων, ως καλλιτέχνης ο ίδιος, γνωρίζοντας βιωματικά με τη σειρά του τη διαδικασία της δημιουργίας, θα οργανώσει το μάθημά του σύμφωνα με τους σκοπούς που ο ίδιος θα θέσει, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τάξης του, του σχολείου, του κοινωνικού περιβάλλοντος και των δυνατοτήτων που του παρέχει. Το πρόγραμμα σπουδών λειτουργεί ως ένα φάσμα παρεχόμενων θεματικών δυνατοτήτων από τα οποία θέματα μπορεί να επιλέξει, συναρμόσει, σκηνοθετήσει για να δημιουργήσει το ατομικό του αναλυτικό πρόγραμμα, την ύλη του, το λεγόμενο **syllabus**. Λειτουργεί ως εμψυχωτής της τάξης και παρακινεί σε ενθουσιασμό. Εναρμονίζει με τους βασικούς του σκοπούς και άλλους επιμέρους στόχους, όπως την απόκτηση υπευθυνότητας μέσω διαδικασιών συλλογικής εργασίας και αυτοαξιολόγησης, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, την αυτοεκτίμηση, την απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων (μιλάω, κρίνω περί το έργο τέχνης).

Προκαλεί τον προβληματισμό και παρακινεί τα παιδιά να παρατηρήσουν, να ερευνήσουν, να πειραματιστούν, να αποφασίσουν, να αναλύσουν και τέλος να συνθέσουν.

Εμπλέκει ενεργά το μαθητή στην κρίση του έργου του, της ομάδας του, στο έργο του άλλου, στοιχειοθετώντας την με την ορολογία της τέχνης.

Διασυνδέει τα φαινόμενα και τα γεγονότα της καθημερινής ζωής με τις επιλογές και την αποτύπωσή τους περιγραφικά ή αφαιρετικά στο έργο τους.

Χρησιμοποιεί συνεργατικές διαδικασίες για τη διερεύνηση ή/και τη δημιουργία του εικαστικού θέματος, φροντίζοντας αφ ενός για την εξισορροπημένη κατανομή των εργασιών, αφ ετέρου για την καλή συνεργασία των μελών των ομάδων.

Εξατομικεύει την διδασκαλία του αναγνωρίζοντας την ατομικότητα κάθε μαθητή, τα βιώματά του, την προέλευσή του, τις ικανότητές του.

Πλαταίνει την διδακτική ενότητα διασυνδέοντας το θέμα της με άλλα επιστημονικά πεδία προκαλώντας την ανάκληση της γνώσης και την επανασύνθεσή της σε νέο πλαίσιο (πλαίσιο τέχνης).

Διδακτικές-παιδαγωγικές προσεγγίσεις

Τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών σε όλα τα επιστημονικά πεδία καθιστούν ως κεντρική τους στρατηγική τη διαθεματική και ολιστική προσέγγιση της γνώσης, η οποία «υποστηρίζεται από μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της γνώσης». Οι μεθοδολογικές αυτές προσεγγίσεις, δηλαδή οι προτεινόμενες διδακτικές ενέργειες για τη διδασκαλία ενός γνωστικού αντικειμένου που προτείνονται ως στρατηγικές διδασκαλίας είναι:

α) η διερευνητική-ανακαλυπτική και ενεργητική προσέγγιση της γνώσης. Στο μάθημα των Εικαστικών ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση έργου ή θεματικής διερεύνησης μπορεί να εκταθεί σε ευρύ φάσμα, από την παρατήρηση του πραγματικού ως την αναγωγή του στο αφαιρετικό. Προσβλέποντας όχι μόνο στο αισθητικό αποτέλεσμα αλλά και στην εξάσκηση στην οξεία παρατήρηση των πραγματικών προβλημάτων στη ζωή και την προσπάθεια επίλυσης των καθημερινών προβλημάτων με δημιουργικό και ευφάνταστο τρόπο, το μάθημα συντονίζεται με τον ευρύτερο στόχο των προγραμμάτων σπουδών όπως αυτός εκφράζεται με το μοτο ο μαθητής μαθαίνει «πώς να μαθαίνει». Στην περίπτωση της εκπαίδευσης τέχνης θα μπορούσε να παραφραστεί με το ο μαθητής δημιουργεί για να μάθει «πώς να ζει δημιουργικά».

β) η εμπειρικο-βιωματική προσέγγιση. Στο μάθημα των Εικαστικών οργανώνονται επισκέψεις στη φύση, στην πόλη, στο Μνημείο, στο Μουσείο, στην έκθεση τέχνης, στο εργαστήριο του καλλιτέχνη

γ) η χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ή εποπτικών υλικών. Στο μάθημα των Εικαστικών αναζητώνται, συλλέγονται, επιλέγονται και παρουσιάζονται πληροφορίες από το διαδίκτυο αλλά και πρωτογενώς δημιουργούνται έργα τέχνης με τα διάφορα λογισμικά που κυκλοφορούν ελεύθερα στο διαδίκτυο.

δ) η αισθητηριοκεντρική αλλά και εννοιοκεντρική κατεύθυνση της εμπειρίας (που οδηγεί στη γνώση)

ε) ο διάλογος, η συζήτηση και οι ερωτήσεις ανάμεσα σε εκπαιδευτικό και μαθητή, καθώς και η συζήτηση σε ομάδες

στ) η συνεργατική μάθηση, με τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες (μορφές διδασκαλίας) και τα Διαθεματικά σχέδια εργασίας (projects) αλλά και

ζ) η κλασική, όμως πάντοτε χρήσιμη, άμεση μορφή διδασκαλίας, η αφήγηση.

Αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση αποτελεί μέρος της διαδικασίας μάθησης. Ο μαθητής αξιολογείται από τον εκπαιδευτικό, αλλά αξιολογεί και ο ίδιος την πρόδοό του. Η αποτυχία του μαθητή σημαίνει ότι έχει ανάγκη βοήθειας. Για τα εργαλεία Web 2 και τον εποικοδομισμό στην εκπαίδευση πατήστε [εδώ](#) (βλέπε και σελ.81-83)

Ο Οδηγός Σπουδών για το μάθημα των Εικαστικών στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Στον Οδηγό Σπουδών που κρατάτε στα χέρια σας παρατίθενται διαδικασίες και παραδείγματα εφαρμογής των Προγραμμάτων Σπουδών στην πράξη. Παρέχονται συγκεκριμένες ενδεικτικές προτάσεις σχεδίων μαθημάτων-εργασιών με βάση το πρόγραμμα, με ευέλικτο τρόπο ώστε να ενισχύεται ο ανασχεδιασμός στις τοπικές συνθήκες που κάθε εκπαιδευτικός βρίσκει στο σχολείο του, ο «αναστοχασμός» περί του προτεινόμενου θέματος και η «κυριότητα» της αλλαγής τους, της προσαρμογής τους κατά την κρίση του διδάσκοντος.

Υπενθυμίζουμε ότι η βασική διδακτική αρχή που διέπει τα αναλυτικά προγράμματα και τα σχέδια μαθήματος είναι η αρχή του εποικοδομισμού (‘κοινωνικο-πολιτισμικού κονστρουκτιβισμού’). Στην αρχή αυτή βασίζονται οι σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές θεωρίες που θεωρούν ότι η γνώση χτίζεται από τους ίδιους τους μαθητές, μέσα σε μία αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών και των ανοιχτών μαθησιακών περιβαλλόντων. Ο παιδαγωγικός αυτός κονστρουκτιβισμός «βλέπει» τη μάθηση ως ενεργό διαδικασία στην οποία οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν ενεργά τη γνώση μέσω της διερεύνησης και της προσπάθειας κατανόησης του κόσμου που τους περιβάλλει. Από τα βασικά εργαλεία αυτής της κατανόησης, όπως παραδέχεται η επιστημονική κοινότητα, είναι η **παρατήρηση**. Η παρατήρηση του φυσικού, τεχνητού, δομημένου, ψηφιακού κόσμου συνοδεύεται από την, σε ηλικιακά επίπεδα, δυνατότητα διερεύνησης τους σε βάθος. Η παρατήρηση του πραγματικού κόσμου, η παρατήρηση όμως και του εσωτερικού κόσμου του μαθητή, οικοδομεί την εμπειρία της Τέχνης όχι μόνο ως αισθητικού βιώματος αλλά και ως γνώσης. Η Τέχνη με τις πολλές της μορφές, με την εμπειρία και την εμπάθυνση αυτών των μορφών, οικοδομεί την αισθητική εμπειρία τόσο μέσω των αισθήσεων όσο και μέσω της διανοίας. Μέσα από τη δοκιμή και την ανακάλυψη, συνειδητοποιείται η εμπειρία και γίνεται η αναγωγή της σε ιδέες και αφαιρέσεις. Η συνεργασία ανάμεσα στους συμμαθητές, που προτείνεται από τα Σχέδια εργασίας, οδηγεί στην ανταλλαγή γνώσεων, απόψεων, δεξιοτήτων και εφαρμογών των αποφάσεων, γεγονός που κάνει το εποικοδομητικό μοντέλο μάθησης να υλοποιείται μαζί με το εικαστικό έργο που θα φέρουν εις πέρας οι μαθητές. Κάθε υλοποιημένο έργο είναι η επιτομή των πεποιθήσεων, γνώσεων αλλά και νοητικών δομών κάθε μαθητή χωριστά, αλλά και της ομάδας εργασίας του έργου, συνθετικά.

Πρόγραμμα σπουδών Προσχολικής Ηλικίας και Α΄ και Β΄ Δημοτικού

Σκοπός του μαθήματος

Η προσχολική ηλικία και οι πρώτες δύο τάξεις του Δημοτικού απαιτούν τη δική τους παιδαγωγική προσέγγιση καθώς η εικαστική γλώσσα είναι η κατ'εξοχήν γλώσσα επικοινωνίας του συναισθηματικού κόσμου του μικρού παιδιού. Η εικαστική δημιουργία έχει για τα νήπια όχι μόνο αισθητική αλλά και παιδαγωγική αξία ενώ συμβάλλει δραστικά στις γνωστικές λειτουργίες του εγκεφάλου διότι η γνώση δομείται μέσα από την αλληλεπίδραση με αντικείμενα και ανθρώπους.

Οι πρώιμες μορφές οπτικής αναπαράστασης των νηπίων σχετίζονται με τα ερεθίσματα που τα παιδιά καταγράφουν από την αισθητηριακή τους εμπειρία.

Ο κόσμος των μορφών που τα παιδιά γνωρίζουν και ο κόσμος που επινοούν μπλέκονται και αυτό προσδίδει στα εικαστικά τους έργα μία ελευθερία την οποία ο/η διδάσκων/ουσα προάγει και ενθαρρύνει.

Στα σχέδιά τους τα μικρά παιδιά καταγράφουν τα χαρακτηριστικά των πραγμάτων τα οποία εκείνα θεωρούν σημαντικά και όχι εκείνα που αντιστοιχούν στα φυσικά αντικείμενα. Δεν νοιάζονται για ομοιότητες, αναλογίες και αντιστοιχίες. Το παιδί σχεδιάζει και ζωγραφίζει τα πράγματα όπως τα έχει αντιληφθεί εσωτερικά όχι σύμφωνα με τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά. Το ίδιο ισχύει και για την χωρική αντίληψη καθώς και αυτή σχετίζεται με την αλληλεπίδραση της κινητικής του συμπεριφοράς και του οπτικού του ελέγχου.

- ▶ Στο Νηπιαγωγείο είναι απαραίτητο να υπάρχουν τραπέζια και υλικά στη διάθεση των νηπίων, σε έναν κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο, έτσι, ώστε να υπάρχει γωνιά εικαστικών δραστηριοτήτων και τα νήπια ακόμα και χωρίς την άμεση εμπλοκή της νηπιαγωγού, με την από μακριά επίβλεψή της, να ασχολούνται με τα Εικαστικά.

Η παιδαγωγική πλευρά της τέχνης στη νηπιακή ηλικία έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από τη γνωστική, καθώς κάθε επιβράβευση ή κάθε απόρριψη μπορεί να σημαδέψει χαρακτηριστικά τον υπο διαμόρφωση χαρακτήρα και την αυτοαντίληψη του μαθητή, ορίζοντάς του, σε μεγάλο βαθμό, το μέλλον.

Διδακτική μεθοδολογία

Στη διδακτική μεθοδολογία προτείνεται να αντλούνται από τους μαθητές οι γνώσεις από διαφορετικές πηγές, μέσα από την εμπειρία, την παρατήρηση, τον πειραματισμό, την πληροφόρηση από το εγκύτερο και ευρύτερο περιβάλλον του, τα

Μνημεία, τα Μουσεία, τους εκθεσιακούς χώρους, τα ΜΜΕ. Προτείνεται στο διδάσκοντα να συνδέει τη ζωή με την Τέχνη, να προσφέρει δραστηριότητες σύμφωνα με τις ηλικιακές ανάγκες της τάξης, να οργανώνει επισκέψεις σε Μουσεία, να οργανώνει εντός και εκτός σχολείου εκθέσεις, εκδηλώσεις. Προτείνεται να αναθέτει εργασίες ατομικές ή ομαδικές, να προτρέπει σε projects, να εμπλέκει διαθεματικά και άλλα γνωστικά αντικείμενα. Προτείνεται να προτρέπει τους μαθητές στον αυτοσχεδιασμό, στη δημιουργική σκέψη, στη συνεργασία.

Όπως και για τις άλλες βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, και σύμφωνα με το κλίμα των προγραμμάτων σπουδών τα οποία είναι ανοικτά και ευέλικτα, δεν προτείνεται στενά καθορισμένη ύλη χωρισμένη σε ωριαία μαθήματα, αλλά άξονες περιεχομένων από τα οποία ο διδάσκων επιλέγει κατά την κρίση του, αφήνοντας το μάθημα δημιουργικό και δυναμικό.

Η νηπιαγωγός στις προγραμματισμένες ημερήσιες δραστηριότητες πρέπει να συμπεριλαμβάνει καθημερινώς στόχους και θέματα από τα Εικαστικά. Μέσα από το παιχνίδι και την αυτενέργεια, την άμεση εμπειρία, την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στην εικαστική δράση, διευρύνεται η αντίληψή τους, η σκέψη τους, η ικανότητα οργάνωσης και ταξινόμησης των εμπειριών τους. Παράλληλα, τα εικαστικά προσφέρουν διαπαιδαγώγηση εις βάθος, καθώς βαθμιαία αναπτύσσεται η αυτοεπίγνωση και η εμπιστοσύνη στον εαυτό, μέσα από την ανάληψη πρωτοβουλιών, κατά τη διάρκεια της εικαστικής δημιουργίας. Ταυτόχρονα αναπτύσσεται ο σεβασμός στο έργο του άλλου, το ομαδικό πνεύμα και η αλληλοβοήθεια.

Γενικοί διδακτικοί στόχοι

Στο Νηπιαγωγείο, καθώς η νοητική ζωή των παιδιών είναι στενά συνδεδεμένη με την αισθητηριακή τους εμπειρία, τα παιδιά μέσα από την τέχνη ξεδιπλώνουν την ανάγκη τους για:

- να βρουν διέξοδο και να καλλιεργηθούν οι φυσικές ικανότητες των παιδιών, όπως η περιέργεια και η φαντασία
- να εκφράσουν τις συγκινήσεις, το θαυμασμό και την έκπληξη που νοιώθουν καθώς ανακαλύπτουν τον εαυτό τους και τον κόσμο γύρω τους, με τα και στα εικαστικά τους δημιουργήματα
- να ανακαλύψουν και να δημιουργήσουν κάνοντας τις εμπειρίες και τις ιδέες τους στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης
- να παρατηρήσουν και να πειραματιστούν με διαφορετικά υλικά και τεχνικές
- να εκφράσουν και να επικοινωνήσουν/μεταδώσουν τα συναισθήματά τους, τις παρατηρήσεις τους από το περιβάλλον, τους άλλους, τον εαυτό τους

Με στόχο την καλλιέργεια της δημιουργικότητας, μέσα από το παιχνίδι και τη συνεργατικότητα, καλλιεργείται στο παιδί το θάρρος να εκφραστεί με διαφορετικούς τρόπους καθώς του δίνονται ευκαιρίες για πειραματισμούς με υλικά και τεχνικές.

- Όταν η εικαστική τέχνη συνδυάζεται με τις άλλες τέχνες τόσο η συνύπαρξη των τεχνών, μέσα από την κατάλληλη σχεδίαση και οργάνωση, εμπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται ανοίγοντας νέους δημιουργικούς δρόμους.

Η Μουσική για παράδειγμα μπορεί να οδηγήσει σε κίνηση ή/και σε εικαστική δημιουργία (καθώς τα παιδιά έχουν ανάγκη από κίνηση, έτσι και η σχεδίαση που κάνουν στο χαρτί δημιουργεί χοροπήδημα το οποίο μπορεί να συνδυαστεί με τον ήχο).

Το Θέατρο μπορεί να ολοκληρωθεί με τη ένταξη ενός μουσικού κομματιού και μιας εικαστικής δημιουργίας.

Επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη των διαθεματικών δραστηριοτήτων και η εξυπηρέτηση των στόχων που επιδιώκονται προϋποθέτουν τη γνώση και την κατανόηση κάθε προγράμματος από τον εκπαιδευτικό.

Πρόγραμμα σπουδών Δημοτικού

Σκοπός του μαθήματος

Γενικός σκοπός του μαθήματος είναι να γνωρίσουν και να απολαύσουν οι μαθητές τις Εικαστικές Τέχνες μέσα από ισόρροπες δραστηριότητες έρευνας και δημιουργίας έργων. Όχι μόνο για να καλλιεργηθούν ως δημιουργοί και ως φιλότεχνοι θεατές αλλά και για να αποτελέσει η Εικαστική δημιουργία το θεμέλιο για δημιουργική γνώση σε όλους τους τομείς της μάθησης. Η ερευνητική διάσταση της Τέχνης και η αντιμετώπιση του άγνωστου, του πιθανού και του τυχαίου για την επίλυση εικαστικών προβλημάτων, εκπαιδεύει τους μαθητές στην κριτική σκέψη και τους προσφέρει τη δυνατότητα προσαρμογής και αντιμετώπισης των συνεχών αλλαγών της κοινωνικής ζωής που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν ως έφηβοι και ως ενήλικες. Μέσα στον ασφαλή αλλά ερευνητικό και δημιουργικό χώρο της τέχνης, που απαιτεί λύσεις και λήψεις αποφάσεων, οι μαθητές ξεφεύγουν από το σύνδρομο της «σωστής» απάντησης και αποκτούν δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν αργότερα να αντιμετωπίζουν τις καταστάσεις μιας απαιτητικής κοινωνίας, που προϋποθέτει ανοικτό μυαλό για την αξιολόγησή τους και για την ανακατεύθυνση της δράσης τους, με σκοπό τη δημιουργία καλύτερων λύσεων.

Σε ένα νέο σχολείο που λειτουργεί ως πολυδύναμη εκπαιδευτική και πολιτισμική κοινότητα ο ρόλος του εκπαιδευτικού της τέχνης, καθώς διαφοροποιεί τις παιδαγωγικές του μεθόδους ανάλογα με τις ηλικιακές διαφοροποιήσεις των παιδιών και τις πολιτισμικές τους διαφορές, είναι καθοριστικός. Σκοπός του είναι η δημιουργία μιας τάξης στην οποία οι μαθητές του μπορούν να δημιουργήσουν και μέσα από τη δύναμη της δημιουργικής διαδικασίας να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τους άλλους και το περιβάλλον τους.

Γενικοί διδακτικοί στόχοι

Ειδικότερα οι μαθητές στο **Δημοτικό** πρέπει:

- Να παρατηρούν, να ερευνούν, να πειραματίζονται και να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους στο χειρισμό απλών υλικών και μέσων δημιουργώντας εικαστικά έργα
- Να γνωρίσουν διάφορες τεχνικές και τρόπους, για να εκφράζονται με δημιουργικό τρόπο και να μεταβιβάζουν απόψεις, συναισθήματα και βιώματα
- Να γνωρίσουν την ορολογία, τα σύμβολα, τα μορφικά στοιχεία και τις μορφές που χρησιμοποιούν οι εικαστικοί καλλιτέχνες και να εξοικειωθούν με αυτά
- Να προσεγγίζουν, να κατανοούν και να απολαμβάνουν το φαινόμενο της Τέχνης και να έχουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντι στα έργα τέχνης
- Να προσεγγίσουν το περιβάλλον, αστικό και φυσικό, μέσα από την τέχνη
- Να παρατηρούν το φυσικό περιβάλλον και να εμπνέονται από αυτό για τις εικαστικές τους δημιουργίες.
- Να αντιληφθούν πώς το έργο τέχνης μπορεί να μεταδώσει μηνύματα για ζητήματα που αφορούν στη διάσωση του περιβάλλοντος και ενεργοποιείται.
- Να εξοικειωθούν με τα πολυμέσα και τις εφαρμογές στα ΤΠΕ μέσα από το εικαστικό παιχνίδι
- Να διερευνήσουν και να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο για να δουν έργα τέχνης
- Να γνωρίσουν, διερευνήσουν, συγκρίνουν και κατανοήσουν τη σημασία της τέχνης στην επικοινωνία ιδεών, αξιών και αντιλήψεων ανάμεσα στους Πολιτισμούς
- Να γνωρίσουν τα ποικίλων μορφών εικαστικά έργα τέχνης, να τα κατανοήσουν, να τα αναλύσουν, να τα ερμηνεύσουν, να τα κρίνουν και να εκτιμήσουν την ελληνική και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά
- Να αντιληφθούν ότι η τέχνη είναι ένα εργαλείο για την αποδοχή του «άλλου»
- Να εμπλακούν σε διαδικασίες κριτικού αναστοχασμού με σκοπό να δουν την διαφορετικότητα των μαθητών όχι ως εμπόδιο αλλά ως μέσο εμπλουτισμού της μαθησιακής διαδικασίας
- Να αποδεχθούν τη διαφορετικότητα μέσα από την ειλικρινή έκφραση κάθε αντίληψης χωρίς να κρύβονται πίσω από την ουδετερότητα
- Να είναι ικανοί να συνεργάζονται για να δημιουργούν έργα που μεταφέρουν μηνύματα που η ομάδα έχει επιλέξει
- Να εξοικειωθούν με τη δημοσιοποίηση των ιδεών τους μέσα από τα έργα τέχνης ή/και τις εικαστικές δράσεις τους, είτε με την έκθεση των έργων τους στην κοινότητα είτε μέσω του διαδικτύου
- Να είναι ικανοί να αποδέχονται την κριτική και να είναι έτοιμοι να προασπίζονται τις ιδέες τους (έλεγχος της υποδοχής του έργου τους) σεβόμενοι τις αρχές του διαλόγου

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

- Το περιεχόμενο της μάθησης δεν ορίζεται εκ των προτέρων, αλλά πρέπει να κατασκευαστεί με τη γνώση των μαθητών/τριών. Αυτή η γνώση μπορεί να ενσωματωθεί στο πρόγραμμα σπουδών και σε άλλους σχετικούς τομείς της σχολικής δραστηριότητας.
- Το περιεχόμενο της γνώσης περιλαμβάνει την πολυαισθητηριακή ενεργή συμμετοχή του μαθητή/τριας. Οι μαθητές προσεγγίζουν ένα συγκεκριμένο πρόβλημα το οποίο καλούνται να λύσουν. Η μάθηση πρέπει να γίνεται μέσα σε αυθεντικές συνθήκες και σε ρεαλιστικά πλαίσια.
- Οι δεξιότητες επίλυσης προβλήματος που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων είναι μοναδικές σε κάθε άτομο. Η μάθηση πραγματοποιείται μέσω της ανακάλυψης, της εμπειρίας και της διαμόρφωσης προτύπων. Ο μαθητής συμμετέχει ενεργά χρησιμοποιώντας το υλικό μάθησης, ακολουθεί το δικό του ρυθμό μάθησης και για να δράσει πρέπει να παρακινηθεί πραγματικά.
- Ενθαρρύνεται η επικοινωνία μεταξύ των μαθητών. Η προς μάθηση έννοια συζητιέται από τις όλες τις πλευρές.
- Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το ρόλο του βοηθού στη μάθηση: υποστηρίζει τον μαθητή για να κατασκευάσει τα εννοιολογικά και λειτουργικά νοητικά σχήματα των αντικειμένων της μάθησης.

Στο μάθημα της Εικαστικής Αγωγής οι μαθητές θα πρέπει να αντλούν γνώσεις και εμπειρίες από διάφορες πηγές και με διάφορους τρόπους. Παρατηρήσεις, πειραματισμοί, αναζήτηση πληροφοριών από δασκάλους, γονείς, καλλιτέχνες, επαγγελματίες αλλά και από έργα τέχνης, βιβλία, μουσεία, ΜΜΕ, εμπλουτίζουν το μάθημα και το μετατρέπουν σε εμπειρία ζωής.

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Εικαστικής Αγωγής πρέπει:

- Να γίνεται συνειδητή προσπάθεια, όπου αυτό είναι δυνατόν, για να παρουσιάζεται η εικόνα του κόσμου ενιαία και όχι κατακερματισμένη, ανάλογα με το περιεχόμενο του μαθήματος
- Να συνδέει ο εκπαιδευτικός το μάθημα των εικαστικών με τα άλλα μαθήματα του σχολείου χρησιμοποιώντας κατάλληλα παραδείγματα, ερεθίσματα, κίνητρα και μεθόδους καθώς επίσης και με τη γύρω πραγματικότητα και το περιβάλλον
- Να μεθοδεύεται αναγωγή της εμπειρίας σε γνώση. Να αποτελούν βάση για δημιουργία εικαστικού έργου, για ανάλυση, για αισθητική προσέγγιση και για κατανόηση του φαινομένου της Τέχνης οι γνώσεις που αποκτώνται από επισκέψεις σε καλλιτεχνικούς χώρους, από παρουσιάσεις έργων τέχνης ή από επισκέψεις σε χώρους φυσικού κάλλους
- Να σέβεται ο εκπαιδευτικός τη σταδιακή ωρίμανση των παιδιών και τη διαφορετικότητά τους. Να αρχίζει με δραστηριότητες από την καθημερινότητα, απλές και οικείες σ' αυτά και με την πάροδο του χρόνου να προχωρεί σε δραστηριότητες περισσότερο σύνθετες

- Να στηρίζεται η διδασκαλία στην επικοινωνία των παιδιών με το δάσκαλο και στην ομαδική και στην εξατομικευμένη διδασκαλία
- Να έχει γνωσιολογικό και δημιουργικό χαρακτήρα η αισθητική προσέγγιση των έργων της τέχνης. Η θεωρία να συνδέεται με την καλλιτεχνική δημιουργία. Να συνδέεται δηλαδή με την καλλιτεχνική δημιουργία
- Να κατανοηθεί η βιωματική προσέγγιση της Τέχνης ως η σημαντικότερη μέθοδος Εικαστικής Αγωγής στο Δημοτικό σχολείο
- Να οργανώνονται εξωσχολικές δραστηριότητες για όλες τις τάξεις (επισκέψεις σε μουσεία, γκαλερί, χώρους δημιουργίας)
- Να διοργανώνονται εκθέσεις, εκδηλώσεις και συζητήσεις που θα ανεβάζουν το επίπεδο του μαθήματος και θα ενισχύουν την ευαισθητοποίηση των παιδιών για θέματα που αφορούν στο περιβάλλον, στην αειφορία
- Να προετοιμάζεται, να σχεδιάζει και να οργανώνει το μάθημα ο εκπαιδευτικός
- Να επιτρέπεται στο μαθητή ο αυτοσχεδιασμός αυθόρμητα ή τυχαία
- Να προτρέπονται οι μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων να συνεργάζονται, να συζητούν και να επιλέγουν θέματα για συνθετικές εργασίες (projects). Οι συνθετικές εργασίες βασίζονται στην αυτενέργεια και στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Οι μαθητές αφού επιλέξουν το θέμα και διατυπώσουν τις ιδέες τους, διαμορφώνουν ένα γενικό σχέδιο εργασίας, χωρίζονται σε ομάδες, αναζητούν, συλλέγουν και αξιοποιούν απλές πληροφορίες και υλικό, υλοποιούν το πρόγραμμά τους, συζητούν και προσαρμόζουν αναλόγως την πορεία τους και ολοκληρώνουν αξιολογώντας το τελικό αποτέλεσμα. Ο διδάσκων βοηθά και συμβουλεύει όπου είναι απαραίτητο

Γενικά, η Τέχνη είναι πρόσφορο μέσο **διαθεματικής, διεπιστημονικής και διαπολιτισμικής** προσέγγισης της εμπειρίας και της γνώσης. Οι μαθητές οργανώνουν τις διαθεματικές εργασίες τους με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ή και των άλλων εκπαιδευτικών που εμπλέκονται στο υπό επεξεργασία διαθεματικό αντικείμενο. Η διαθεματικότητα μπορεί να συμπεριλάβει δύο ή περισσότερα γνωστικά αντικείμενα. Οι διδάσκοντες αυτά τα γνωστικά αντικείμενα είναι καλό να συνεργάζονται, όταν πρόκειται για συνθετότερη επεξεργασία διαθεματικών θεμάτων. Σε κάθε ενότητα μαθημάτων, και όχι απαραίτητα σε μία διδακτική ώρα, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσεγγίζει το θέμα της ενότητας από πολλές πλευρές, ιστορική, αισθητική, θεωρητική, πρακτική και τα λοιπά, ώστε να επιτυγχάνεται σφαιρικότητα και ισορροπία.

Επισημαίνεται ότι η διδακτέα ύλη που προτείνεται είναι εκτεταμένη και η ποικιλία της μεγάλη. Ακόμα και οι δυνατότητες για οργάνωση **projects** είναι πολλές. Καθώς το μάθημα είναι μονόωρο ο εκπαιδευτικός έχει μεγάλη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα στα θέματα που θα επιλέξει, θα επεξεργαστεί και θα διδάξει, προσαρμοζόμενος/η στις δυνατότητες του σχολείου, της τάξης, της ηλικίας των μαθητών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στο προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νέο Σχολείο δεν προτείνεται καθορισμένη ύλη χωρισμένη σε ωριαία ή δίωρα μαθήματα. Οι άξονες περιεχομένων αφήνουν τον διδάσκοντα να κάνει τους δικούς του συνδυασμούς κατά τις ανάγκες της τάξης του. Οι άξονες δίνουν την κατεύθυνση καθώς είναι ταξινομημένοι, στο μεγαλύτερο μέρος τους, από το ειδικό στο γενικό και

από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο. Είναι αυτόνοτο, όταν κανείς δει τα περιεχόμενά τους, ότι οι άξονες δεν στέκονται αυτόνομοι και διακριτοί ο ένας από τον άλλον. Για κάθε ενότητα μαθήματος που θα οργανώσει ο διδάσκων θα διαπλέξει τα περιεχόμενα των αξόνων για την καλύτερη εξυπηρέτηση του μαθήματος.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της επίδοσης του παιδιού είναι αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής διαδικασίας και πρέπει να αποτελεί για το παιδί αφετηρία για την επίτευξη των στόχων και μέσο ενθάρρυνσης στη μαθησιακή πορεία του. Ο μαθητής δουλεύει με διαφορετικούς τρόπους: εκτελεί τα έργα του στο μπλοκ στο οποίο δημιουργεί ατομικές εργασίες, σχεδιάζει στο μπλοκ σκίτσα ή ολοκληρωμένα έργα, τα οποία μαζί με το υπόλοιπο υλικό της εκάστοτε συλλογής πληροφοριών στην οποία επιδίδεται δημιουργεί φάκελο εργασιών, το portfolio και τέλος δημιουργεί εικαστικό έργο απλό ή σύνθετο (project) συμμετέχοντας σε ομαδικές εργασίες .

Αξιολογούμε με πρόσφορες και ποικίλες μεθόδους (συζήτηση/συμμετοχή στην τάξη, εκτέλεση, οργάνωση και παρουσίαση εργασιών, βαθμός συμμετοχής στις ομάδες εργασίας, οργάνωση και συνδυασμός υλικού ή/και ιδεών στο portfolio, βαθμός εξοικείωσης με ερευνητικά εργαλεία όπως το διαδίκτυο, τα βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης κλπ.) τόσο την καθημερινή προσπάθεια του μαθητή, τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, την απόδοση, το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή του παιδιού αλλά και τη συνολική του επίδοση σε σχέση με τη διδαχθείσα ύλη, ώστε η αξιολόγηση να έχει εγκυρότητα και αξιοπιστία.

Ενθαρρύνουμε το παιδί στην αυτοαξιολόγηση όχι μόνο των αποτελεσμάτων των έργων του αλλά κυρίως της προσπάθειάς του.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει επίσης να αυτοαξιολογείται ως προς την αποτελεσματικότητα των μεθόδων διδασκαλίας του, το βαθμό επίτευξης των στόχων του, την καταλληλότητα του διδακτικού και του εποπτικού υλικού και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των προγραμμάτων σπουδών. Τέλος προτείνεται η διαμορφωτική αξιολόγηση με στόχο τη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας. (βλέπε και σελ.81-83).

Εργαστήρια εικαστικών για το Δημοτικό

Πάγιο αίτημα για την κατάλληλη διδασκαλία του μαθήματος της Εικαστικής Αγωγής είναι ο ειδικά διαμορφωμένος χώρος-εργαστήριο με κατάλληλη υποδομή για τη χρήση ποικίλων υλικών, αποθηκευτικό χώρο, βιβλιοθήκη, δυνατότητα προβολών, συσκότισης και πρόσβασης σε συστήματα πληροφορικής. Εκφράζοντας τη σιγουριά ότι θα υπάρξει πρόβλεψη στο Νέο Σχολείο να υπάρχει σε κάθε σχολική μονάδα χώρος εικαστικού εργαστηρίου, παραθέτουμε την περιγραφή του.

Περιγραφή εργαστηρίου

Το εργαστήριο Εικαστικών πρέπει να έχει ως ελάχιστες προϋποθέσεις:

- Ευρυχωρία, καλό φωτισμό, παροχή νερού με κατάλληλη αποχέτευση, σωστό αερισμό του χώρου
- Ράφια, ντουλάπια και ιδιαίτερο αποθηκευτικό χώρο για τη φύλαξη έργων, υλικών και εργαλείων
- Τα απαραίτητα μέσα, για να εξυπηρετούνται οι πολλαπλές ανάγκες εργασίας των παιδιών, όπως μεγάλα τραπέζια για εργασία ατομική ή κατά ομάδες, καβαλέτα, επίπεδες επιφάνειες έκθεσης έργων
- Δυνατότητες προβολής (προβολέα σλάιντς, οθόνη, κουρτίνες συσκότισης, video projector, pc ή laptop) τηλεόραση, cd player και μαγνητόφωνο
- Υλικά και εργαλεία ανάλογα με την ηλικία των παιδιών
- Βιβλιοθήκη, αρχείο εποπτικού υλικού (cd, αφίσες, φωτογραφίες, παλιά video)
- Πλήρη ειδικό εξοπλισμό για διάφορα είδη εικαστικών τεχνών με συνθετότερες δυνατότητες και μεγαλύτερες απαιτήσεις, δημιουργία επιμέρους εργαστηρίων - γωνιών για τα αντικείμενα που προτείνει το πρόγραμμα σπουδών. Όταν δεν υπάρχει μόνιμο εργαστήριο δημιουργούμε συνθήκες εργαστηρίου στις κοινές με τα άλλα μαθήματα αίθουσες μεταφέροντας, στο μέτρο του δυνατού, τα απαραίτητα υλικά και μέσα.

Πρόγραμμα σπουδών Γυμνασίου

Σκοπός διδασκαλίας του μαθήματος

Ο γενικός σκοπός της Εικαστικής Αγωγής στο Γυμνάσιο είναι να γνωρίσει το παιδί τις Εικαστικές τέχνες, να εμβαθύνει σ' αυτές και να τις απολαύσει μέσα από ισόρροπες βιωματικές δραστηριότητες έρευνας και δημιουργίας έργων αλλά και μέσα από τη γνώση και κατανόηση του φαινομένου της τέχνης, ώστε να καλλιεργηθεί ως δημιουργός, ως φιλότεχνος θεατής αλλά και ως ενεργός συμμετοχος στο κοινωνικό γίγνεσθαι δια μέσου της τέχνης.

Γενικοί διδακτικοί στόχοι

Με τη διδασκαλία των Εικαστικών στο **Γυμνάσιο** επιδιώκεται να καλλιεργηθεί:

- Η δημιουργικότητα και η δράση του μαθητής σε εικαστικές δραστηριότητες.
- Η γνώση και η χρήση των υλικών, των μέσων, των εργαλείων, των τεχνικών και των πηγών σε ποικίλες εικαστικές μορφές.

- Η ευαισθητοποίηση, η ανταπόκριση, η κατανόηση, η ερμηνευτική προσέγγιση, η κριτική προσέγγιση και η ανάλυση του εικαστικού έργου αλλά και του φαινομένου της Τέχνης γενικότερα.
- Η κατανόηση της πολιτιστικής διάστασης και της συμβολής της τέχνης στην εξέλιξη της κοινωνίας διαχρονικά και συγχρονικά.
- Η κατανόηση προβλημάτων, που συνδέονται με το περιβάλλον και με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης για το καλό ολόκληρου του πλανήτη.
- Η απόκτηση θετικής στάσης απέναντι στην ετερότητα μέσα από την επαφή τους με έργα τέχνης άλλων πολιτισμών.

Ειδικότερα, με το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση:

- Να αντλούν ιδέες από την άμεση οπτική και απτική εμπειρία, τη μνήμη και τη φαντασία.
- Να συνειδητοποιούν τις δυνατότητες έκφρασης που προκύπτουν από τον πειραματισμό με κάθε είδους υλικά, τεχνικές και μέσα, σε όλες τις διαστάσεις (επίπεδο, όγκος, χώρος, χρόνος).
- Να πειραματίζονται και να εκφράζονται με κάθε είδους οπτικό και εποπτικό υλικό (βιβλία, φωτογραφίες, διαφάνειες, φωτοτυπίες, αφίσες και άλλα) από διαφορετικές πηγές, διαφορετικές κουλτούρες (μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, αίθουσες τέχνης, μέσα από τη σύγχρονη τεχνολογία και άλλου), ώστε να καταλήγουν σε ιδέες που να ωθούν στην παραγωγή προσωπικού έργου.
- Να βελτιώνουν μέσα από την παρατήρηση τις δεξιότητες, καθώς και τις ικανότητες επιλογής, καταγραφής και ανάλυσης ερεθισμάτων πράγμα που θα βοηθήσει στην οργάνωση και την παραγωγή του έργου τους.
- Να κατανοούν τη σημασία της διαδικασίας δημιουργίας του έργου τους - κάτω από το πρίσμα της τροποποίησης της αρχικής ιδέας τους είτε από τους ίδιους είτε από τους άλλους - ως αποτέλεσμα συζήτησης, κριτικής και επιρροής.
- Να μεταφέρουν και να προσαρμόζουν την εμπειρία και τη γνώση από τα έργα καλλιτεχνών στην παραγωγή προσωπικών έργων.
- Να προσεγγίζουν αισθητικά τα έργα της ελληνικής, της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας τέχνης διαφορετικών εποχών, ανακαλύπτοντας και αναγνωρίζοντας τις σχέσεις ανάμεσά τους.
- Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές μεθόδους προσέγγισης και επεξεργασίας μιας ιδέας από τους διάφορους καλλιτέχνες και να τις συσχετίζουν με το νόημα του έργου, κατανοώντας ότι οι αντιλήψεις που είναι διαφορετικές σε κάθε εποχή επιδρούν στη μορφή, στο περιεχόμενο και στον επικοινωνιακό χαρακτήρα κάθε έργου.
- Να αναγνωρίζουν τις αισθητικές αξίες του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος, να αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στις συνθήκες που τα διαμορφώνουν αλλά και να προσδιορίζουν τη μεταξύ τους σχέση.
- Να ευαισθητοποιηθούν ως προς την επίδραση που έχει το οπτικό πολιτιστικό περιβάλλον στη διαμόρφωση του τρόπου ζωής μας.

- Να επικοινωνούν με τα έργα των εικαστικών τεχνών αλλά και με κάθε εικόνα, ώστε να αισθανθούν και να αξιολογήσουν την εντύπωση και την επίδραση που αυτά ασκούν στην προσωπικότητά τους.
- Να εκφράζονται και να επικοινωνούν λεκτικά χρησιμοποιώντας την κατάλληλη ορολογία πάνω σε θέματα Τέχνης.
- Να αντιλαμβάνονται ότι οι τέχνες και οι εφαρμογές τους σχετίζονται με πολλά επαγγέλματα.
- Να προσεγγίζουν το πολύπλοκο φαινόμενο της Τέχνης σφαιρικά και να αντιλαμβάνονται την αμφίδρομη σχέση και αλληλεπίδραση θεωρίας και πράξης.
- Να εντοπίζουν τις σχέσεις ανάμεσα στα εικαστικά έργα και στα έργα των άλλων τεχνών καθώς και των επιστημών, τον άνθρωπο, την κοινωνία και τη φύση.

Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις

Τα “Εικαστικά” είναι ένα πολύπλευρο και πολυδιάστατο μάθημα, που απαιτεί δραστήριο και δημιουργικό εκπαιδευτικό, αλλά και μαθητές με τα ίδια χαρακτηριστικά.

Ο εκπαιδευτικός Τέχνης οφείλει να προγραμματίζει τις ετήσιες δραστηριότητες εντός και εκτός της τάξης, να προγραμματίζει εγκαίρως τις ενότητες μαθημάτων με κοινό θέμα, και να προετοιμάζει κάθε μάθημα. Επίσης, θα πρέπει να έχει υπόψη του τα Προγράμματα Σπουδών των προηγούμενων και των επόμενων τάξεων, ώστε να υπάρχει συνέχεια και οργανική ενότητα από χρονιά σε χρονιά στη διδασκαλία του.

Η χρήση βιβλίου μαθητή και ποικίλων άλλων διδακτικών και εποπτικών υλικών σε καμιά περίπτωση δεν κατέστησαν το μάθημα των Εικαστικών βιβλιοκεντρικό. Η οργάνωση του εργαστηρίου, με τα απαραίτητα σε κάθε διδακτική ώρα υλικά για τον εκπαιδευτικό και για τα παιδιά, και παράλληλα και η οργάνωση παράλληλων δραστηριοτήτων συμβάλλουν στην ολοκλήρωση του μαθήματος.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να μεριμνά για τον εξοπλισμό του εργαστηρίου και για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης τέχνης και να ανανεώνει το διδακτικό και το εποπτικό υλικό.

Επίσης, πρέπει να συνδέει ποικιλοτρόπως το σχολικό εργαστήριο με επαγγελματικά εργαστήρια Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, όπως με εργαστήρια κεραμικής, υφαντικής, αργυροχοΐας, ξυλογλυπτικής, με βιοτεχνίες και με βιομηχανίες ρούχων, επίπλων, χρηστικών αντικειμένων και άλλα, και να οργανώνει επισκέψεις, διαλέξεις, εργασίες και έρευνες σχετικά με το μάθημά του.

Ακόμα, θα πρέπει να αξιοποιεί τις καθημερινές δημιουργίες έργων από τα παιδιά με τη διοργάνωση εκθέσεων και να επιβραβεύει τις προσπάθειές τους, ανατροφοδοτώντας θετικά τη δημιουργική διαδικασία.

Ο περιορισμένος από το ωρολόγιο πρόγραμμα χρόνος του μαθήματος οδηγεί στην επιλογή ορισμένων θεμάτων από το πρόγραμμα σπουδών, στα οποία ο

καθηγητής θα εμβαθύνει ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και το προσωπικό πρόγραμμά του, ενώ άλλα θα τα διδάξει χωρίς να επεκταθεί ιδιαίτερα.

Μικρό μέρος του Προγράμματος Σπουδών μπορεί να παραλειφθεί εντελώς και να αντικατασταθεί με καλλιτεχνικά θέματα τοπικού ή άλλου χαρακτήρα.

Η θεωρητική διδασκαλία και ενασχόληση δε θα πρέπει να έχει γνωσιολογικό χαρακτήρα, αλλά να ενισχύει την κατανόηση θεμάτων τέχνης και να ολοκληρώνει τη δημιουργική πράξη .

“Η διαθεματική προσέγγιση στο επίπεδο Προγράμματος Σπουδών σημαίνει οριζόντια σύνδεση και οργάνωση. Έτσι που η επεξεργασία θεμάτων ή εννοιών που ανήκουν σε διαφορετικούς τομείς να γίνεται με τρόπο που να προσδιορίζονται οι σχέσεις και να αναδεικνύονται τα σημεία τομής τους”

Στο πλαίσιο της διαθεματικότητας κάθε μάθημα του σχολείου που χρειάζεται την Εικόνα (φωτογραφία, σκίτσο, σχέδια κτλ) μπορεί να συνεργαστεί με το μάθημα των “Εικαστικών” (Καλλιτεχνικών).

Η Τέχνη από τη δική της πλευρά μπορεί να ενταχθεί με πολλούς τρόπους στις δραστηριότητες των άλλων μαθημάτων. Το μάθημα των Καλλιτεχνικών μπορεί να αντλήσει *ιδέες, θέματα και περιεχόμενο* για δημιουργία έργων τέχνης, εργασιών ή projects (σχέδιο εργασίας με βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία, ομαδοσυνεργατικό και μαθητοκεντρικό) από όλα τα μαθήματα του σχολείου.

Για παράδειγμα: Με τα “Θρησκευτικά”:

- *πρακτική*: Βυζαντινή τέχνη, Εκκλησιαστική τέχνη, αγιογραφία, τέμπλα, ξυλογλυπτική, Ευαγγελιοκαλύμματα, Ιερή τέχνη άλλων λαών κτλ.
- *θεωρία*: Ηθική, καλό, ωραίο, ιδεολογία, θρησκευτικότητα, Ιστορία θρησκείας, θρησκευτική τέχνη, κοσμική τέχνη κτλ.

Ορισμένοι από τους μαθητές μπορεί να ενδιαφερθούν για συνθετικές εργασίες, τις οποίες είτε προτείνει ο καθηγητής είτε προτείνουν οι ίδιοι. Αυτοί οι μαθητές ακολουθούν σε γενικές γραμμές το κοινό με τους άλλους Πρόγραμμα Σπουδών και εμβαθύνουν περισσότερο στο θέμα που τους ενδιαφέρει. Προτρέπουμε τα παιδιά να συζητούν και επιλέγουν θέματα για συνθετικές εργασίες (projects). Τα παιδιά, αφού επιλέξουν το θέμα και διατυπώσουν τις ιδέες τους, διαμορφώνουν ένα γενικό σχέδιο εργασίας, χωρίζονται σε ομάδες, αναζητούν, συλλέγουν και αξιοποιούν απλές πληροφορίες και υλικό, υλοποιούν το πρόγραμμά τους, συζητούν και προσαρμόζουν αναλόγως την πορεία τους και ολοκληρώνουν αξιολογώντας το τελικό αποτέλεσμα. Ο διδάσκων βοηθά και συμβουλεύει όπου είναι απαραίτητο.

Γενικά η Τέχνη είναι πρόσφορο μέσο διαθεματικής και διαπολιτισμικής προσέγγισης της γνώσης. Ειδικότερα όμως, η διαθεματικότητα ως επεξεργασία κοινών θεμάτων διδασκαλίας και μάθησης, των Εικαστικών με άλλα αντικείμενα του σχολείου, περιλαμβάνεται οπωσδήποτε στον ετήσιο προγραμματισμό του μαθήματος των Εικαστικών σε μια έκταση 10% περίπου του ετήσιου Προγράμματος Σπουδών. Οι μαθητές οργανώνουν τις διαθεματικές εργασίες τους με τη βοήθεια του διδάσκοντος ή και των άλλων διδασκόντων που εμπλέκονται στο υπό επεξεργασία διαθεματικό αντικείμενο.

Η διαθεματικότητα μπορεί να συμπεριλάβει δύο ή περισσότερα γνωστικά αντικείμενα. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν αυτά τα γνωστικά αντικείμενα είναι

καλό να συνεργάζονται όταν πρόκειται για συνθετότερη επεξεργασία διαθεματικών θεμάτων.

Η έκταση και η ποικιλία της προσφερόμενης διδακτέας ύλης και της διαθεματικότητας στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών (Π. Σ.) είναι μεγάλη για ένα μονόωρο μάθημα. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει, από την παρούσα ύλη και με κριτήριο το εφικτό, τα προς επεξεργασία θέματα τα οποία στα πλαίσια του Π. Σ, μπορούν να ποικίλουν από τάξη σε τάξη, από χρονιά σε χρονιά και από σχολείο σε σχολείο και κυρίως, πρέπει να ενεργεί με γνώμονα τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

- Σε κάθε ενότητα μαθημάτων, και όχι απαραίτητα σε μία διδακτική ώρα, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσεγγίζει το θέμα της ενότητας από πολλές πλευρές, ιστορική, αισθητική, θεωρητική, πρακτική και τα λοιπά, ώστε να επιτυγχάνεται σφαιρικότητα και ισορροπία.
- Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών δεν προτείνει στενά καθορισμένη ύλη χωρισμένη σε ωριαία μαθήματα. Προσφέρει άξονες περιεχομένων που συνδυάζει κατά την κρίση του ο εκπαιδευτικός. Οι άξονες είναι ταξινομημένοι ενδεικτικά από το γενικό στο ειδικό και από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο. Αυτοί όμως δε διδάσκονται ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο. Σε κάθε θέμα διδασκαλίας διαπλέκονται πολλά στοιχεία από τα περιεχόμενα και τους στόχους άλλων αξόνων, πράγμα που επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να διδάξει τους άξονες με τη σειρά που εκείνος επιλέγει.
- Σε κάθε ωριαίο μάθημα η διδασκαλία πρέπει να είναι τόση, ώστε να αφήνει μεγάλο χρονικό περιθώριο στα παιδιά για δραστηριότητες, για επεμβάσεις και για συζητήσεις επίσης για σχόλια, για οδηγίες, για κρίσεις έργων και εργασιών, καθώς και για την παρακολούθηση της πορείας των μαθητών και για τον προγραμματισμό των επόμενων μαθημάτων.
- Η διδασκαλία, που είναι συνήθως ομαδική, θα πρέπει συχνά να εξατομικεύεται, για να ενισχύει τους αδύνατους, αλλά και να καθοδηγεί και να συμβουλεύει τους τυχόν ταλαντούχους.
- Η ύπαρξη βιβλιοθήκης τέχνης και άλλων δημιουργικών γωνιών - εργαστηρίων μέσα στην αίθουσα επιτρέπουν σε ομάδες παιδιών να εργάζονται ταυτόχρονα με την υπόλοιπη τάξη.
- Η διδασκαλία πρέπει να βασίζεται στις προηγούμενες γνώσεις των μαθητών αλλά και στις πιθανώς λαθεμένες αντιλήψεις τους για θέματα Τέχνης να παίρνει αφορμή από τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων, από τα ενδιαφέροντα των παιδιών, από σχέσεις, από γεγονότα, από συγκρούσεις, και γενικά από την Τέχνη και τη ζωή εντός και εκτός σχολείου.
- Οι σχολικές γιορτές θα πρέπει να γίνουν αφορμή ομαδικής πολύπλευρης καλλιτεχνικής συνεργασίας, πρωτότυπων εκδηλώσεων, υπεύθυνης προετοιμασίας και κυρίως καλαισθητού αποτελέσματος.
- Παρά το γεγονός ότι το μάθημα έχει έναν ελεύθερο χαρακτήρα, που αφήνει περιθώριο στο τυχαίο και στο αυθόρμητο, πρέπει να κτίζεται σε μία επιστημονικά προγραμματισμένη διδακτική και μαθησιακή πορεία, για να έχουμε τα καλύτερα αποτελέσματα με το μικρότερο κόπο.

- Κάθε καλλιτέχνης εκπαιδευτικός, όποια εικαστική ειδίκευση και να έχει, θα πρέπει να διδάσκει επιμορφούμενος όλες τις μορφές των Εικαστικών Τεχνών που προβλέπονται από το Πρόγραμμα Σπουδών.

Αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή είναι αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής διαδικασίας και πρέπει να αποτελεί για το μαθητή νέα αφετηρία και ενθάρρυνση. Αξιολογούμε συνεκτιμώντας όλα τα χαρακτηριστικά του μαθητή και τη δράση του, στη βάση της διαμορφωτικής αξιολόγησης.

Ειδικότερα αξιολογούμε:

- Τα έργα του (προσχέδια, σημειώσεις, έργα δύο και τριών διαστάσεων) σε καθημερινή βάση αλλά και ως σύνολο.
- Τη συμμετοχή, το ενδιαφέρον, την προσπάθεια, τις πρωτοβουλίες του.
- Το βαθμό απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων και γενικότερα την προσληπτική του ικανότητα.
- Τις εργασίες, τις συνθετικές εργασίες, τις έρευνες, τις δραστηριότητές του.
- Τα αποτελέσματα της επίδοσης του στα διαγωνίσματα ή στα τεστ.
- Έχουμε υπόψη μας ότι το μάθημα διδάσκει την Τέχνη τόσο πρακτικά όσο και θεωρητικά και αξιολογούμε την απόδοση του μαθητή και στις δύο αυτές παραμέτρους.

Αξιολογούμε επιλέγοντας ορισμένες από τις παρακάτω πρόσφορες μεθόδους, με στόχο τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου όπως συζητήσεις, σχόλια, κριτική, ερωτηματολόγια, ολιγόλεπτα γραπτά ή προφορικά τεστ, διαγώνισμα με δημιουργία έργου και ανάλυση έργων τέχνης, ώστε να έχουμε αξιολόγηση έγκυρη και αντικειμενική (ατομικές και ομαδικές εργασίες, φάκελος εργασιών)

Ενθαρρύνουμε την αυτοαξιολόγηση των παιδιών ως μέρος της δημιουργικής τους πορείας.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει ακόμη να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των μεθόδων διδασκαλίας του, την επίτευξη των στόχων του, την καταλληλότητα των διδακτικών και των εποπτικών υλικών και την εφαρμογή των Προγραμμάτων Σπουδών με στόχο τη βελτίωση (βλέπε και σελ.81-83).

Εργαστήρια Εικαστικών για το Γυμνάσιο

Πάγιο αίτημα για την κατάλληλη διδασκαλία του μαθήματος της Εικαστικής Αγωγής είναι ο ειδικά διαμορφωμένο χώρος-εργαστήριο με κατάλληλη υποδομή για τη χρήση ποικίλων υλικών, αποθηκευτικό χώρο, βιβλιοθήκη, δυνατότητα προβολών, συσκότισης και πρόσβασης σε συστήματα πληροφορικής. Εκφράζοντας τη σιγουριά ότι θα υπάρξει πρόβλεψη στο Νέο Σχολείο να υπάρχει σε κάθε σχολική μονάδα χώρος εικαστικού εργαστηρίου, παραθέτουμε την περιγραφή του.

Περιγραφή εργαστηρίου

Το εργαστήριο Εικαστικών πρέπει να έχει ως ελάχιστες προϋποθέσεις:

- Ευρυχωρία, καλό φωτισμό, παροχή νερού με κατάλληλη αποχέτευση, σωστό αερισμό του χώρου.
- Ράφια, ντουλάπια και ιδιαίτερο αποθηκευτικό χώρο για τη φύλαξη έργων, υλικών και εργαλείων.
- Τα απαραίτητα μέσα, για να εξυπηρετούνται οι πολλαπλές ανάγκες εργασίας των παιδιών, όπως μεγάλα τραπέζια για εργασία ατομική ή κατά ομάδες, καβαλέτα, επίπεδες επιφάνειες έκθεσης έργων.
- Δυνατότητες προβολής (προβολέα σλαίντς, οθόνη, κουρτίνες συσκότισης και άλλα) τηλεόραση, βίντεο και μαγνητόφωνο.
- Υλικά και εργαλεία ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.
- Βιβλιοθήκη, αρχείο εμποπτικού υλικού και βιντεοθήκη.
- Πλήρη ειδικό εξοπλισμό για διάφορα είδη εικαστικών τεχνών με συνθετότερες δυνατότητες και μεγαλύτερες απαιτήσεις.
- Δημιουργία επιμέρους εργαστηρίων - γωνιών για τα αντικείμενα που προτείνει το πρόγραμμα σπουδών. Όταν δεν υπάρχει μόνιμο εργαστήριο δημιουργούμε συνθήκες εργαστηρίου στις κοινές με τα άλλα μαθήματα αίθουσες μεταφέροντας, στο μέτρο του δυνατού, τα απαραίτητα υλικά και μέσα .

Διδακτικό υλικό για το μάθημα των εικαστικών όλων των βαθμίδων

ΒΙΒΛΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΒΙΒΛΙΑ 6

- i) Βιβλίο μαθητή, τάξεις Α΄ και Β΄ Δημοτικού
- ii) Βιβλίο μαθητή, τάξεις Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού
- iii) Βιβλίο μαθητή, τάξεις Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού
- iv) 3 Βιβλία μαθητή για τις τάξεις Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου

ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΜΑΘΗΤΗ

ΤΕΤΡΑΔΙΑ 6

- v) Τετράδιο εργασιών και ασκήσεων μαθητή, τάξεις Α΄ και Β΄ Δημοτικού
- vi) Τετράδιο εργασιών και ασκήσεων μαθητή, τάξεις Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού
- vii) Τετράδιο εργασιών και ασκήσεων μαθητή, τάξεις Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού
- viii) 3 Τετράδια εργασιών και ασκήσεων μαθητή, τάξεις Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου

ΒΙΒΛΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΥ - ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΒΙΒΛΙΑ 6

- i) Βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Α΄ και Β΄ Δημοτικού
- ii) Βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού
- iii) Βιβλίο δασκάλου για τις τάξεις Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού
- iv) Βιβλίο καθηγητή για τις τάξεις Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου

ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

[CD - ROM](#) interactive για το Δημοτικό

[CD](#) για το Γυμνάσιο

Κρίνεται απαραίτητο ο εκπαιδευτικός του Γυμνασίου να έχει στη διάθεσή του τα βιβλία, τα τετράδια, και το εποπτικό υλικό όλων των βαθμίδων.

Το υλικό υπάρχει σε βιβλία του ΟΕΣΒ και στις ιστοσελίδες του [Ψηφιακού Σχολείου](#)

Σχέδια εργασίας

Σύγχρονες μορφές τέχνης (Εγκαταστάσεις, Χάπενινγκ, Περφόρμανς,, Ψηφιακός εγγραμματοςμός), μπορούν να διδαχθούν στο σχολείο, σε όλες τις βαθμίδες, αρκεί η διδακτική μέθοδος που θα επιλεγεί να προσαρμόζεται στην ηλικία και στις ανάγκες των μαθητών. Οι μορφές τέχνης που προτείνονται είναι τέτοιες που αφήνουν ανοικτή την εναλλακτική οργάνωση και τον συνδυασμό πολλών διδακτικών διαδικασιών: την αφήγηση, την ανάγνωση και μελέτη γραπτών κειμένων, τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές πηγές, όπως έργα τέχνης ή εικόνες αλλά και video, φωτογραφία, οπτικοακουστικά δρώμενα και την επεξεργασία τους με στόχο τις βιωματικές δραστηριότητες και τις ομαδικές εργασίες.

Κοινός στόχος των θεμάτων που διαπραγματεύονται στα σχέδια εργασίας είναι να προωθηθεί στη σχολική τάξη.

- Ο διάλογος, η ανάλυση και η επεξεργασία θεμάτων-αντλημένων από την καθημερινότητα, (σύνδεση της τέχνης με τη ζωή), από την ιστορία, την παράδοση, τις προσωπικές εμπειρίες, τη φαντασία.
- Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία της ιδεοθύελλας (brainstorming) για την επιλογή και τη νοητή οπτικοποίηση του θέματος και κατόπιν την εικαστική του υλοποίηση. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται είτε πρόκειται για ατομική είτε πρόκειται για ομαδική εργασία. Το αποτέλεσμα είναι όχι μόνον το έργο που δημιουργείται, το οποίο προσφέρει την ικανοποίηση της επίτευξης αλλά και η μέσα από αυτό δόμηση και ουσιαστική ανάπτυξη της δημιουργικής και της κριτικής σκέψης.
- Η συνεργασία των μαθητών σε ομάδες και η συνέργεια των τεχνών.

Στα Σχέδια Εργασίας προτείνονται οι βασικές θεματικές ενότητες οι οποίες εισήχθησαν με μεγαλύτερη έμφαση στο νέο πρόγραμμα σπουδών: Εγκαταστάσεις, βίντεο τέχνη, Περφόρμανς, Χάπενινγκ, Διαπολιτισμική δράση, Ψηφιακός

εγγραμματισμός, Κοινωνική ζωή και Αειφόρος ανάπτυξη. Τα θέματα είναι ενδεικτικά, ανοικτά για παραπέρα επεξεργασία :α. από τον διδάσκοντα πριν την παρουσίασή τους στους μαθητές, ή/και β. με τη συνεργασία με τους μαθητές του, ή/και γ. με άλλους εκπαιδευτικούς για μία διεπιστημονική προσέγγιση. Τα θέματα είναι ανοικτά για παραπέρα διερεύνηση, συνδιαμόρφωση, επιλογή επιμέρους ζητημάτων για βαθύτερη έρευνα.

Τα θέματα εμπεριέχονται στην κατανομημένη για κάθε τάξη ύλη, σε σχέση με την ηλικία, την προέλευση, τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες αλλά και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Όλες οι προτεινόμενες θεματικές ενότητες μπορούν να διδαχθούν μέσα από την εκπόνηση σχεδίων εργασίας (projects), τα οποία θα επιλέγονται από ομάδες μαθητών και θα προσδιορίζονται όσον αφορά το ακριβές περιεχόμενό τους από τους ίδιους τους μαθητές, σε τη συνεργασία και την καθοδήγηση του εικαστικού εκπαιδευτικού. Η μορφή αυτών των εργασιών μπορεί να είναι διερευνητική (συλλογή πληροφοριών μέσω διαδικτύου, συγγραφή σεναρίων κλπ.), βιωματική (δράση, **Εγκατάσταση**, **Performance**-δραματοποίηση), συνδυαστική.

Το Ημερολόγιο (journal writing)

Όταν οι μαθητές εκπονούν ένα Project μαθαίνουν να τηρούν το ατομικό τους ημερολόγιο παράλληλα με το ημερολόγιο της ομάδας όπου ο κάθε μαθητής καταγράφει την ατομική του συνεισφορά. Στη λογική της πρόληψης των λειτουργικών προβλημάτων και της έγκαιρης συνειδητοποίησης των ατομικών και συλλογικών ευθυνών, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να τηρούν με επιμέλεια αυτό το **προσωπικό ημερολόγιο** έναρξης και ολοκλήρωσης των δράσεών τους. Σε αυτό το ημερολόγιο οι μαθητές επιπρόσθετα μπορούν να σημειώνουν πληροφοριακά στοιχεία για τις δράσεις τους, αλλά και σχόλια, σκέψεις, παρατηρήσεις, συναισθήματα, προτάσεις, κρίσεις και βιώματα. Είναι, μάλιστα, ιδιαίτερα αποτελεσματικό, όταν το περιεχόμενο των σημειώσεων οργανώνεται γύρω από κεντρικά σημεία, όπως, για παράδειγμα, «Τι ήξερα» για το θέμα, «Τι ήθελα να μάθω» και, τελικά, «Τι έμαθα», εμπλουτισμένο με στοχασμούς, κρίσεις και συναισθήματα¹. Το Ημερολόγιο είναι η ατομική έκθεση του μαθητή. Είναι η συγκέντρωση όλων των ατομικών του εργασιών, η καταγραφή της παράδοσής τους στην ομάδα, τα ερωτηματολόγια της λειτουργικότητας της ομάδας και των μελών της (τα ενδιάμεσα στάδια ανατροφοδότησης, feedback). Όλο το περιεχόμενο του **ατομικού φακέλου αποτελεί το υλικό το οποίο** θα αξιοποιηθεί, αργότερα, για την ατομική βαθμολόγηση του μαθητή.

¹ Παιδαγωγοί όπως οι Dewey, Lewin, Piaget τονίζουν πως οι εμπειρίες είναι βάση της μάθησης ΜΟΝΟ όταν έχουν **προσωπικό νόημα** για τους μαθητές, όταν **έχουν συνέχεια**, δηλαδή, συσχετίζονται με προηγούμενες εμπειρίες & δημιουργούν υποδοχές σύνδεσης με νέες, όταν αποτελούν αντικείμενο **διερευνητικής εξέτασης** και **στοχαστικής κριτικής (Σωκράτης, Έρβας)**, όταν εξετάζονται σε σχέση με το κοινωνικό και φυσικό **πλαίσιο** που τις γέννησε.

Το Portfolio (ατομικός φάκελος εργασιών)

Το Portfolio είναι μία αυτόνομη μορφή προσωπικής καταγραφής του έργου του μαθητή, το οποίο πάει πιο πέρα από το μπλοκ μέσα στο οποίο συγκεντρώνονται, μάθημα μετά το μάθημα, οι σχεδιαστικές, χρωματικές, συνθετικές του ασκήσεις. Το Portfolio είναι όχι μόνο τα έργα αλλά και όλα τα περί τα έργα.

Όπως γνωρίζουμε μέσα στη διαδικασία του μαθήματος των Εικαστικών είναι απαραίτητο το μπλοκ ακουαρέλλας. Η οργάνωση του Portfolio, ο φακέλλος εργασιών του μαθητή, είναι το ανάπτυγμα, ο εμπλουτισμός των φύλλων του μπλοκ.. Ο μαθητής μαθαίνει να καταγράφει και να φυλάσσει τα πάντα, κυρίως την καταγραφή των σκέψεών του. Μαθαίνει ότι το μικρό μπλοκάκι, το σημειωματάριο, το τετράδιο με τα λευκά φύλλα, αυτό δηλαδή που θα τον συνοδεύει πάντα μαζί του, είναι το προσωπικό του ημερολόγιο, στο οποίο καταγράφει με σκιστάκια, βελάκια, κυκλωμένες λέξεις, κυκλωμένα τμήματα σχεδίων, κάποια σκέψη ή κάποια φράση που άκουσε. Σημειώσεις στο περιθώριο, φωτογραφικά ντοκουμέντα, καταχωρήσεις, κομμένα αποκόμματα από περιοδικά και εφημερίδες, τυπώματα, σημειώσεις σε ποστ ιτ διαφορετικών σχημάτων και χρωμάτων με μαρκαδόρους, μολύβια, blanco. Πρόκειται για την υλοποιημένη σκέψη και τις διαδρομές της, από την σύλληψη της ιδέας, την διαπραγμάτευσή της, τις ακυρώσεις και τις αποφάσεις των ενδιάμεσων διαδρομών πριν και μέχρι την ολοκλήρωση και την οριστικοποίηση της μορφής της. Μάλιστα, σε ένα εικαστικό Portfolio, είναι πολύ πιο ενδιαφέρουσα η παράθεση της «διαδρομής» της σκέψης από το ίδιο το έργο, διότι μας φέρνει σε επαφή με την αινιγματική διαδικασία της δημιουργίας.

Είναι μία δημιουργική απομνημόνευση των γεγονότων αλλά και των πραγμάτων που τραβούν την προσοχή του μαθητή. Συλλέγει και κολλάει εκεί το απόκομμα από κάποιο περιοδικό που τον εντυπωσίασε, φτιάχνει το μονοπάτι των σκέψεών του για σχέδια που τον απασχολούν τώρα, που θα τον απασχολήσουν αργότερα, που τον απασχόλησαν κάποτε και τώρα ανακάλεσε στη μνήμη. Μαθαίνει για το [scrap book](#) και το ημερολόγιο [journal](#) ότι δηλαδή είναι το δημιουργικό σημειωματάριο όπου οι σκέψεις συνοδεύονται από σχέδια, όπως κάποτε έκαναν οι περιηγητές.

Ο «χάρτης του νου» (mind map), είναι ένας τρόπος απομνημόνευσης πληροφοριών για γνωστικά μαθήματα, για ιδέες και σχέδια, καθώς λόγος και εικόνα συνδυάζονται και ενισχύουν την αποθήκευση της γνώσης.

Στο Portfolio ο μαθητής μαθαίνει να αποθησαυρίζει τα μικρά πράγματα που μπορεί και να μην πετούσε, όμως χάνονταν φυλαγμένα ανάμεσα σε σελίδες βιβλίων ή τετραδίων. Μαθαίνει να τιμά δηλαδή τη σκέψη του, τις ιδέες του, να ενισχύει σε ένταση το συναίσθημα και να δημιουργεί τους δικούς του μικρούς θησαυρούς. Ξεφυλλίζοντας μαζί με το μαθητή τον ατομικό του φάκελο, ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει συνολική εικόνα για την πορεία της ανάπτυξής του και να συζητήσει μαζί του για τα ζητήματα που τον ενδιαφέρουν.

Δράσεις και προγραμματισμοί επισκέψεων του σχολείου επίσης συγκεντρώνονται στο Portfolio.

Ας πάρουμε, για παράδειγμα, τον προγραμματισμό της επίσκεψης του σχολείου σε ένα Μουσείο. Ποιοι θα είναι οι στόχοι αυτής της επίσκεψης; Ας πούμε ότι ανάμεσα στους άλλους, κύριος στόχος της επίσκεψης είναι και οι ατομικές **αλλαγές** στη στάση των μαθητών απέναντι στο χώρο, το ξεπέραςμα της προκατάληψης για το Μουσείο ως χώρου ξένου από την πραγματική ζωή και η εξοικείωση με τις αίθουσες των εκθεμάτων ως χώροι μελέτης και σχεδίασης και παραμονής για εμπάθунση στα έργα. (Η εμπειρία δείχνει ότι επισκέψεις χωρίς στόχο και προγραμματισμό, «μπουκώνουν» τους μαθητές με βιώματα και πληροφορίες, ελπίζοντας ότι κατόπιν, τα βιώματα αυτά θα οργανωθούν από μόνα τους μέσα στην εμπειρία των μαθητών. Αυτό βέβαια δεν συμβαίνει και τα **ασυνάρτητα βιώματα διασπούν ψυχικά** τους μαθητές, χωρίς να δίνουν κανένα ζωτικό σκοπό στη δράση τους. Μία αφημένη στην τύχη της επίσκεψη στο Μουσείο μπορεί να μην αφήσει καμία εμπειρία στους μαθητές, αν δεν τους έχει εμπλέξει αισθητηριακά πρώτα, για να ακολουθήσει η αισθητική εμπειρία). Οι μαθητές προγραμματίζεται να έχουν μαζί τους μπλοκάκια, μολύβια για να σχεδιάσουν μέσα στις αίθουσες των εκθεμάτων του Μουσείου. Εκπαιδεύονται να κάθονται στο δάπεδο, σε κάποιο κάθισμα, ή και όρθια μπροστά στα έργα και να σχεδιάσουν αυτό που τους τραβάει την προσοχή, να σημειώσουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στις επεξηγηματικές ταμπελίτσες, να σημειώσουν τη θέση του έργου, τις σκέψεις τους. Στο τέλος, όλες οι πληροφορίες και τα ερωτηματολόγια που είχε δώσει ο καθηγητής πριν την επίσκεψη, τα σκίτσα-σχέδια που θα δημιουργήσουν οι μαθητές στις αίθουσες μπροστά στα εκθέματα, τα σκίτσα-σχέδια που θα δημιουργήσουν μετά την επιστροφή τους στις αίθουσες διδασκαλίας

του σχολείου ως feedback, η μελέτη και επανασχεδίαση των εκθεμάτων από το συγκεντρωμένο φωτογραφικό υλικό της έκθεσης (κατάλογος, φυλλάδια), κατατάσσονται και καταχωρούνται στο Portfolio.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στις προτάσεις του καινούργιου Προγράμματος Σπουδών συμπεριλαμβάνονται στην διδακτική πρακτική μερικές από τις ιστορικά σημαντικότερες εικαστικές εκφράσεις του εικοστού αιώνα, που έδωσαν μια καινούργια διάσταση στις εικαστικές εκφράσεις των καλλιτεχνών επειδή είχαν έναν πολύτεχνο χαρακτήρα. Τέτοιες μορφές τέχνης εμφανίστηκαν ήδη από την αρχή του 20ού αιώνα όμως πήραν έκταση κυρίως μετά τη δεκαετία του 1960 στο πλαίσιο της αμφισβήτησης της τέχνης, του έργου τέχνης και της εμπορευματικής του αξίας. Οι καλλιτέχνες πειραματίστηκαν με μορφές τέχνης οι οποίες δεν θα ήταν εύκολο να πουληθούν ως έργα σε κάδρο, τα οποία αγοράζονται ως εμπορεύματα, αλλά θα καλούσαν το θεατή να τα δει ως γεγονότα εφήμερα, όπως είναι και τα εφήμερα γεγονότα της ζωής. Η Τέχνη σε όλες αυτές τις μορφές της επεδίωξε τα ταυτιστεί με τη Ζωή. Πήρε από τα στοιχεία της ζωής το εφήμερο και το φευγαλέο, τις καθημερινές πράξεις και τα φτωχά υλικά και δημιούργησε την **Εγκατάσταση (Installation)**, το **Performance**, το **Happening**, τη **Video Art**.

PERFORMANCE και HAPPENING

Η **Performance** έλκει την καταγωγή της από το **Happening**. **Είναι ένα «συμβαίνον» το οποίο εξελίσσεται με συγκεκριμένο τρόπο, σε συγκεκριμένο χρόνο όπως και το Happening. Αντίθετα όμως από το Happening το οποίο είναι συνήθως σύντομο, η Performance μπορεί να εξελιχθεί με μεγαλύτερη χρονική διάρκεια.** Γενιούνται στο πλαίσιο της άρνησης του καλλιτέχνη να δημιουργεί έργα ως εμπορικά αντικείμενα και αντι για αυτά βάζει τον ίδιο του τον εαυτό στη θέση του έργου τέχνης. Ο ίδιος, δεν μπορεί να αγοραστεί ή να πουληθεί, δηλαδή, δεν μπορεί να αποκτηθεί. Μπορεί να βιωθεί για όποιον είναι παρών, όπως μπορεί να βιωθεί ένα ηλιοβασίλεμα από κάποιον που όμως δεν μπορεί να το πάρει μαζί του. Ο εικαστικός καλλιτέχνης και στις δύο μορφές τέχνης σχεδιάζει επισταμένα την Performance ή το Happening που θα δημιουργήσει, οργανώνοντας το χώρο, το φωτισμό, τον ήχο με μεγάλη επιμέλεια.

Η **Performance** και το **Happening** είναι δύο μορφές τέχνης που εμφανίστηκαν αρκετά νωρίς στον εικοστό αιώνα. Ως εκ τούτου, αν και συνιστούν ακόμα σχετικά σύγχρονο τρόπο έκφρασης, λόγω της ιστορικότητάς τους νομιμοποιούμαστε δικαιωματικά να τους εισάγουμε διδακτικά στο μάθημα των Εικαστικών Δημοτικού και Γυμνασίου, ενώ ο πολύτεχνος χαρακτήρας τους, συχνά, ορίζει και τον τρόπο της διδασκαλίας τους.

Το **Happening** και η **Performance** μπορούν να δομηθούν διδακτικά πάνω σε ένα project ή να ακολουθήσουν το γνωστό προτεινόμενο σχέδιο μαθήματος.

Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τις μορφές αυτές τέχνης με βιωματικό τρόπο για να καταλάβουν οι μαθητές τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της κάθε εικαστικής έκφρασης. Γι αυτό το σκοπό χρειάζεται να αναζητήσει παραδείγματα από το διαδίκτυο, τις αίθουσες τέχνης ή να παρουσιάσει ο ίδιος ένα **Happening** ή να διδάξει μια **Performance**. Από τη στιγμή που θα πληροφορηθούν οι μαθητές τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του μαθησιακού αντικείμενου το μάθημα εξελίσσεται με το γνωστό τρόπο, δηλαδή μπαίνουν οι συγκεκριμένοι στόχοι, γίνεται συνεχής ανατροφοδότηση, αξιολόγηση κλπ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η **Performance** και το **Happening** για να ολοκληρωθούν δίνουν, σε μεγάλο βαθμό, την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να συνεργήσει με άλλους συναδέλφους..

→ Για να δείτε τους καλλιτέχνες της **Performance** Gilbert and George, οι οποίοι έκαναν τον εαυτό τους το αντικείμενο της τέχνης τους, ως σχόλιο για την καθημερινότητά μας, πατήστε [εδώ](#).

→
να
ένα

Για να γίνει η διδασκαλία ενός **Happening** στην τάξη χρειάζεται ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει τι είναι ένα **Happening** και ποια είναι τα βασικά του χαρακτηριστικά. Χρειάζεται να γνωρίζει ότι το **Happening** πραγματοποιείται σύντομα, σχεδόν στιγμιαία, είναι ανατρεπτικό, προσδοκά να προκαλέσει την προσοχή και την συμμετοχή του κοινού και έχει έντονα καλλιτεχνικό χαρακτήρα.

Το ίδιο συμβαίνει και στην **Performance** μόνο που είναι μεγαλύτερη σε διάρκεια και έχει πιο πολύτεχνο χαρακτήρα. Επίσης, χρειάζεται να τονιστεί ότι συνήθως δεν αφηγείται μια ιστορία, όπως θα μπορούσε να συμβεί στο θέατρο ή στον κινηματογράφο.

Για
δείτε

Happening στο οποίο συμμετέχουν μουσικοί και δύο ηθοποιοί οι οποίοι απαγγέλλουν τιμές εμπορευμάτων (δημοπρασία), η γυναίκα έργων τέχνης, ο άντρας ζώων για κτηνοτρόφους, ως σχόλιο για την εμπορευματοποίηση της τέχνης, πατήστε [εδώ](#)

ΕΓΚΑΤΆΣΤΑΣΗ (INSTALLATION)

Η **Εγκατάσταση** είναι ένα έργο των πλαστικών τεχνών τοποθετημένο σ' έναν ιδιαίτερο και συγκεκριμένο χώρο. Έχει άμεση σχέση με την εννοιολογική τέχνη καθώς και με την τέχνη του περιβάλλοντος (*Environmental Art*).

Μία Εγκατάσταση είναι ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς εντός του οποίου συνυπάρχουν πολλά διαφορετικά και ετερογενή στοιχεία.

Αρχή της *Εγκατάστασης* είναι να συμπεριλάβει το θεατή, καθώς αυτός μπαίνει μέσα στο έργο, κινείται ανάμεσα στα αντικείμενα, με αποτέλεσμα να αποτελεί και αυτός μέρος της. Αλλωστε ζητούμενο των καλλιτεχνών ήταν να θέσουν το θεατή εντός- και να τον κάνουν μέρος του- έργου τέχνης.

Μία εικαστική **Εγκατάσταση** στην Τέχνη εμφανίζεται ως ατομικό έργο, φέρει δηλαδή την υπογραφή ενός καλλιτέχνη. Η αλήθεια όμως είναι ότι έργα μεγάλης έκτασης χρειάστηκαν ένα μεγάλο επιτελείο συνεργατών, τεχνικών και μέσων για να ολοκληρωθούν και ακολούθησαν την πορεία ενός project (προσχέδια, καταγεγραμμένες σκέψεις, φωτογραφίες, μακέτες, υπολογισμός του κόστους, πρόσληψη συνεργείων, εκτέλεση, αεροφωτογραφίες με ημερήσιες και νυχτερινές λήψεις, κατάλογοι, χορηγοί). Παραδείγματος χάριν τα [Περιτυλιγμένα Μνημεία](#) και η [Περιτυλιγμένη Γέφυρα](#) του [Christo](#) είναι προφανές ότι χρειάστηκαν επιτελεία εργατών και εργοδηγών για να πραγματοποιηθούν ενώ οι φωτογραφίες των έργων χρειάστηκαν λήψεις από αεροπλάνο ή ελικόπτερο. Η **Εγκατάσταση** όμως μπορεί να είναι μικρής εμβέλειας, οπότε μπορεί να ολοκληρωθεί από έναν άνθρωπο, όπως στις περιπτώσεις των καλλιτεχνών της [Arte Povera](#) και του [Γιάννη Κουνέλλη](#). Στο μάθημά του ο εικαστικός μπορεί να αξιοποιήσει την ενότητα για καλή συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές: από την ώρα της σύλληψης της ιδέας μέχρι την πραγματοποίηση του τελικού έργου. Οι μαθητές που θα συμμετέχουν στην πραγματοποίηση της ιδέας μπορεί να είναι όλη η τάξη. Η διάκριση ενός ή δύο μαθητών οι οποίοι θα διεκδικήσουν την υπογραφή του έργου ως εκείνοι που συνέλαβαν την ιδέα, μπορεί να είναι αφορμή για τον διδάσκοντα να σχολιάσει με την τάξη του την έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Στο σχολικό βιβλίο [Εικαστικά Γ' Γυμνασίου](#) δείτε στη σελίδα 89 και [Εικαστικά Γ' Γυμνασίου](#) σελίδα 91

Για να δείτε τον κλασσικό και πρωτεργάτη της Τέχνης της Εγκατάστασης Kurt Schwitters (1887-1948) πατήστε [εδώ](#) και [εδώ](#)

VIDEO ART

Η **Βιντεοτέχνη** χρησιμοποιεί την εικόνα της τηλεόρασης για να την ανατρέψει. Αμφισβητεί το αφηγηματικό σχήμα της τηλεοπτικής εικόνας, που προέρχεται από τη γλώσσα και ανατρέπει την παραδοσιακή αφήγηση μίας ιστορίας με αρχή μέση και τέλος. Ένα έργο βίντεο μπορεί να είναι η εικόνα μίας αποσυντονισμένης τηλεόρασης, μπορεί να είναι μία συνεχώς επαναλαμβανόμενη φράση, που λέει

ένα στόμα σε γκρο πλαν (υπερμεγέθυνση) ή η καταγραφή κάποιας πράξης που επαναλαμβάνεται ή μιάς σειράς από δηλώσεις που κάποιος επαναλαμβάνει. Χαρακτηριστικά είναι τα βίντεο της Marina Abramovic και του Bruce Nauman, τα οποία μπορείτε να δείτε πατώντας [εδώ](#) και [εδώ](#) αντίστοιχα. Στο σχολικό βιβλίο του μαθητή [Εικαστικά Γ΄ Γυμνασίου](#), δείτε στη σελίδα 80

Τα σχέδια μαθήματος που προτείνονται ακολουθούν τη μορφή ενός φύλου σχεδίου μαθήματος με τη μορφή σελίδας χωρισμένης σε μέρη στα οποία καλείται ο εκπαιδευτικός να γράψει τις πληροφορίες, την προβλεπόμενη ώρα, τα υλικά που θέλει να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές του αλλά και το σκοπό, τους στόχους της ενότητας και τα κριτήρια αξιολόγησης. Όπου στα σχολικά εγχειρίδια εντοπίζονται ανάλογα ή και όμοια θέματα υπάρχουν παραπομπές. Το ίδιο και για χαρακτηριστικά έργα ή εφαρμογές που εντοπίστηκαν στο διαδίκτυο.

1ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	«Τα μεγάλα ζώα»: Πρόταση για Installation
ΤΑΞΗ	Όλες οι τάξεις. (Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται ανάλογα με την ηλικία και το στάδιο ανάπτυξης των μαθητών).
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	Αφόρμηση για την προτεινόμενη Εγκατάσταση ήταν ένα άλλο έργο. Οι μαθητές είχαν προσπαθήσει να κατασκευάσουν μεγάλα ζώα (ελέφαντες ή καμηλοπαρδάλεις σε φυσικό μέγεθος). Τα ζώα μελετήθηκαν σε προσχέδια και οι μαθητές σκέφτονταν τον τρόπο που θα τα ανέπτυσσαν στον χώρο. Δεδομένου ότι συνήθως τα παιδιά σκέπτονται τα ζώα σε κανονικές αναπαραστάσεις η δυσκολία του εγχειρήματος ήταν να τα σκεφτούν σε όλες τις απαραίτητες διαστάσεις και όψεις για να παρουσιαστούν στον χώρο. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες. Δύο ομάδες θα δημιουργούσαν τον ελέφαντα και άλλες δύο την καμηλοπαρδαλή. Οι ομάδες συναποφάσιζαν ποιος θα έφτιαχνε τα τμήματα του κάθε ζώου αλλά κυρίως κανόνιζαν μεταξύ τους την βασική δομή του ζώου για να αναπτύξουν πάνω στην αρματούρα τους κύριους όγκους. Το εγχείρημα περιορίστηκε σε τέσσερα μαθήματα για

	την κατασκευή και δύο για την οργάνωση. Λόγω έλλειψης χρόνου κατασκευάστηκαν μεν ο κορμός και τα βασικά μέλη των ζώων αλλά δεν συναρμολογήθηκαν. Η δουλειά αποφασίστηκε να εκτεθεί έτσι, ημιτελής, με σκοπό να καταδειχθεί α. η πορεία ενός γλυπτού β. να δημιουργηθεί μια εγκατάσταση με τα μέλη και τα αποσπάσματα δύο μεγάλων ζώων, ως παραπομπή σε πρωταρχικές ιδέες και αντιλήψεις του πολιτισμού μας.
ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) Ο σκοπός του μαθήματος ανάλογα με την τάξη ο σκοπός μπορεί να είναι: Ιστορικός Εκφραστικός Κοινωνικός Αισθητικός Περιβαλλοντικός	Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος μπορεί να είναι ένας από τους παρακάτω: • η όξυνση της παρατήρησης • η οργάνωση του χώρου με αντικείμενα ως άσκηση σύνθεσης • η μελέτη αυτής της εικαστικής έκφρασης ως φαινομένου της ιστορίας της τέχνης • η δράση της τάξης στην κοινότητα για κάποιο κοινωνικό ή περιβαλλοντικό λόγο, • η ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας για κάποιο κοινωνικό θέμα.
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης οι στόχοι του μαθήματος μπορεί να είναι κάποιοι από αυτούς που παραθέτονται στην πλαϊνή στήλη. Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι. Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή	Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΕΠΙΔΙΩΚΕΤΑΙ ΝΑ: 1. Μάθει να πειθαρχεί και να δημιουργεί εκ νέου μέσα σ' ένα συγκεκριμένο στυλιστικό σχήμα 2. Συνειδητοποιήσει την έννοια του χώρου 3. Συνειδητοποιήσει την έννοια του περιβάλλοντος 4. Μάθει να οργανώνει τις ενέργειές του για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος.

ΟΔΗΓΙΕΣ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	Σύμφωνα με τα τρία στάδια κατανόησης κατά τον Solso², οι μαθητές μπορούν να ερμηνεύσουν εύκολα αυτό που αντιλαμβάνονται από το έργο, απαντώντας μόνον στις τρεις ακόλουθες ερωτήσεις: τι είναι το αντικείμενο, τι κάνει, που βρίσκεται. Ο εκπαιδευτικός διευκολύνει την κατανόηση των μαθητών με αυτές, έτσι ώστε η παρουσίαση του θέματος και η περίληψη του να προκύψει αβίαστα από την συμμετοχή και την αυτενέργεια των μαθητών. Επίσης το συνδέει με το πλαίσιο αναφοράς του, δηλαδή τον χρόνο, τον τόπο, τις αξίες κ.λπ. Επιμένει στην αναγκαιότητα της παραγωγής του ώστε να το συνδέσει με την εννοιολογική τέχνη αλλά και την περιβαλλοντική και έτσι να οδηγηθούν οι μαθητές σ' ένα γόνιμο προβληματισμό για το δικό τους έργο. Οι μαθητές δημιουργούν μια σειρά από προσχέδια για να αναδειχθεί η καλύτερη πρόταση ή για να προκύψει από την επεξεργασία της ιδέας μια καινούργια. Συναποφασίζεται η καλύτερη πρόταση και αποφασίζονται τα υλικά. Οι μαθητές με την επίβλεψη του διδάσκοντα οδηγούνται μέσα από έναν καταιγισμό ιδεών σε ιδέες που θα προκύψουν για την παραγωγή μιας Εγκατάστασης. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τον καταιγισμό των ιδεών χρειάζονται καινούργιες πληροφορίες.
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΑΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ	Το θέμα μπορεί να ολοκληρωθεί σε 6 μαθήματα. 1,2,3) Για τρεις σχολικές ώρες οι μαθητές εργάζονται για την σύλληψη/ προετοιμασία/ πραγματοποίησης της πρότασης που επιλέχθηκε. 4,5,6) Τις τρεις τελευταίες ώρες, σε προαποφασισμένο χώρο γίνεται όλη η τοποθέτηση της Εγκατάστασης. Οι μαθητές μαζί με τον διδάσκοντα συζητούν και αποφασίζουν για την καλύτερη παρουσίαση του έργου. Το έργο τοποθετείται και οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το κοινό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Εγκατάσταση μπορεί να εκτεθεί στο κοινό στο τέλος της σχολικής χρονιάς αλλά είναι

² Solso, R. L (2001). Cognitive psychology (6^η έκδ.). Boston: Allyn and Bacon

	σημαντικό η όλη διαδικασία να γίνει γνωστή και μέσω διαδικτύου. Είναι πολύ σημαντικό, επίσης, να αφιερωθεί χρόνος για την αξιολόγηση του όλου εγχειρήματος.
ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1) Με συνεχείς ερωταποκρίσεις ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει το γνωστικό αντικείμενο Installation με ένα παράδειγμα (Christo, περιτυλιγμένα αντικείμενα αλλά και Christo, περιτυλιγμένα νησιά ή περιτυλιγμένα δέντρα). Στο γυμναστήριο του σχολείου πάνω σε χαρτί του μέτρου τοποθετήθηκαν τα αποσπασματικά μέλη και μέρη των ζώων και συνδέθηκαν μεταξύ τους με κόκκινο βαμμένο σχοινί. Το αποτέλεσμα συζητήθηκε με τους μαθητές. Αναζητήθηκε η καλύτερη τοποθέτηση γιατί δεν παρουσιάζονταν πια τα ίδια τα ζώα αλλά ανολοκλήρωτα γλυπτικά αποσπάσματα που παρέμεναν στο στάδιο τηςπραγμάτωσης.
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Το αποτέλεσμα ήταν σοκαριστικό και ενδιαφέρον διότι αν και ήταν ημιτελή γλυπτά κατεδείκνυαν 1) την πορεία της σκέψης των μαθητών, 2) την ομαδική ταυτότητα της σκέψης τους, 3) την δημιουργική πορεία ενός έργου τέχνης, 4) την ανάδειξη ενός φτηνού υλικού (εφημερίδες), σε πολύτιμο (απέκτησε διαφορετική σημασία από αυτήν που συνήθως του αποδίδεται), 5) τα αποσπάσματα απέκτησαν ενδιαφέρον αφαιρετικού γλυπτού, το οποίο καταλάβαιναν πολύ καλά οι μαθητές που το δημιούργησαν αλλά όχι οι θεατές (γι αυτό τον λόγο χρειάστηκαν επεξηγήσεις), 6) η όλη κατασκευή λειτουργούσε σε μια θεματική συνέχεια με τον χώρο και τέλος 7) είχε αναφορές στην περιβαλλοντική τέχνη καθώς και σε μεγάλες και σταθερές ιδέες και απόψεις που διέπουν τον πολιτισμό μας όπως είναι η τέχνη, η έκφραση, η ζωή, ο θάνατος, η δημιουργικότητα κλπ.
ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΗΓΕΣ: SLIDES ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/ ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	Χαρτί από παλιά περιοδικά και εφημερίδες, σύρμα και ξύλο για την αρματούρα καθώς και χαρτοταινία για τις συνδέσεις και επικολλήσεις Σχολικό βιβλίο Μαθητή Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού, πατείστε εδώ Σχολικό βιβλίο μαθητή Γ΄ Γυμνασίου, πατήστε εδώ

ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Ως προς ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: Christo, περιτυλιγμένα αντικείμενα, Christo, περιτυλιγμένα νησιά, περιτυλιγμένα δέντρα	Ως προς ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:
	Ως προς ΤΑ ΥΛΙΚΑ: Kurt Schwitters, κατασκευή Collage	Ως προς ΤΑ ΥΛΙΚΑ:
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ-ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ-ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ	Το γνωστικό αντικείμενο προσφέρεται για συνεργασία σε όλα τα επίπεδα: διαθεματικότητα, διεπιστημονικότητα, συνέργεια σε διαφορετικές ειδικότητες και μεταξύ των μαθητών. Η έρευνα επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού πλαισίου: α. ανάπτυξη Ικανοτήτων Γλώσσας και Επικοινωνίας β. ανάπτυξη Σκέψης & Ικανοτήτων Λήψης Αποφάσεων και Επίλυσης Προβλημάτων γ. ανάπτυξη της εγω-ταυτότητας και της αυτο-αντίληψης δ. κοινωνικοποίηση και στάσεις αποδοχής του “άλλου”. Η ανάπτυξη του αυτόνομου, ενεργού και υπεύθυνου δημοκρατικού πολίτη συντελείται μέσα σε συνθήκες ισότιμων σχέσεων επικοινωνίας και συνεργασίας. Όλα όσα δηλαδή διασφαλίζονται με την ομαδοσυνεργατικότητα.	

ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	Η ανατροφοδότηση είναι σημαντικό στάδιο της διαδικασίας τόσο στην αρχή όσο και κατά τη διάρκεια της ενότητας (παρουσίαση, άντληση της ιδέας, καταμερισμός των εργασιών, σκέψη και αναστοχασμός, εκτέλεση επί μέρους εργασιών) ως την ολοκλήρωσή της. Ο εκπαιδευτικός ελέγχει με κατάλληλες ερωτήσεις το βαθμό που τα επί μέρους ζητήματα αφομοιώθηκαν από τους μαθητές, αν υπάρχουν ανακύψαντα ερωτήματα που χρειάζονται απαντήσεις, δυσκολίες που ενδεχομένως χρειάζονται επαναπροσδιορισμό για να ξεπεραστούν.
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	Το αξιολογικό κριτήριο είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στην αρχή της ενότητας. Για την κλίμακα βαθμολόγησης, για την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και για την αυτό-αξιολόγηση του καθηγητή βλέπε τα γενικά στο κεφάλαιο Αξιολόγηση σελ. 19 και την Αξιολόγηση που ακολουθεί μετά τα Σχέδια Μαθήματος, σελ. 82
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Η δράση κρίνεται από άποψη οργάνωσης στον ίδιο βαθμό δυσκολίας που έχει οποιοδήποτε project. Χρειάζεται επιμερισμό εργασιών και κατανομή τους στις ομάδες. Ο βαθμός διείσδυσης στα επιμέρους προσαρμόζεται με την ηλικία/τάξη στην οποία απευθύνεται η δράση και στις δυνατότητες των μαθητών.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών
- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές
- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν

- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ'οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

Christo και Jeanne-Claude, **Περιτυλιγμένο Μνημείο του Vittorio Emanuele II**, Πλατεία Καθεδρικού Ναού Duomo, Μιλάνο, Ιταλία, 1970, (Photo: Harry Shunk)

2ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	«Η Βροχή»: πρόταση για Performance
ΤΑΞΗ	Όλες οι τάξεις. (Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται ανάλογα με την ηλικία και το στάδιο ανάπτυξης των μαθητών).
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	Το θέμα της περφόρμανς είναι να αναπαραχθεί το πέσιμο της βροχής. Οι μαθητές παρουσιάζουν τον ήχο της βροχής δρώντας, δημιουργώντας ήχους με τα χέρια, τα πόδια και το σώμα τους. Η παρουσίαση-έργο έχει το χαρακτήρα του εφήμερου και του φευγαλέου. Το έργο όμως, μπορεί να καταγραφεί με φωτογραφίες και βίντεο.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος, για την ίδια ενότητα, προσαρμόζεται	Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η καθημερινή ζωή αν βιωθεί συνειδητά μπορεί να έχει τέτοια ποιότητα ώστε να είναι σημαντική σαν έργο τέχνης. Καλλιτέχνης/δημιουργός είναι ο καθένας, με έργο τέχνης την ίδια του τη ζωή και τη δυνατότητα της καλής της σχεδίασης. Τότε, ακόμα και τα τυχαία περιστατικά, καλοτυχίες ή ατυχήματα βιώνονται δημιουργικά.
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι. Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή	1. Ενεργή συμμετοχή στην ομάδα με ιδέες, πρωτοβουλίες, συγκέντρωση υλικού. 2. Αξιοποίηση της γλώσσας του σώματος για να μεταδοθεί το μήνυμα στους συμμαθητές. 3. Συγκέντρωση σχεδίων, προτάσεων στο χαρτί για το στήσιμο/παρουσίαση του εαυτού σε μία δράση, με τη συμμετοχή των θεατών/συμμαθητών.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	Το μάθημα είναι ομαδικό. Η τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει από όλη την τάξη (ανάλογα με το θέμα της performance μπορεί να παρουσιάσει ένας, δύο ή και παραπάνω μαθητές ταυτόχρονα ή διαδοχικά).
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	Το θέμα θα ολοκληρωθεί σε 2 μαθήματα. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με τον ήχο που θα παράγει η καθεμία. Στην αρχή όλοι μαζί τρίβουν με τα χέρια τους μηρούς, έπειτα χτυπούν το μεσαίο δάχτυλο με τον αντίχειρα, άλλος ήχος προκύπτει με παλαμάκια, άλλος ήχος όταν τρίβουν τις παλάμες τους. Ξεκινούν σιγανά. Ο ήχος αυξάνεται σταδιακά καθώς χτυπούν με τις παλάμες τους μηρούς και κορυφώνεται όταν χτυπούν τα πόδια για να ακουστεί η βροντή. Η δράση κορυφώνεται, και από εκεί, οι κινήσεις των χεριών επαναλαμβάνονται και οι χειρονομίες με αντίθετη σειρά χαμηλώνουν, ο ήχος σταδιακά μειώνεται και σβήνει σε ψιλή βροχούλα. Η δράση μπορεί να μείνει ως ένα γεγονός μέσα στην τάξη. Αντιλαμβάνονται ως συστατικό στοιχείο της περφόρμανς το εφήμερο και το παροδικό της δράσης, που έχει πάντα στόχο την σύνδεση της τέχνης με τη ζωή. Μπορεί όμως να προβλεφθεί η βιντεοσκοπήσή της ώστε κατόπιν, δοθείσης ευκαιρίας να

	παρουσιαστεί σε οθόνη προβολής το βίντεο-περφόρμανς. Το βίντεο και το υλικό των προσχεδίων θα μείνει συγκεντρωμένο για μία ενδεχόμενη παρουσίασή του σε κάποια σχολική εκδήλωση. Άλλη πρόταση για performance μπορεί να έχει ως στόχο την παρουσίαση γεγονότος/περιστατικού ως αναγωγή ενός καθημερινού συμβάντος σε έργο τέχνης. Τις 3 πρώτες ώρες οι μαθητές συναποφασίζουν τη δράση: θα χορεύουν, θα περπατάνε, θα μιλάνε ή θα τραγουδάνε ταυτόχρονα, προσπαθώντας να περάσουν το μήνυμα που επέλεξαν και που μπορεί να είναι: η έλλειψη επικοινωνίας στη σύγχρονη εποχή, η ανάγκη για ανθρωπιά και ενδεικτικές θεματικές περιοχές μπορεί να είναι: το λεωφορείο, η στάση του λεωφορείου, 4 επιβάτες αναζητούν ταξί ένα βροχερό πρωινό (τσακώνονται/συμφιλιώνονται)
ΑΦΟΡΜΗΣΗ/ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Μιλάμε στους μαθητές για μία «performance-βροχή» (πάτα εδώ) Μιλάμε στους μαθητές για ζητήματα της καθημερινής ζωής. Για τον τρόπο που επικοινωνούμε με τη στάση του σώματος, τις χειρονομίες μας, όταν υποδυόμαστε ρόλους που η κοινωνία μας έχει επιβάλλει, (π.χ. απρόσωποι στο ασανσέρ, σοβαροί στο δρόμο, αμήχανοι στην είσοδο του «πάρτυ», χαλαροί με τους φίλους. Αποφασίζουμε το Μήνυμα που θέλουμε να μεταδώσει η Performance. Θα είναι θετικό (υπέρ της ειρήνης) ή αρνητικό (κατά του πολέμου); Επισημαίνουμε τις διαφορές. Γενικά: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Αποφασίζονται οι εργασίες. Κάποιοι θα «πρωταγωνιστούν», κάποιοι θα κρίνουν ως κριτικοί τέχνης ή ως θεατές. Οι ρόλοι θα εναλλάσσονται ώσπου να αποφασιστεί =ποιος/οι θα παρουσιάσει/ουν την Performance =ποιοι θα είναι οι κριτικοί του έργου (προτείνεται να αναλάβουν κάποιοι μαθητές να γράψουν κριτική για το έργο η οποία θα συνοδεύει τη βιντεοσκοπημένη ή φωτογραφημένη δράση όταν θα αναρτηθεί στο Διαδίκτυο, βλ. παρακάτω) =ποιος θα φωτογραφίζει

ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

=ποιος θα βιντεοσκοπεί
=ποιος θα μαζέψει
υλικό στο διαδίκτυο, στη σχολική βιβλιοθήκη.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Η Performance ΔΕΝ είναι θεατρική παράσταση. ΔΕΝ έχει αρχή μέση και τέλος. ΔΕΝ είναι αφήγηση. ΕΙΝΑΙ η άρνηση κάθε αφηγηματικής σκηνοθεσίας. ΕΙΝΑΙ μία στιγμή της καθημερινότητας ΜΕΓΕΘΥΜΕΝΗ. Η τέχνη λειτουργεί ως μεγεθυντικός φακός των μικρών λεπτομερειών της καθημερινής ζωής οι οποίες μας διαβρώνουν / καλυτερεύουν / βλάπτουν / ωφελούν ως ανθρώπους, αλλά περνούν απαρατήρητες.

**ΠΗΓΕΣ: SLIDES
ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/**

Παράδειγμα εικονιζόμενου έργου: Ο J.Beuyς κρατά στα χέρια του ένα λαγό και ο τίτλος της Performance του το 1965 είναι «πώς να διηγηθείς για την τέχνη σε ένα νεκρό λαγό». Η παρουσίαση είναι φορτωμένη συμβολισμούς (ο λαγός εικονίζεται στις «νεκρές φύσεις» της Ολλανδικής ζωγραφικής του 17^{ου} αιώνα, το φύλλο χρυσού με το οποίο έχει σκεπάσει το πρόσωπό του παραπέμπει στις Pieta του 16^{ου} αιώνα, άλλωστε αυτό μαρτυρά και η στάση του). Είναι ένας διάλογος με την τέχνη, την ιστορία, τα σύμβολα και τις αλληγορίες με τις οποίες οι άνθρωποι επικοινωνούμε ή χτίζουμε τις κοινωνίες μας. Οι μαθητές μπορούν να σκεφτούν πάνω σε τέτοια ζητήματα,

ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	όπως επίσης να σκεφτούν τις «σαχλές» χορευτικές κινήσεις των Gilbert και George (εδώ) καθώς μεταλλάσσονται σε ένα χορό μοναξιάς όπου οι χορευτές ποτέ δεν συναντώνται / την ασυνεννοησία των ανθρώπων που κραυγάζουν στην πρόταση της M. Abramovic (εδώ) και να προτείνουν τη δική τους ιδέα για Performance.
ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Βλέπε Performance και Happening σελ.39 και 40
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ- ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ- ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ	Οι δράσεις αυτής της μορφής εμπεριέχουν, περιλαμβάνουν πολλά γνωστικά πεδία. Εδώ, εμπλέκονται ο χορός, τα οπτικοακουστικά μέσα, η γλώσσα του θεάτρου, η αφήγηση. Παρόλο που είπαμε ότι η performance ΔΕΝ είναι (επίσημα) τίποτε από όλα αυτά, είναι μάλιστα η ανατροπή τους, πρέπει κανείς να περάσει από αυτές τις γλώσσες για να τις κατανοήσει και μετά να τις «αρνηθεί». Αλλιώς, υπάρχει πάντοτε η περίπτωση μία τέτοια «παράσταση» να είναι είτε φλύαρη είτε κενή.
ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	Σε κάθε στάδιο των επιμέρους εργασιών ορίζουμε μία «ολομέλεια» των ομάδων για να σκεφτούμε πού βρισκόμαστε. Ξαναβλέπουμε καλλιτέχνες/έργα για ανατροφοδότηση και συζήτηση. Ξαναβλέπουμε τις καταγεγραμμένες ιδέες μας. Γενικώς, στην ανατροφοδότηση συζητάμε για =αισθήματα κατά τη διάρκεια μιάς εργασίας, = πράγματα που ανακαλύψαμε ως εκεί, =προβλήματα που λύσαμε, =δυσκολίες που συναντήσαμε, =απόψεις που μας άρεσαν.
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Το αξιολογικό κριτήριο είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στην αρχή της ενότητας. Για την κλίμακα βαθμολόγησης, για την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και για την αυτό-αξιολόγηση του καθηγητή

ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	βλέπε τα γενικά στο κεφάλαιο Αξιολόγηση σελ. 20 και την Αξιολόγηση που ακολουθεί μετά τα Σχέδια Μαθήματος σελ. 82
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Το μάθημα είναι δύσκολο, όμως καθώς Performance και Happening έχουν πολλά κοινά και αφορούν στην πραγματική ζωή, οι μαθητές εξοικειώνονται γρήγορα.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ:

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών
- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές
- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν
- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

3ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	«Τυχαίες γραφές»: Πρόταση για Happening
ΤΑΞΗ	Όλες οι τάξεις. (Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται ανάλογα με την ηλικία και το στάδιο ανάπτυξης των μαθητών).
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Ο/Οι μαθητές οργανώνουν-σκέφτονται μια δράση

ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	που θα «ανατρέψει», «αφυπνίσει» το κοινό (= συμμαθητές τους από την ίδια τάξη, από άλλες τάξεις, καθηγητές). Το έργο μπορεί να καταγραφεί με φωτογραφίες και βίντεο.
ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος, για την ίδια ενότητα, προσαρμόζεται	Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι η καθημερινή ζωή είναι γεμάτη ανατροπές. Αν τις βιώσουμε συνειδητά θα ανάγουμε τη ζωή σε Τέχνη.
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι. Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή	1. Αυθόρμητη συμμετοχή στην ομάδα με ιδέες, πρωτοβουλίες, συγκέντρωση υλικού. 2. Προτάσεις, καταγραφή των προτάσεων, συγκέντρωση υλικού, σκίτσα, φωτογραφικό υλικό, καταγραφή δοκιμών, βιντεάκια για τη συγκέντρωση του ατομικού φακέλλου (portfolio). 3. Χρήση όρων και εννοιών όπως: happening, performance, άμεσο έργο, εφήμερο έργο, ανιδιοτελές έργο, τέχνη μη εμπορευματοποιήσιμη, βίωμα του έργου τέχνης και όχι απόκτηση, υλικότητα της ιδέας (σκίτσα, δοκίμια, λέξεις πάνω στο χαρτί, φωτογραφίες είναι τα υλικά με τα οποία ο καλλιτέχνης καταγράφει, συγκρατεί, επικοινωνεί με τους συνεργάτες την ιδέα του), σύνδεση τέχνης και ζωής.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	Το μάθημα είναι ομαδικό. Η τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει από έναν ή έως και τέσσερις μαθητές ταυτόχρονα ή διαδοχικά
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	Το μάθημα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 6 μαθήματα.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ/ΚΙΝΗΤΡΑ**ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ****ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ**

Μιλάμε στους μαθητές για το είδος της δράσης που εμπεριέχει το Harpening. Προτείνουμε το ξάφνιασμα για κάτι που θα αποκαλυφθεί στο τέλος (με ένα ακόμα ξάφνιασμα!)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο Οι μαθητές θα γυρίσουν στις τάξεις του σχολείου ή στο διάλειμμα κρατώντας μικρά χαρτάκια (κύβος γραφείου) και μολύβια, στυλό, μαρκαδόρους και θα ζητήσουν από τους συμμαθητές τους, αλλά και από τους καθηγητές (στο γραφείο των καθηγητών) να σχεδιάσουν στο χαρτάκι που θα έχουν στα χέρια τους και με που θα τους προτείνουν για να επιλέξουν, να σχεδιάσουν κάτι (προτείνοντάς τους κάποιο θέμα ή όχι). Οι συμμαθητές / καθηγητές / Διευθυντής / Γονείς σχεδιάζουν πάνω στο μικρό χαρτί (θα μπορούσε να είναι και φωτοτυπικό χαρτί A4 κομμένο στα τέσσερα). Τα ζωγραφισμένα χαρτιά επιστρέφουν στην τάξη. Ως εδώ οι μαθητές έχουν ήδη κάνει ένα Harpening. Κάποιοι από τις ομάδες ορισμένοι από την αρχή, κατέγραφαν τη δράση με φωτογραφική μηχανή \ ή με βίντεο.

Το Harpening ολοκληρώνεται ή αλλιώς παίρνει τη μορφή του υλικού αντικειμένου, με παρουσίαση σε οθόνη προβολής όλης της δράσης (αντιδράσεις συμμαθητών, έκπληξη και χαμόγελα των καθηγητών κλπ) και μία τοιχογραφία από τα κολλημένα στον τοίχο ζωγραφισμένα χαρτάκια σαν σε ένα ενιαίο έργο. Τα χαρτάκια του κύβου έχουν μέγεθος 10 επί 10 εκ. Αν οι μαθητές του σχολείου μας είναι 300, ένα τέτοιο έργο θα είχε μέγεθος 3 επί 3 μέτρα. Ο τίτλος θα μπορούσε να είναι «5 λεπτά (του) χρόνου (σου)»

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο Παραλλαγή του θέματος μπορεί να είναι: «εκφράστε τα συναισθήματά σας». Οι μαθητές προσφέρουν διαφανή σακκουλάκια στους συμμαθητές (όπως πριν) και τους καλούν να διαλέξουν από ένα καλαθάκι που περιέχει φτερά, μπαμπακάκια, φύλλα, καρπούς, βίδες, πούπουλα, καρφιά, κομμένα συρματάκια, πινέζες, να διαλέξουν αυτά που νομίζουν ότι εκφράζουν γαλήνη, θυμό, θαλπωρή, κρύο, μια φωνή στριγγιά, μια φωνή γλυκειά κλπ, και να τα βάλουν μέσα στα σακκουλάκια.

Το μεγάλο έργο που στην προηγούμενη περίπτωση ήταν από χαρτί, τώρα θα είναι ανάγλυφο. Τα σακκουλάκια θα κρεμαστούν σαν πλακάκια το ένα δίπλα στο άλλο, ενώ σε καθένα θα υπάρχει

ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

**ΠΗΓΕΣ: SLIDES
ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/**

ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

καρφισσωμένη μία ετικέττα, που θα αναφέρει το συναίσθημα που «περιέχεται»: θυμός, αγάπη, θλίψη, χαρά, αδιαφορία, φόβος κλπ. Ο τίτλος του ιδιότυπου αυτού αναγλύφου θα μπορούσε να είναι «μικρά συναισθήματα» ή «αεροστεγώς συμπιεσμένα συναισθήματα» ή.... οι μαθητές μπορούν να παίξουν αρκετή ώρα σε ιδεοθύελλα για την αναζήτηση τίτλου !

Οι ομάδες:

Κάποιοι μαθητές προτείνεται να γράψουν κριτική για τη δράση η οποία θα συνοδεύει τη βιντεοσκοπημένη ή φωτογραφημένη καταγραφή της όταν θα αναρτηθεί στο Διαδίκτυο, (βλ. παρακάτω για την πρόταση δημιουργίας ιστοσελίδας επικοινωνίας). Αποφασίζεται επίσης =ποιος θα φωτογραφίζει =ποιος θα βιντεοσκοπεί =ποιος θα μαζέψει υλικό στο διαδίκτυο ή/και στη σχολική βιβλιοθήκη =ποιος θα συγκεντρώσει τα υλικά =ποιος θα κάνει έρευνα για την αποκωδικοποίηση των συμβόλων.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ:

Όπως και η Performance το Happening ΔΕΝ είναι θεατρική παράσταση. ΔΕΝ έχει αρχή μέση και τέλος. ΔΕΝ είναι αφήγηση. ΕΙΝΑΙ μία στιγμή κατά την οποία κάποιος κάνει κάτι που δεν το περίμεναν οι άλλοι, το έχει σκεφτεί ο ίδιος και μελετήσει, και στόχο έχει την αφύπνιση του θεατή, ο οποίος μέσα την καθημερινότητά του βυθίζεται στις σκέψεις του και στα οικεία γεγονότα.

Το Happening είναι ένα συμβάν που μας βγάζει από την «ύπνωση» της μηχανικής ζωής και μας επαναφέρει στο τώρα. Η τέχνη λειτουργεί ως αφύπνιση, ως δράση, που μας κάνει να σκεφτούμε, να γελάσουμε, ακόμα και να παραξενευτούμε, όμως ο ρόλος της να μας αφυπνίσει και να μας καλέσει σε εγρήγορση θα έχει επιτελεστεί.

ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Βλέπε Performance και Happening σελ.39 και 40

Για τα σύμβολα, Βιβλίο Μαθητή Β΄ Γυμνασίου βλέπε [εδώ](#), σελ. 80,85

**ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ-
ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ-
ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ**

Το Happening ΔΕΝ είναι αφήγηση αλλά συμβάν. Συνδέεται όχι με τις γλώσσες της αφήγησης αλλά της επικοινωνίας μέσα από τα σημεία και τα σύμβολα, ειδικά δράσεις σαν αυτές που προτείνονται εδώ.
= Μπορεί να συνδεθεί με το λόγο,

	με τα ποιήματα χαικού που είναι μικρά, σύντομα και μέσα στους στίχους συμβαίνει πάντα μία νοηματική ανατροπή. = Μπορεί να συνδεθεί με τη σημασία των συμβόλων στην επικοινωνία: από τα σήματα της τροχαίας και τα βελη κατεύθυνσης, ως τις παρενθέσεις και τις άνω τελείες που χρησιμοποιούνται στα τηλεφωνικά γραπτά μηνύματα για να εκφράσουν χαρά ή θλίψη π.χ. :-) ή :-0 ή ;-)) κλπ.
ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	Σε κάθε στάδιο των επιμέρους εργασιών ορίζουμε μία «ολομέλεια» των ομάδων για να σκεφτούμε πού βρισκόμαστε. Ξαναβλέπουμε καλλιτέχνες/έργα για ανατροφοδότηση και συζήτηση. Ξαναβλέπουμε τις καταγεγραμμένες ιδέες μας στα σκιστάκια, στα προσχέδια. Γενικώς, στην ανατροφοδότηση συζητάμε για =αισθήματα κατά τη διάρκεια μιάς εργασίας, = πράγματα που ανακαλύψαμε ως εκεί, =προβλήματα που λύσαμε, =δυσκολίες που συναντήσαμε, =απόψεις που μας άρεσαν.
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	Το αξιολογικό κριτήριο είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στην αρχή της ενότητας. Για την κλίμακα βαθμολόγησης, για την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και για την αυτό-αξιολόγηση του καθηγητή βλέπε τα γενικά στο κεφάλαιο Αξιολόγηση σελ. 20 και την Αξιολόγηση που ακολουθεί μετά τα Σχέδια Μαθήματος, σελ. 82
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Το μάθημα είναι δύσκολο, όμως καθώς Performance και Happening έχουν πολλά κοινά και αφορούν στην πραγματική ζωή, οι μαθητές εξοικειώνονται γρήγορα.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ:

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών

- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές
- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν
- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ'οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

4ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	«Σκέψεις που φωνάζουν»: πρόταση για Βιντεοτέχνη
ΤΑΞΗ	Όλες οι τάξεις. (Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται ανάλογα με την ηλικία και το στάδιο ανάπτυξης των μαθητών). ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Το μάθημα έχει παρουσιαστεί αναλυτικά και διεξοδικά στο Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, Γ΄ Γυμνασίου, εδώ , σελ.60-64. Εδώ εμείς θα περιοριστούμε να προτείνουμε μία βίντεο εγκατάσταση .
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	Οι προηγούμενες δράσεις Performance Happening, Installation για να καταγραφούν χρειάζεται να φωτογραφηθούν ή/και να βιντεοσκοπηθούν. Εξηγούμε στους μαθητές ότι το βίντεο κατάλληλα επεξεργασμένο στο μοντάζ παρουσιάζεται αυτό το ίδιο ως έργο βίντεο τέχνης. Εδώ, προτείνεται ένα βίντεο art για 3 μαθητές, 3 λήψεις και 3 βιντεοπροβολές. Το θέμα θα είναι ένα σχόλιο στον τρόπο που έχουν τα MME να επικοινωνούν μηνύματα τα οποία όμως (πολλές

	φορές όχι τυχαία) αλληλεπικαλύπτονται και γι αυτό μένουν συγκεχυμένα και ακατάληπτα.
ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος, για την ίδια ενότητα, προσαρμόζεται	Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι τα τεχνητά μέσα, όπως φωτογραφία, βίντεο, τηλεόραση της μαζικής πληροφορίας, μπορούν να δουλευτούν με καινούριο τρόπο για ένα άλλο αποτέλεσμα από αυτό που έχουμε συνηθίσει και αντί για τη γιγαντοαφίσα, το διαφημιστικό σποτ και την μετάδοση μιας πληροφορίας (με αρχή μέση και τέλος) μπορούν τα μέσα αυτά να μετασχηματιστούν σε έργα τέχνης. Ειδικά στην προτεινόμενη εδώ πρόταση για βίντεοαρτ με τρεις οθόνες, ως σκοπός του μαθήματος τίθεται η εμβάθυνση στην έννοια της <u>ταυτότητας</u>. Πώς διαμορφώνεται η αυτό-αντίληψη μέσα από τη επιρροή του λόγου και του τρόπου που διεξάγουμε τη νοητική «συζήτηση με τον εαυτό μας» και πώς με αυτό τον τρόπο καθορίζουμε ή καθορίζεται μακροπρόθεσμα η ταυτότητά μας, η αντίληψη που έχουμε για τον εαυτό μας και τελικά, οι δυνατότητές του.
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι. Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή	1. Αυθόρμητη συμμετοχή στην ομάδα με ιδέες, πρωτοβουλίες, συγκέντρωση υλικού. 2. Προτάσεις, καταγραφή των προτάσεων, συγκέντρωση υλικού, σκίτσα, φωτογραφικό υλικό, καταγραφή δοκιμών, βιντεάκια για τη συγκέντρωση του ατομικού φακέλλου (portfolio). 3. Χρήση όρων και εννοιών όπως: εννοιακή τέχνη, ψηφιακή επεξεργασία, μοντάζ, επεξεργασία ήχου, άμεσο έργο, εφήμερο έργο, ανιδιοτελές έργο, τέχνη μη εμπορευματοποιήσιμη, βίωμα του έργου τέχνης και όχι απόκτηση, υλικότητα της ιδέας (σκίτσα, δοκίμια, λέξεις πάνω στο χαρτί, αλλά και φωτογραφίες για την καταγραφή, οργάνωση της ιδέας), άρνηση του αφηγηματικού χρόνου, στατική εικόνα, σύνδεση τέχνης και ζωής.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	Το μάθημα είναι ομαδικό. Η τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει από έναν ή έως και τέσσερις μαθητές ταυτόχρονα ή διαδοχικά

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ Το μάθημα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε	Το μάθημα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε 6 μαθήματα.
ΑΦΟΡΜΗΣΗ/ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	Μιλάμε στους μαθητές για την Βίντεο τέχνη. Περιγράφουμε, δείχνουμε βίντεο που έχουμε «κατεβάσει» από το youtube. Εξηγούμε τα βασικά κλειδιά της κινηματογραφικής αφήγησης, χρόνος και κίνηση, και δείχνουμε πώς οι καλλιτέχνες της βίντεο τέχνης αρνήθηκαν αυτά τα χαρακτηριστικά και πρότειναν βίντεο ταινίες με ακίνητες λήψεις που επαναλαμβάνονται διαρκώς, με μικρές κινηματογραφημένες προτάσεις (που επαναλαμβάνονται διαρκώς) όπως λήψη με στατική κάμερα ενός κτηρίου, τοπίου, ανθρώπου όπου δεν περιλαμβάνεται καμμία δράση. Ο θεατής συνηθισμένος από την γρήγορη ροή των διαφημιστικών μικρών ταινιών στην τηλεόραση, περιμένει να δει κάτι να συμβαίνει, αλλά δεν συμβαίνει τίποτα. Μία ατέλειωτη επανάληψη από μία (φαινομενικά) τυχαία λήψη ή από μία στημένη λήψη, όπου τίποτα άλλο δεν συμβαίνει, δεν συνέβηκε και δεν πρόκειται να συμβεί σε κανένα κινηματογραφικό χρόνο. Μόνον μία προβολή. Και με αυτή την προβολή, ο θεατής εισπράττει διάφορα και διαφορετικά μηνύματα και συναισθήματα. Πολλές φορές η βίντεο art προβάλλεται σε σκοτεινά δωμάτια μέσα στα Μουσεία ή στις Γκαλερί. Ο σκοτεινός χώρος επιβάλλει την απόλυτη προσοχή στην οθόνη. Άλλες πάλι φορές οι οθόνες της τηλεοράσεως είναι πολλές, εγκαταστημένες στο χώρο σαν μέρη μίας μεγαλύτερης κατασκευής, και παίζουν ακατάπαυστα «χιόνια», αποσυντονισμένες και θορυβώδεις. Η πρόταση εδώ είναι Α. για μία ανάλογη βίντεο εγκατάσταση. Αν οι μαθητές μπορούν να φέρουν στο σχολείο τηλεοράσεις που δεν παίζουν, χαλασμένες ή αποσυντονισμένες, θα μπορούσαν να τις στήσουν είτε ως φωτεινές

ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

**ΠΗΓΕΣ: SLIDES
ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/**

ΆΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

οθόνες με παράσιτα, είτε βγάζοντας την κεντρική λυχνία, ως κουτιά, στα οποία οι μαθητές με τη δημιουργικότητά τους μπορούν να δώσουν λύσεις. Το πλαίσιο του μέσου παραμένει, το περιεχόμενο αλλάζει και το μήνυμα παίρνει εντελώς διαφορετικό νόημα.

Β. Τρεις μαθητές βιντεοσκοπούνται με στατική κάμερα (πάνω σε τρίποδο) ο καθένας να μιλάει. Η κάμερα τους βιντεοσκοπεί σε πορτραίτο, στο κάδρο φαίνονται μόνο τα πρόσωπά τους. Ο πρώτος λέει «είμαι καλός μαθητής, είμαι επιμελής, είμαι συνεπής, είμαι τακτικός». Ο δεύτερος λέει «θα γίνω καλός μαθητής, θα γίνω επιμελής, θα γίνω συνεπής, θα γίνω τακτικός». Ο τρίτος λέει «θα ήθελα να είμαι καλός μαθητής, θα ήθελα να γίνω επιμελής, θα ήθελα να γίνω συνεπής, θα ήθελα να γίνω τακτικός». Τα τρία βίντεο καταγράφονται σε CD. Τρεις τηλεοράσεις τοποθετούνται σε ένα χώρο του σχολείου, ως πούμε στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, έτσι ώστε να σχηματίζουν Γ, δηλαδή αν ο θεατής σταθεί στη μέση να έχει την εμποπτεία και των τριών τηλεοράσεων που παίζουν τα τρία βίντεο. Παίζουν ταυτόχρονα σε loop, συνεχή επανάληψη. Οι μαθητές του σχολείου, οι καθηγητές, ο διευθυντής, οι γονείς, καλούνται να παραβρεθούν σε έκθεση video art που οργανώνει η τάξη.

Οι ομάδες:

Κάποιοι μαθητές προτείνεται να γράψουν παρουσίαση και κριτική της δράσης, η οποία θα συνοδεύει τη βιντεοπροβολή όταν θα αναρτηθεί στο Διαδίκτυο, (βλ. παρακάτω για τη δημιουργία ιστοσελίδας επικοινωνίας). Αποφασίζεται επίσης =ποιος θα φωτογραφίζει τις προετοιμασίες της εγκατάστασης, από τη μεταφορά των τηλεοράσεων, το ξεφόρτωμα στο σχολείο, την ίδια την εγκατάσταση και τέλος, γιατί όχι, τη μεταφορά των παροπλισμένων τηλεοράσεων στους κάδους ανακύκλωσης=ποιος θα βιντεοσκοπεί=ποιος θα μαζέψει υλικό στο διαδίκτυο, στη σχολική βιβλιοθήκη =ποιος θα μαζέψει τα υλικά =ποιος θα κάνει έρευνα για την αποκωδικοποίηση της

	κινηματογραφικής γλώσσας. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Όπως και η Performance το Happening η Βίντεο τέχνη ΔΕΝ είναι κινηματογραφική ταινία. ΔΕΝ έχει αρχή μέση και τέλος. ΔΕΝ είναι αφήγηση. ΕΙΝΑΙ μία στιγμή κατά την οποία κάποιος κάνει κάτι, βιντεοσκοπείται και προβάλλεται χωρίς μουσική επένδυση, με φυσικούς ήχους περιβάλλοντος την ώρα της λήψης. Στόχος είναι η αφύπνιση του θεατή από την «ύπνωση» της μηχανικής του καθήλωσης μπροστά στην τηλεόραση και της άκριτης αφομοίωσης των μηνυμάτων της. Και πάλι η τέχνη λειτουργεί ως αφύπνιση, ως ανατροπή του στερεότυπου, που μας κάνει να σκεφτούμε, να γελάσουμε, ακόμα και να ενοχληθούμε, όμως ο ρόλος της να μας αφυπνίσει και να μας καλέσει σε εγρήγορση θα έχει επιτελεστεί.
ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Βλέπε Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, Γ΄ Γυμνασίου, εδώ, σελ.60-64. Θεατρικό έργο με έρευνα πάνω σε ανάλογους της βίντεοαρτ προβληματισμούς βλέπε Samuel Beckett Επίσης πατείστε στο βιντεοτέχνη στο διαδίκτυο
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ-ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ-ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ	Η Βιντεοτέχνη ΔΕΝ είναι αφήγηση αλλά ένα συμβάν το οποίο επαναλαμβάνεται και προβάλλεται σε ένα κατεξουσιαστικό της ζωής μας μέσο, την Τηλεόραση, το οποίο όλοι γνωρίζουμε και χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητά μας. Συνδέεται με τις γλώσσες της επικοινωνίας, με τη φιλοσοφική έννοια του χρόνου, με σημεία και σύμβολα της μαζικής πληροφόρησης. Μπορεί να συνδεθεί με την κινηματογραφική αφήγηση για να καταγραφεί η αντίθεση, με τις νέες τεχνολογίες και την ψηφιακή επεξεργασία της εικόνας. (Κατά τη δεκαετία του 70, παράλληλα με τους εικαστικούς καλλιτέχνες, στο θέατρο ο Μπέκετ εφήρμοσε ανάλογες ανατροπές: πάτα εδώ)

ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	Σε κάθε στάδιο των επιμέρους εργασιών ορίζουμε μία «ολομέλεια» των ομάδων για να σκεφτούμε πού βρισκόμαστε. Ξαναβλέπουμε καλλιτέχνες/έργα για ανατροφοδότηση και συζήτηση. Ξαναβλέπουμε τις καταγεγραμμένες ιδέες μας στα σκιστάκια, στα προσχέδια. Γενικώς, στην ανατροφοδότηση συζητάμε για =αισθήματα κατά τη διάρκεια μιάς εργασίας, = πράγματα που ανακαλύψαμε ως εκεί, =προβλήματα που λύσαμε, =δυσκολίες που συναντήσαμε, =απόψεις που μας άρεσαν.
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	Το αξιολογικό κριτήριο είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στην αρχή της ενότητας. Για την κλίμακα βαθμολόγησης, για την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και για την αυτό-αξιολόγηση του καθηγητή βλέπε τα γενικά στο κεφάλαιο Αξιολόγηση σελ. 20 και την Αξιολόγηση που ακολουθεί μετά τα Σχέδια Μαθήματος σελ. 82
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Το μάθημα είναι δυσκολότερο από τις τέχνες της δράσης (Performance και Happening). Η δυσκολία δεν έγκειται στην ανεύρεση παροπλισμένων συσκευών τηλεόρασης γιατί αναζητώντας γύρω τριγύρω, θα μπορούμε και να ξεπεραστεί. Αν όχι, μία συσκευή τηλεόρασεως είναι αρκετή για να προβληθεί η βιντεοσκοπημένη ιδέα των μαθητών. Η κύρια δυσκολία της ενότητας βρίσκεται στην επεξεργασία των Ιδεών και στην υπέρβαση της αφηγηματικότητας του μέσου.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ:

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών
- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές

- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν
- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ'οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

5ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	«Φιλοξενώντας τον πολιτισμό του Άλλου»
ΤΑΞΗ	Όλες οι τάξεις. (Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται ανάλογα με την ηλικία και το στάδιο ανάπτυξης των μαθητών).
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	Οι μαθητές αναζητούν σε λαούς του κόσμου τα χαρακτηριστικά της τέχνης τους, κατανοούν τους τρόπους ζωής τους, βρίσκουν κοινά χαρακτηριστικά με την Ευρωπαϊκή Τέχνη κυρίως του 20ού αιώνα, καταλαβαίνουν το λόγο για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Τέχνη αναζήτησε πηγές έμπνευσης έξω από την Ευρώπη (ο Gauguin πήγε στην Ταϊτή και εκεί ζωγράφισε τα αριστουργήματά του) και στην τέχνη άλλων λαών (ανακάλυψη από καιρό της φωτογραφικής μηχανής και απελευθέρωση από την υποχρέωση της πιστής αναπαράστασης, αναζήτηση νέων μορφών έκφρασης που συμβάδιζαν με νέες επιστημονικές ανακαλύψεις) που όταν τους εξετάζουμε στα βιβλία της ιστορίας της Τέχνης τους αναφέρουμε ως Εξωευρωπαίους .

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) <i>Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος, για την ίδια ενότητα, προσαρμόζεται</i>	Η κατανόηση της διαφορετικότητας του άλλου, η κατάργηση των διαφορών ανάμεσα στους ανθρώπους μέσα από την Τέχνη
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι.</i> <i>Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή</i>	Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΕΠΙΔΙΩΚΕΤΑΙ ΝΑ: 1. Εντοπίσει μορφολογικά χαρακτηριστικά λαϊκών καλλιτεχνών της Αφρικής 2. Αναγνωρίσει και εντοπίσει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά που δανείστηκαν οι καλλιτεχνικές πρωτοπορίες των αρχών του 20ού αιώνα από την Αφρικανική τέχνη (εξπρεσσιονισμός, κυβισμός) 3. Αναγνωρίσει, εκτιμήσει και κατανοήσει την διαφορετικότητα του Άλλου μέσα από την εξέταση της κουλτούρας και του πολιτισμού του
ΟΔΗΓΙΕΣ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	Ομαδικό μάθημα. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες 1. Συλλέγουν πληροφορίες, εικόνες έργων αφρικανικής τέχνης, φωτογραφίες από λαϊκούς καλλιτέχνες την ώρα που δουλεύουν: έργα σε ξύλο, σε κεραμικό, υπαίθρια καμίνια κεραμικής. 2. Συλλέγουν πληροφορίες και εικόνες έργων εξπρεσσιονιστών και κυβιστών καλλιτεχνών (Γκωγκέν, Κίρχνερ, Πικάσσο).
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ Το μάθημα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε	Η ενότητα μπορεί να διδαχτεί ως project το οποίο μπορεί να διαρκέσει 6 μαθήματα. Μπορεί όμως και να «τρέχει» παράλληλα με άλλες ενότητες, καθώς ανα μία (ή δύο) εβδομάδα (-ες) οι μαθητές, και για όλη τη σχολική χρονιά, αναρτούν στους τοίχους της τάξης ή του σχολείου έργα από διαφορετικούς λαούς: Έργα ζωγραφικής, γλυπτικής, λαϊκή φορεσιά, λαϊκά τραγούδια, αντικείμενα καθημερινά κλπ.

ΑΦΟΡΜΗΣΗ/ΚΙΝΗΤΡΑ

=Η αφόρμηση γίνεται με κάποιο θέμα από την επικαιρότητα που φέρνει για συζήτηση ο διδάσκων. Μία εικόνα από ένα παιδί της Αφρικής, ένα άρθρο από κάποια εφημερίδα ή ένα έργο του Picasso, μία μάσκα, ένα ξυλόγλυπτο ειδώλιο αγορασμένο από κάποιο Αφρικανό πλανόδιο, φέρνει τη συζήτηση στην ανταλλαγή και στον εμπλουτισμό της μιάς κουλτούρας από την άλλη.

= Α. Τις τρεις πρώτες ώρες οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες αναζητούν στο διαδίκτυο, στα σχολικά τους βιβλία, σε εγκυκλοπαίδειες, σε άρθρα εφημερίδων πληροφορίες

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

1. Για τη ζωή των λαών της Αφρικής. Εδώ μπορούν να εισχωρήσουν και κοινωνιολογικά ζητήματα για την πείνα στον τρίτο κόσμο, για τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα, και για ό,τι άλλο μπορεί να ενδιαφέρει στην γνωριμία/αναγνώριση της ζωής ενός άλλου λαού. 2. Για έργα τέχνης (αγαλματίδια, θεότητες, ξυλόγλυπτα ζώα, μάσκες αλλά και ζωγραφικές διακοσμήσεις στα σώματα ανθρώπων διαφορετικών φυλών, τελετουργικά αντικείμενα)
2. Για την Τέχνη ζωγράφων όπως ο Picasso, ο Kirchner, ο Gauguin. Συγκεντρώνουν πληροφορίες για τις εικαστικές αναζητήσεις της εποχής των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα, συσχετίζουν το ενδιαφέρον για την αφρικανική τέχνη με την ίδρυση των Μουσείων, την αναγνώριση των έργων άλλων λαών ως έργα τέχνης και όχι ως λαογραφικά, φολκλόρ και χωρίς σημασία που ίσχυε ως τότε.
Η έρευνά μπορεί να φθάσει ως τη σχέση των Kunstammer και Wunderkammer (αίθουσες των θαυμάτων) του 17ου αιώνα και τις συλλογές με τα θαυμαστά πράγματα του κόσμου των πλουσίων, στα παλάτια ή στα μέγαρά τους ως δείγμα κύρους, ως την ίδρυση των Μουσείων τον 19^ο αιώνα.

=Β. Τις επόμενες 3 ώρες οι μαθητές διασταυρώνουν τις πληροφορίες των ομάδων και βάζουν πλάι πλάι τα έργα της αφρικανικής

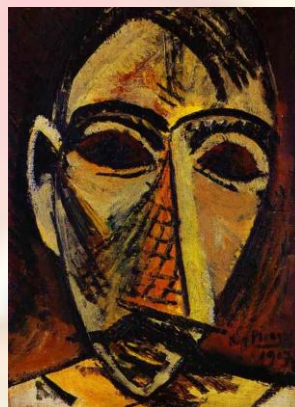
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ξυλογλυπτικής με τα έργα γλυπτικών ή ζωγραφικών έργων των καλλιτεχνών και αναγνωρίζουν ένα προς ένα τα κοινά χαρακτηριστικά τους.

Για γρήγορη ανεύρεση φωτογραφικού υλικού πατήστε [εδώ](#)

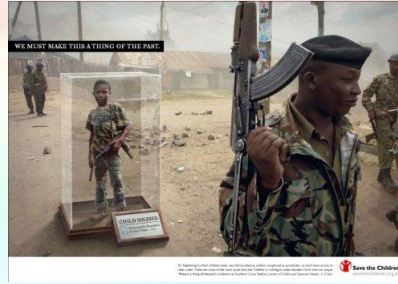
Εικ. 1 αφρικανικό ειδώλιο,

Εικ. 2 λεπτομέρεια από έργο του Picasso

=Η παρουσίαση του συγκεντρωμένου υλικού γίνεται την τελευταία ώρα και αφιερώνεται στην ανάρτηση των συγκεντρωμένων έργων σε φωτογραφίες, φωτοτυπίες, στον τοίχο της τάξης ή σε επιλεγμένο διάδρομο του σχολείου. Τα έργα μπορεί να αλλάζουν κάθε μία ή δύο εβδομάδες. Μία ομάδα μαθητών μπορεί να παραμένει στο σχολείο για να ολοκληρωθεί η ανάρτηση των έργων.

ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ
ΠΗΓΕΣ: SLIDES
ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/
ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ένα εικαστικό project που δημιουργήθηκε για την ευαισθητοποίηση του κόσμου απέναντι στην κακοποίηση των παιδιών είναι η δράση [save the children](http://www.savethechildren.org) (σώστε τα παιδιά.). Τα παιδιά τοποθετούνται σε κύβους από plexiglass ως εκθέματα Μουσείου, για να λεχθεί ότι η κακοποίηση και η εκμετάλλευση των παιδιών πρέπει να γίνει υπόθεση του παρελθόντος.

ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Για το θέμα του Κυβισμού: Αφρικανική τέχνη, Βιβλίο Μαθητή Β΄ Γυμνασίου, , σελ 93: πατήστε [εδώ](#)

Για το Μουσείο, αισθητική ανάλυση: Βιβλίο Μαθητή Α΄ Γυμνασίου, σελ. 114: πατήστε [εδώ](#)

Για την Κινεζική και την Ιαπωνική ζωγραφική βλέπε βιβλίο Μαθητή Β΄ Γυμνασίου, σελ. 100-101: πατήστε [εδώ](#)

Για τα υλικά/τεχνικές: Για τις Μάσκες θα βρείτε υλικό στο βιβλίο Μαθητή Α΄ Γυμνασίου, σελ. 98: πατήστε [εδώ](#)

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ-
ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ-
ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η εμπάθυνση στα χαρακτηριστικά της τέχνης των άλλων λαών μπορεί να συνεχιστεί με την **Κινέζικη τοπιογραφία**. Οι ομάδες χωρίζονται και δουλεύουν όπως παραπάνω. Θέματα που αφορούν στην εμπάθυνση και στην διασύνδεση των επιστημονικών πεδίων είναι:

	1. η σύνδεση της τοπιογραφίας με την κινεζική ποίηση χαϊκού, 2. Η ζωγραφική ως άσκηση διαλογισμού (τέχνη και θρησκεία), 3. Εναρμόνιση του ανθρώπου με τη Φύση μέσω της Τέχνης, 4. Αποδοχή του εαυτού ως μέρος του όλου (φύση, σύμπαν). Οι «εκθέσεις» έργων διαφορετικών λαών μπορούν να εναλλάσσονται και καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς στους τοίχους του σχολείου. Αυτό συναποφασίζεται με τους μαθητές από την αρχή της χρονιάς, ή κινητοποιούνται να το κάνουν ως δράση, μετά το πρώτο project.
ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	Σε κάθε στάδιο των επιμέρους εργασιών ορίζουμε μία «ολομέλεια» των ομάδων για να σκεφτούμε πού βρισκόμαστε. Ξαναβλέπουμε καλλιτέχνες/έργα για ανατροφοδότηση και συζήτηση. Ξαναβλέπουμε τις καταγεγραμμένες ιδέες μας. Γενικώς, στην ανατροφοδότηση συζητάμε για =αισθήματα κατά τη διάρκεια μιάς εργασίας, = πράγματα που ανακαλύψαμε ως εκεί, =προβλήματα που λύσαμε, =δυσκολίες που συναντήσαμε, =απόψεις που μας άρεσαν.
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	Το αξιολογικό κριτήριο είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στην αρχή της ενότητας. Για την κλίμακα βαθμολόγησης, για την αυτό-αξιολόγηση του μαθητή και για την αυτό-αξιολόγηση του καθηγητή βλέπε τα γενικά στο κεφάλαιο Αξιολόγηση σελ. 20 και την Αξιολόγηση που ακολουθεί μετά τα Σχέδια Μαθήματος σελ. 82
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Το μάθημα θεωρείται μέτριας δυσκολίας. Ο βαθμός δυσκολίας αυξάνει στις διαθεματικές εμβυθύνσεις με θέματα θρησκείας, ποίησης, ενότητας του ανθρώπου με τη φύση και με τους άλλους ανθρώπους.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ:

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών
- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές
- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν
- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ'οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

6^ο ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: «e-ζωγραφική», «αφίσα», «μαθητική ιστοσελίδα επικοινωνίας»: Ψηφιακός εγγραμματισμός

1. Αξιοποίηση διδακτικού υλικού, βιβλίων Εικαστικών, προγραμμάτων στο διαδίκτυο

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντάξει στο μάθημα των Εικαστικών τη χρήση του netbook, λαμβάνοντας υπόψη α) το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, και τους άξονες που αυτό περιλαμβάνει, β) το βιβλίο του μαθητή και γ) το ατομικό αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας (syllabus). Οι δραστηριότητες που μπορούν να προκύψουν από το συνδυασμό των αξόνων του Αναλυτικού Προγράμματος, με τις δυνατότητες αξιοποίησης του netbook είναι απεριόριστες, και αφορούν στην θεωρητική προσέγγιση, στην ενημέρωση και στην πληροφορία, αλλά και στην παραγωγή έργων με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας.

1) ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

Τα βιβλία των Εικαστικών του Δημοτικού και του Γυμνασίου βρίσκονται στο [Ψηφιακό Σχολείο](#) σε αρχεία pdf.

2) ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Η χρήση του netbook και των διαδραστικών πινάκων διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές στις διαθεματικές δραστηριότητες και στις συνθετικές εργασίες (projects), και γενικότερα στην αναζήτηση πληροφοριών από τους μαθητές μέσω Internet ή αρχείων,

Ενδεικτικές διευθύνσεις, χρήσιμες για την άντληση πληροφοριών και εικόνων:

Μουσεία

- Tate Learn On Line
<http://www.tate.org.uk/learnonline/>
- Ίδρυμα Guggenheim
<http://www.guggenheim.org/>
- Μουσείο Λούβρου
<http://www.louvre.fr/llv/commun/home.jsp?bmLocale=en>
- M.o.M.A.
<http://www.moma.org/explore/collection/>

Βιβλιοθήκες-Πινακοθήκες

- Βιβλιοθήκη Α.Σ.Κ.Τ. http://www.library.asfa.gr/askt/site/Home/t_section
- Εθνική Πινακοθήκη
<http://www.nationalgallery.gr/>

Ψηφιακοί κατάλογοι Βιβλιοθηκών

- Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικού Ινστιτούτου: http://www.pi-schools.gr/library/pi-lib/pi_lib_polymesa_katalogos_optiko_video.htm
- Βιβλιοθήκη Α.Σ.Κ.Τ.: <http://www.library.asfa.gr/ask1/>
- Βιβλιοθήκη Τελλογλείου Ιδρύματος Τεχνών Α.Π.Θ.: <http://www.tf.auth.gr/teloglion/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=562>

Στο διαδίκτυο υπάρχει πληθώρα ιστοσελίδων μουσείων, αιθουσών τέχνης, καλλιτεχνών κ.α. με εξαιρετικό περιεχόμενο και υλικό που μπορεί να εμπλουτίσει το μάθημα, να ανανεώσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να προσφέρει εικόνες και ερεθίσματα που εκ των πραγμάτων είναι αδύνατον να περιληφθούν σε έντυπο υλικό (βιβλία, αφίσες κ.α.) που ως τώρα υποστήριζε τη διδακτική δραστηριότητα.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει εκ των προτέρων εξερευνήσει το δικτυακό περιβάλλον στο οποίο θα οδηγήσει τους μαθητές, και να έχει βεβαιωθεί για την παιδαγωγική και εκπαιδευτική του καταλληλότητα.

3) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Οι μαθητές μπορούν να αποθηκεύσουν έργα, εικόνες και κείμενα, να τα ταξινομήσουν και να δημιουργήσουν παρουσιάσεις έργων σχετικών με θεματικές ενότητες που διδάσκονται στην τάξη, σε μορφή Power Point.

Μπορούν επίσης να φωτογραφίσουν ή να σκανάρουν τις δικές τους εργασίες, να τις αποθηκεύσουν και να οργανώσουν προβολές των έργων τους ατομικά ή σε ομάδες.

4) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το **Visual Cd-Rom «Διαδρομές στην Τέχνη»**, για την δημιουργία και αναπαραγωγή slide-shows με έργα τέχνης και το **Visual Cd-Rom «Διαδρομές στην Τέχνη»** το οποίο περιλαμβάνει ένα αρχείο χιλίων περίπου έργων τέχνης με σύντομες πληροφορίες για την ταυτότητα των έργων, ομαδοποιημένων κατά εποχές, κινήματα, στυλ κτλ., βρίσκονται αναρτημένα στη σελίδα του [Παιδαγωγικού](#).

Από την ιστοσελίδα e-γλικο μπορεί να γίνει ελεύθερη λήψη του λογισμικού [Natural Art](#), (προγράμματος επεξεργασίας και δημιουργίας εικόνας), μέσω του λογαριασμού της σχολικής μονάδας στο sch.gr. Στη συνέχεια θα προτείνουμε ένα σχέδιο μαθήματος με τη χρήση του Natural Art ως παράδειγμα που μπορεί να δουλευτεί σε φορητό υπολογιστή, netbook αλλά και στο διαδραστικό πίνακα.

Συγκεκριμένα για το διαδραστικό πίνακα προτείνεται η παρακάτω λίστα με προγράμματα ελεύθερα στο διαδίκτυο με τα οποία μπορεί να δημιουργηθεί μία ομαδική εργασία μέσα στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός θα μεριμνήσει μετά το τέλος της ώρας για την αποθήκευσή της και αργότερα, όποτε αυτό είναι δυνατό, να τυπωθεί. Το μέγεθος μιάς τέτοιας εικόνας μπορεί να κυμαίνεται από λίγα εκατοστά μέχρι το μέγεθος γιγαντοαφίσας. Ειδικά εκτυπωτικά μηχανήματα (plotters) τυπώνουν μεγάλα μεγέθη.

2. Δημιουργία ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης (blog) για την ανάρτηση έργων της τάξης/του σχολείου

Στο διαδίκτυο υπάρχουν ελεύθερες υπηρεσίες για τη δημιουργία προσωπικών ιστότοπων. Από τα πιο γνωστά είναι το [Blogspot](#) αλλά και το [σχολικό δίκτυο](#) όπου η σχολική κοινότητα μπορεί να δημιουργήσει σελίδες για την κοινοποίηση των δράσεων της και των καλών πρακτικών.

Πολλοί Εικαστικοί έχουν ήδη δημιουργήσει ιστότοπους και ανεβάζουν τα ζωγραφικά, φωτογραφικά, θεατρικά κ. ά έργα που δημιουργούν οι μαθητές τους.

Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικά

[gioula's blog](#)

[Ελεύθερο λογισμικό και δωρεάν προγράμματα για επεξεργασία εικόνας/βίντεο](#)

[Αναστάσης Στρατουδάκης, 2ο Γυμνάσιο, μαθητικό περιοδικό](#)

[Δήμητρα Παναγιωτακοπούλου, 33ο Δημοτικό Πάτρας](#)

[Χρήστος Παλαμήδης στο 2ο Γυμνάσιο Ναυπλίου](#)

Επίσης επισκεφθείτε τα Projects «Δημιουργώ κάθε μέρα, 60 ημέρες art project» που δημιουργήθηκαν το 2010 για το [Δημοτικό](#) και το [Γυμνάσιο](#)

Επίσης ομάδα Εικαστικών που διδάσκουν στα Δημοτικά Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος δημιούργησαν την ιστοσελίδα τα [Εικαστικά στο Δημοτικό](#)

3. Εφαρμογές και αξιοποίηση ελεύθερων λογισμικών για ζωγραφική και collage

Δωρεάν διαδραστικές εφαρμογές και online προγράμματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα των Εικαστικών

SumoPaint : <http://www.sumopaint.com/>

Ένα εντυπωσιακό πακέτο ζωγραφικής με πολλές δυνατότητες και δωρεάν online. Διατίθεται και σε εμπορική έκδοση με περισσότερα στοιχεία και δυνατότητες.

Sketchpad : <http://mugtuq.com/sketchpad/>

Έχει όλα τα βασικά εργαλεία ζωγραφικής και δουλεύει online (χωρίς εγκατάσταση)

Odosketch : <http://sketch.odopod.com/>

Απλό, αλλά με ωραίο αποτέλεσμα, online πρόγραμμα «υδατογραφίας»

Bomomo : <http://bomomo.com/>

Ένα πρόγραμμα με πιο «περίεργα» και εξεζητημένα brushes, που δημιουργούν abstract effects.

Artpad: <http://artpad.art.com/artpad/painter/> Απλό στη χρήση του, με ωραίο replay (ώστε να βλέπεις ξανά τα στάδια δημιουργίας του έργου και μάλιστα επιλέγοντας ταχύτητα!)

Crayola :

http://www.crayola.com/coloring_application/index.cfm?referrer=/index.cfm

Ένα πρόγραμμα για μικρότερα παιδιά, με ποικιλία από «κραγιόν» και «μαρκαδόρους».

Graffiti Creator : <http://graffiticreator.net/>

Μια δωρεάν online εφαρμογή flash που δίνει τη δυνατότητα να σχεδιάσει κανείς, με συγκεκριμένες γραμματοσειρές και αυτοματοποιημένα εφέ, λογότυπα σε στυλ graffiti. Πολύ διασκεδαστικό και εύχρηστο για παιδιά.

Κινέζικη ζωγραφική:

http://www.cleo.net.uk/consultants_resources/gfx/chinapaint/chinapaint.swf

Ένα πρόγραμμα για ζωγραφική σε «κινέζικο στυλ», με το κατάλληλο υπόβαθρο («χαρτί»), μελάνι και τα αντίστοιχα πινέλα!

Making patterns:

http://www.museumeducation.bedford.gov.uk/bedfordbytes/nature/making_patterns.htm

Ένα εισαγωγικό πρόγραμμα για δημιουργία μοτίβων από φωτογραφημένες υφές και φυσικές μορφές.

Συλλογή διαδραστικών εργαλείων: The Art Zone

<http://www.nga.gov/kids/zone/zone.htm>

Μια πολύ ωραία συλλογή με διαδραστικές δραστηριότητες (still life composer, collage machine κα).

Ορισμένα πιο θεωρητικά ή παιχνίδια + δραστηριότητες σχετικά σε συγκεκριμένους καλλιτέχνες/κινήματα κλπ

- TATE tools (interactive whiteboard materials) (αποθηκεύονται, είναι σε μορφή powerpoint και σημειώσεων):
<http://www.tate.org.uk/learning/schools/interactivewhiteboardmaterials13282.shtm>
- [Kurt Schwitters - Collage](#) A4 (με παιχνίδι)
- [Kandinsky](#) (με παιχνίδι)
- www.monet2010.com (tour)
- Mondrian (παιχνίδι) <http://www.stephen.com/mondriamat/>
- [Jackson Pollock](#) (https://wbx-files.s3.amazonaws.com/jacksonpollock_by_miltos_manetas.swf)

- Ένα παλιότερο έργο-εφαρμογή του Μίλτου Μανέτα: ζωγραφική σε στυλ Jackson Pollock, χωρίς όμως να λερώνεται κανείς! Κάνοντας κλικ το χρώμα αλλάζει με τυχαίο τρόπο.

Μουσεία –Πινακοθήκες

Google Art Project : <http://www.googleartproject.com/>

Το Google Art Project δίνει τη δυνατότητα της εικονικής περιήγησης σε πολλές από τις μεγαλύτερες πινακοθήκες και μουσεία του κόσμου.

Πηγές με διάφορες διαδραστικές εφαρμογές κλπ:

- <http://smartboardresources.pbworks.com/w/page/15606699/Art>
- <http://www.cleo.net.uk/> (για διάφορες ηλικιακές βαθμίδες)
- <http://www.topmarks.co.uk/Interactive.aspx?cat=86>
- <http://www.woodlandgrange.leics.sch.uk/iwb/art.htm>
- <http://ccsabres.blogspot.com/p/interactive-music-and-art-activities.html>
(Interactive Music and Art Activities)

Διαθεματικά

Βασικό λεξιλόγιο της ζωγραφικής (θεματικές δραστηριότητες) στα αγγλικά:
<http://www.curriculumbits.com/art-design/art-words-landscape-painting/> και
<http://www.curriculumbits.com/prodimages/details/art/art0014.html>

4. Δημιουργία Εικαστικού έργου με ελεύθερο λογισμικό

(από τον Σύμβουλο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Δρ. Γιώργη Σιγάλα)

Θέμα: «Αφίσα επεξεργασμένη ψηφιακά»

A. Περιεχόμενο.

Παραγωγή ψηφιακών έργων με τη χρήση του λογισμικού ζωγραφικής «Natural Art».

B. Στόχοι.

α)Εργαστηριακή δραστηριότητα:

-Να γνωρίσουν οι μαθητές τις βασικές λειτουργίες ενός προγράμματος επεξεργασίας εικόνας, και να εξοικειωθούν με αυτές.

-Να δημιουργήσουν έργα με χρήση κατάλληλου λογισμικού, να τα αποθηκεύσουν και να τα παρουσιάσουν.

-Να επιλέξουν και να συνδυάσουν επιτυχώς από μια ποικιλία εργαλείων τα πιο κατάλληλα για το σχεδιασμό μιας αφίσας.

-Να χρησιμοποιούν σπλιζαρισμένα, γεωμετρικά ή ελεύθερα σχήματα, μοτίβα, χρώματα, γραμματοσειρές σε ισορροπημένες και εκφραστικές συνθέσεις .

β) Θεωρία:

-Να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με καλλιτέχνες που παράγουν ψηφιακά έργα.

–Να κατανοούν και να αναγνωρίζουν τις δυνατότητες που παρέχουν οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στη σύγχρονη Τέχνη.

Γ. Άξονες του Προγράμματος Σπουδών που συνδέονται με το θέμα.

1^{ος}:Εξοικείωση με μέσα.

2^{ος}:Μορφικά στοιχεία. (Σχήμα - Οργάνωση – Σύνθεση)

4^{ος}:Μορφές εικαστικών τεχνών.

5^{ος}:Ιστορία Τέχνης –Καλλιτέχνες

Το μάθημα μπορεί να ενταχθεί στη διδασκαλία του κεφ. 3 με τίτλο «Οργανώνω», σελ. 29-37 του βιβλίου του μαθητή «Εικαστικά Α΄ Γυμνασίου» .

Δ. Περιγραφή του λογισμικού.

Το Natural Art είναι ένα εύχρηστο πρόγραμμα δημιουργίας και επεξεργασίας εικόνας, που απευθύνεται σε παιδιά και νέους, διαθέσιμο από την ιστοσελίδα e-γίλιο. Διαθέτει τρεις βαθμίδες λειτουργιών (Simple, Junior και Advanced), από τις οποίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ποια θα χρησιμοποιήσει στην τάξη. Στο παρόν σχέδιο προτείνεται η μέση βαθμίδα.

Ε. Προετοιμασία μαθήματος.

α) Από το <http://www.e-yliko.gr/resource/supportmaterial/EduAll.aspx>. πατάμε το link του Natural Art και ακολουθούμε τις οδηγίες που δίνονται για την εγκατάσταση. Προσοχή: Η λήψη μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω του λογαριασμού που διαθέτει το σχολείο στο δίκτυο sch.gr., και όχι μέσω των ατομικών λογαριασμών χρηστών που πιθανώς διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί.

Το πρόγραμμα αποθηκεύεται με τη μορφή φακέλου με όνομα Revelation Natural Art, και μπορεί να μεταφορτωθεί με usb stick ή εξωτερικά cd drives στα μαθητικά netbooks. Προτείνεται η διαδικασία αυτή να έχει προηγηθεί του μαθήματος, να έχουν ενημερωθεί δηλαδή οι μαθητές και να έχει οργανωθεί η διαδικασία της μεταφόρτωσης στα netbooks.

β) Είναι αναγκαία η εξερεύνηση του προγράμματος από τον εκπαιδευτικό και οι δυνατότητες λειτουργίας του και εφαρμογής στην τάξη, πριν τη διδασκαλία. Μπορεί επίσης να έχει εκτυπώσει λίγα απλά δείγματα έργων φτιαγμένων με το Natural Art που θα δείξει στη διάρκεια του μαθήματος, ή (αν υπάρχει δυνατότητα) προβολής τους με προτζέκτορα, για να αποκτήσουν οι μαθητές μια πρώτη αντίληψη των δυνατοτήτων του λογισμικού.

ΣΤ΄.Προϋποθέσεις – Δημιουργία Συνθηκών Ψηφιακής Τάξης.

α) Απλές γνώσεις του εκπαιδευτικού και των μαθητών στις νέες τεχνολογίες.

β) Βασικός εξοπλισμός: τα netbooks μαθητών και καθηγητή, usb stick ή εξωτερικά cd-drives, προτζέκτορας ή τηλεόραση.

γ) Περαιτέρω εξοπλισμός μπορεί να περιλαμβάνει διαδραστικό πίνακα, σύνδεση με Internet, ηλεκτρονική πλατφόρμα διδασκαλίας, κ.α.

Στην περίπτωση που τα έργα εκτυπωθούν και αναρτηθούν σε ταμπλώ θα χρειαστούν: έγχρωμος εκτυπωτής, μακετόχαρτα ή κοινά χαρτόνια, υλικά για ανάρτηση των έργων.

Ζ. Σχεδιασμός και χρονοδιάγραμμα.

Το μάθημα που προτείνεται εδώ μπορεί να ολοκληρωθεί σε 3 διδακτικές ώρες.

Συνοπτικά: 1^η ώρα: Γνωριμία με το λογισμικό, οργάνωση κοινού περιβάλλοντος, βασικές λειτουργίες, πρώτοι πειραματισμοί. Αποθήκευση εργασίας σε μορφή jpg.

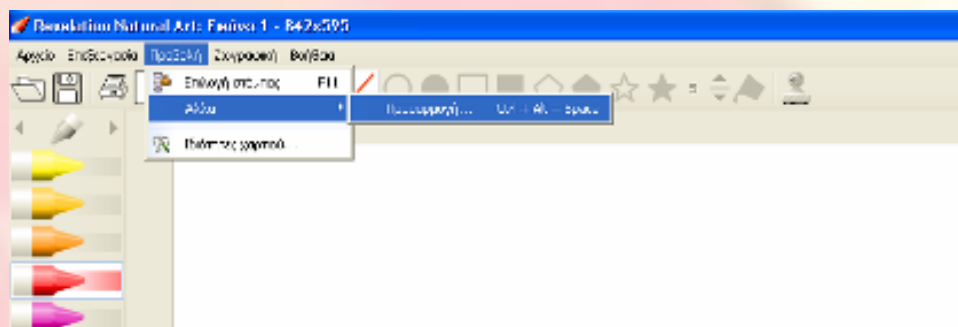
2^η ώρα: Παρουσίαση έργων, αφισών, καρτών, καλλιτεχνών που κάνουν ψηφιακή τέχνη (Ξαγοράρης, Μανέτας, Τ. Briggs κ.α.), καθώς και έργων φτιαγμένων με το λογισμικό. Αναφορά στις έννοιες: Ψηφιακή Τέχνη, Γραφιστική, Οργάνωση, Σύνθεση, Σύνθεση αφίσας.

3^η ώρα: Ολοκλήρωση έργων, αποθήκευση, παρουσίαση, σχολιασμός, εκτύπωση, και σύνθεση των έργων σε ταμπλώ.

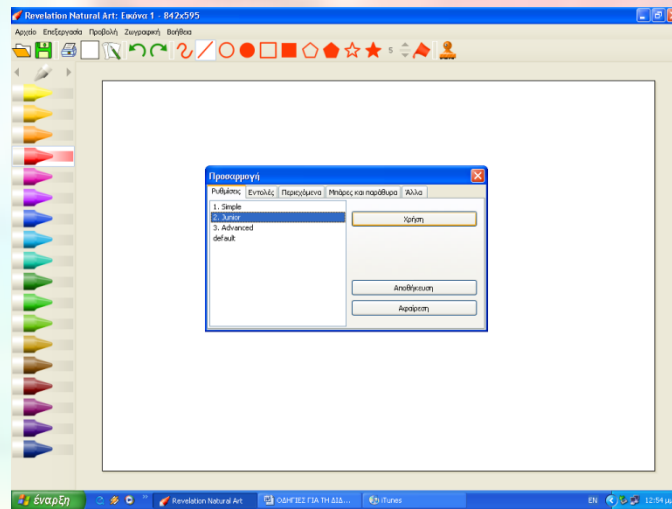
Αναλυτική πορεία.**1^η ώρα:**

α) Προετοιμασία: - Καλούνται οι μαθητές να πραγματοποιήσουν τις ακόλουθες ενέργειες ώστε να δουλεύουν σε κοινό περιβάλλον:

- 1) Άνοιγμα του φακέλου R.N.A. (Revelation Natural Art). Εκκίνηση του προγράμματος με το εικονίδιο της εφαρμογής Natural Art. (Με δεξί κλικ μπορεί να γίνει καρφίτσωμα στην επιφάνεια εργασίας για ευκολότερη πρόσβαση.) Το πρόγραμμα ανοίγει στο επίπεδο Simple.
- 2) Για να αλλάξουμε επίπεδο από Simple σε Junior, επιλέγουμε με τη σειρά: Προβολή > Άλλα > Προσαρμογή

Στο παράθυρο που ανοίγει επιλέγουμε Junior, και Χρήση.

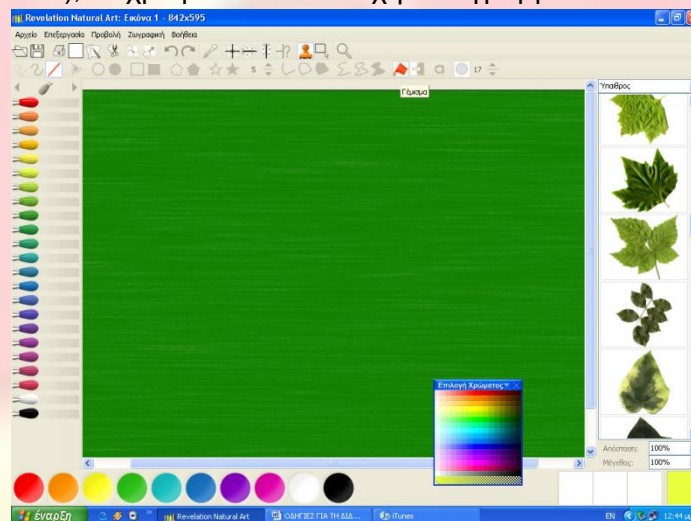
- 3) Συνεχίζουμε με λίγες βασικές οδηγίες για να ανοίγουν όλοι οι μαθητές κοινά παράθυρα. Από το μενού Προβολή επιλέγουμε εργαλεία κατάλληλα για την εκτέλεση μιας πιθανής εργασίας, όπως: Πινέλα, Επιλογή Στάμπας κ.α. Από την επιλογή Άλλα διαλέγουμε Επιλογή Χρώματος.

Εκτιμώμενος χρόνος: 10-15 λεπτά.

β) Παρουσίαση βασικών λειτουργιών: Εξηγούμε στους μαθητές την λειτουργία των ράβδων εργαλείων. Τους καλούμε να σύρουν τον κέρσορα πάνω από τη ράβδο με τις γραμμές και τα σχήματα στο επάνω μέρος της οθόνης. Πάνω σε κάθε εικονίδιο εμφανίζεται το όνομα της λειτουργίας του. Εστιάζουμε στις δυνατότητες των γραμμών και του γεμίσματος, αλλά και της ενέργειας της Αναίρεσης από το μενού Επεξεργασία.

Εκτιμώμενος χρόνος: 5-10 λεπτά.

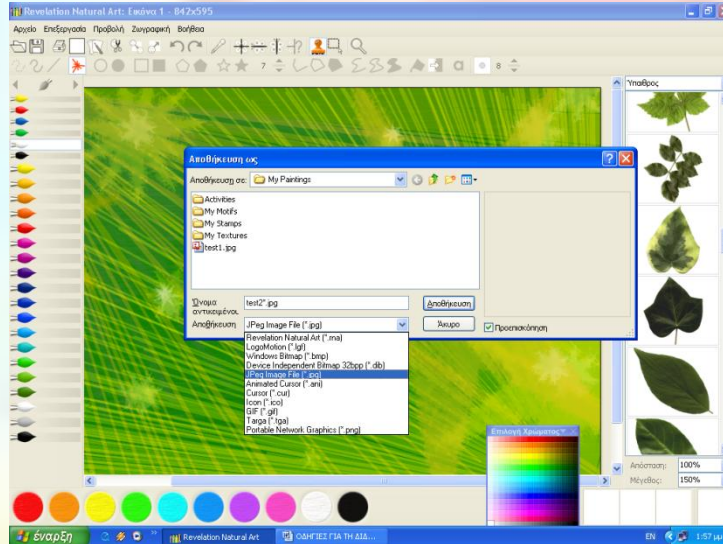
γ) Πειραματισμοί: Καλούμε τους μαθητές να επιλέξουν αρχικά ένα χρώμα, και στη συνέχεια το εργαλείο γεμίσματος από τη 2^η μπάρα, και να κάνουν κλικ στην οθόνη. Στη συνέχεια να πειραματιστούν με τα εργαλεία γραφής, (συνεχής γραμμή, ακτίνες, σχήματα, γεμίσματα κτλ), τα χρώματα και τα πάχη των γραμμών.

Προτρέπουμε τους μαθητές να εξερευνήσουν το λογισμικό για λίγα λεπτά, επιλέγοντας και χρησιμοποιώντας ελεύθερα 2-3 από τα εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους, πχ, στάμπες, χρώματα, εργαλεία συμμετρίας.

Εκτιμώμενος χρόνος: 15 λεπτά.

ε) Δείχνουμε πώς γίνεται η αποθήκευση των εικόνων:

Από Αρχείο επιλέγουμε Αποθήκευση ως, και στο παράθυρο που ανοίγει ονομάζουμε το αρχείο μας και το αποθηκεύουμε είτε ως αρχείο gna (που θα ανοίγει μόνο με το πρόγραμμα Natural Art), είτε ως άλλο αρχείο (jpg, bitmap κτλ.).

Εκτιμώμενος χρόνος: 5 λεπτά

Προτείνουμε στους μαθητές στο σπίτι να περιηγηθούν ελεύθερα στο πρόγραμμα ώστε να εξοικειωθούν με τη χρήση του.

2^η ώρα.

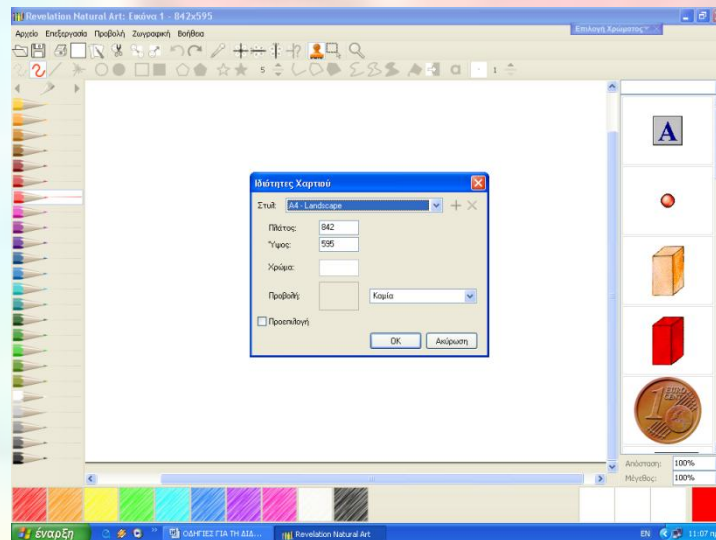
α) Κατά τη διάρκεια της δεύτερης ώρας θα συνεχίσουμε να παρέχουμε πληροφορίες για τα ζητήματα που προκύπτουν σε σχέση με τη λειτουργία του λογισμικού, αλλά πλέον θα εστιάσουμε και στα ζητήματα αισθητικής. Με αφετηρία την εμπειρία του προηγούμενου μαθήματος στο σχολείο και την περιήγηση στο λογισμικό, ζητάμε από τους μαθητές να αναφέρουν τι γνωρίζουν πιθανώς για τη χρήση των νέων τεχνολογιών στις εικαστικές τέχνες, (ζωγραφική, γλυπτική, αλλά και γραφιστική, φωτογραφία, κόμικς, κινηματογράφος, κτλ.). Μπορούμε να προβάλουμε λίγα έργα ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών που έχουν εντάξει τις νέες τεχνολογίες στο έργο τους, ώστε να τα σχολιάσουν οι μαθητές. Στη συνέχεια μπορούμε να δείξουμε αφίσες (σύγχρονες ή παλιότερες), και να συζητήσουμε για την ισορροπημένη σύνθεση εικόνας και κειμένου με σκοπό να μεταδοθεί ένα μήνυμα. Μπορεί να γίνει αναφορά στα επιμέρους στοιχεία τα οποία επιλέγει και οργανώνει ο δημιουργός, ώστε να παρατηρήσουν οι μαθητές και να εντοπίσουν μόνοι τους τις επιλογές αυτές.

Εκτιμώμενος χρόνος: 10-15 λεπτά.

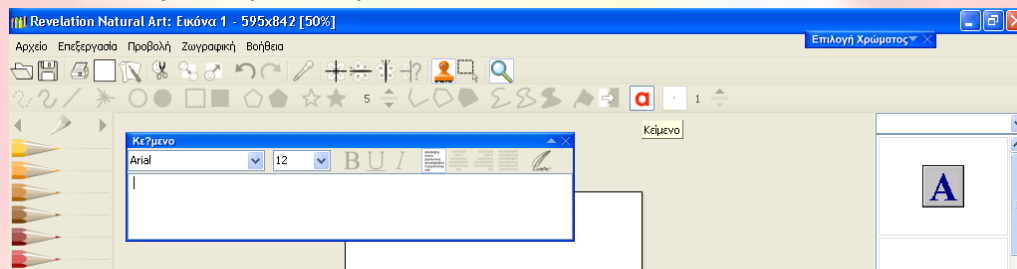
β) Οι μαθητές θα σχεδιάσουν τη δική τους αφίσα. Μπορεί να είναι διαφημιστική, να έχει περιεχόμενο κοινωνικού χαρακτήρα, να αφορά τα ενδιαφέροντά τους, κ.α.. Προτείνεται να δοθούν προς επεξεργασία ένα ή δύο συγκεκριμένα κοινά θέματα για όλους.

Εξηγούμε τις παρακάτω λειτουργίες σε όλους τους μαθητές :

1) Διαμόρφωση σελίδας: Προβολή , Ιδιότητες χαρτιού , και από το παράθυρο που ανοίγει κάνουμε επιλογή. (Portrait για κάθετη διάταξη)

2) Εισαγωγή κειμένου: Στη μπάρα Γραμμών και Σχημάτων επιλέγουμε το σύμβολο «α». Ανοίγει παράθυρο με τις βασικές λειτουργίες επεξεργασίας κειμένου. (γραμματοσειρές, πάχη, μεγέθη, πλάγια κτλ.)

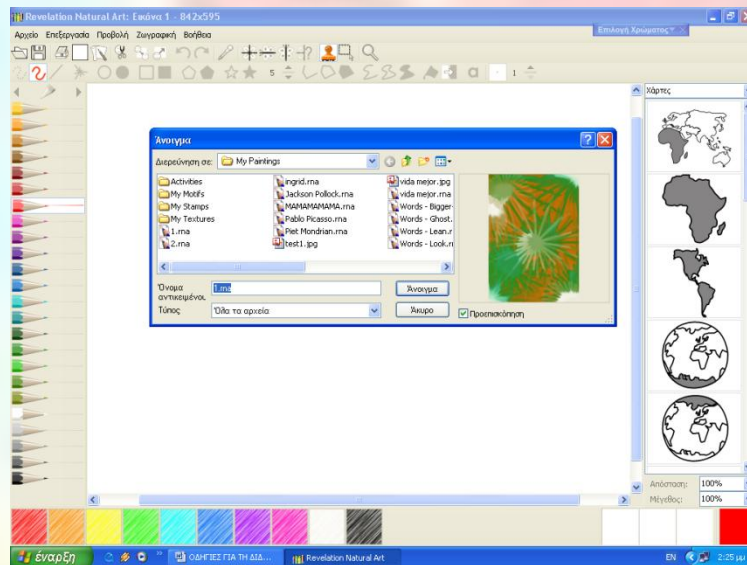

3) Αποθήκευση της εργασίας σε διάφορα στάδια: Προτρέπουμε τους μαθητές να αποθηκεύουν διάφορα στάδια του έργου τους, πριν το ολοκληρώσουν. Κάνουμε Αποθήκευση αλλάζοντας κάθε φορά το όνομα του αρχείου, πχ: αφίσα1, αφίσα2, κτλ. Έτσι δε χάνεται κάποιο ενδιαφέρον στάδιο της δουλειάς τους.

Σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος διευκολύνουμε και βοηθάμε τους μαθητές, διευκρινίζουμε τη λειτουργία των εργαλείων κτλ. Πρέπει να εξηγηθεί ότι μπορούν να πειραματίζονται, και να αναιρούν πράξεις χωρίς να φοβούνται πως θα χαλάσουν αυτό που έχουν ήδη φτιάξει. Εστιάζουμε την προσοχή των μαθητών στα μορφικά στοιχεία που έχουν επιλέξει, στις λύσεις που βρίσκουν, στο τελικό αισθητικό αποτέλεσμα.

γ) Κατά τα τελευταία 10 λεπτά οι μαθητές αποθηκεύουν τα ημιτελή έργα τους σε αρχεία .pna και .jpg, για να τα επεξεργαστούν ξανά. Ελέγχουμε αν αποθηκεύτηκαν σωστά τα έργα πριν κλείσουν οι μαθητές το πρόγραμμα. Η εργασία μπορεί να συνεχιστεί στο σπίτι. Για να ανοίξουν οι μαθητές ξανά το έργο τους, από το Αρχείο επιλέγουν Άνοιγμα, και από το παράθυρο που ανοίγει επιλέγουν το αρχείο που θέλουν.

3^η ώρα.

Κατά τη διάρκεια της 3^{ης} ώρας ολοκληρώνονται τα έργα των μαθητών και αποθηκεύονται στην τελική τους μορφή. Αποθηκεύουμε με το usb stick τα έργα, και οργανώνουμε από κοινού με τους μαθητές την παρουσίασή τους.

Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με εκτυπώσεις αν η σχολική μονάδα διαθέτει έγχρωμο εκτυπωτή, ή με προβολή. Στην πρώτη περίπτωση οι μαθητές θα σχηματίσουν ομάδες οι οποίες θα συνθέσουν τα έργα σε σύνολα, με σκοπό την ισορροπημένη σύνθεσή τους και την καλύτερη δυνατή ανάδειξη των εργασιών. Στην περίπτωση που η παρουσίαση θα γίνει με προτζέκτορα, πρέπει να δημιουργηθεί ένα απλό slide show με τα έργα των μαθητών. Για τη δημιουργία slide show είναι απαραίτητη η αποθήκευση των έργων σαν αρχεία άλλου τύπου, εκτός αυτών του προγράμματος. Καθώς ολοκληρώνονται οι εργασίες τις αποθηκεύουμε στο usb stick μας, μεταφορτώνουμε σε φάκελο του δικού μας υπολογιστή, και κάνουμε προβολή του φακέλου, ή τα ανοίγουμε με Power Point.

Συζήτηση και αξιολόγηση με τους μαθητές: Με την ολοκλήρωση όλων των έργων και κατά την παρουσίασή τους, συζητάμε και αξιολογούμε με την τάξη τη διαδικασία της δημιουργίας, τα έργα που προέκυψαν αλλά και το νέο μέσο με το οποίο εργάστηκαν. Ως προς το τεχνικό μέρος αναφερόμαστε στη σχέση της διαδικασίας, στις δυσκολίες που συνάντησαν, στα σημεία που οι μαθητές θεώρησαν ευκολότερη τη διαδικασία με το netbook αντί για τις παραδοσιακές μεθόδους.

Ως προς την αισθητική των έργων συζητάμε: α) για τα θέματα ισορροπίας στη σύνθεση, (πόσο άλλαξε η εικόνα με τις διαφορετικές τοποθετήσεις των στοιχείων που επέλεξαν; με τι κριτήριο διάλεξαν τα στοιχεία αυτά;) β) τη σχέση των μορφικών στοιχείων και του κειμένου, με το μήνυμα που επεδίωκε να μεταδώσει ο κάθε μαθητής. (Είναι σαφές; Υποστηρίζεται από την εικόνα; Πώς επηρεάζει το κείμενο τη σύνθεσή μας;).

Αξιολόγηση των μαθητών από τον εκπαιδευτικό:

Αξιολογούμε το κάθε παιδί σε σχέση με τους στόχους μας:

α) ως προς την ευχέρεια που απέκτησαν στη χρήση του προγράμματος (χρήση, πολλαπλές λειτουργίες, αποθήκευση, προβολή).

- iii. Camera Obscura, ο σκοτεινός θάλαμος του 17^{ου} αιώνα, προπομπός της φωτογραφικής μηχανής.
- iv. Κουτιά στην τέχνη των Λουκάς Σαμαράς, Santiago Serra, Anish Kapoor, Alex Laner. Απειλητικά, αινιγματικά, συμβολικά.

Β΄ θέμα: Ίχνη

Συνδέσεις/ομάδες εργασίας:

Ομάδα 1^η: Αρχαιολογία → γραφή→κτίσμα→επιτύμβιο

Ομάδα 2^η: Παλαιοντολογία→οστά→απολίθωμα→βραχογραφίες

Ομάδα 3^η: Αστικός ιστός→επιχρίσματα →διαδρομές→χάρτες

Ομάδα 4^η: Τέχνη→decollage→αποτυπώματα→land art→διαδρομές και ίχνη

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ:

- Σύνδεση με τους Άξονες του Προγράμματος Σπουδών
- Οι διδακτικοί στόχοι, οι σκοποί του μαθήματος, το επίπεδο του τμήματος
- Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών
- Διδακτικές ενέργειες για να διαπιστωθεί το σημείο στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές
- Άλλοι τρόποι με τους οποίους θα κινητοποιηθεί αρχικά το ενδιαφέρον των μαθητών (επίσκεψη σε ανάλογη έκθεση, επίσκεψη σε εγκαταλειμμένο κτίσμα/εργοστάσιο της περιοχής για δοκιμές και βιντεοσκόπηση, προβολή έργων στην τάξη από βίντεο που έχει συλλέξει «κατεβάσει» από το διαδίκτυο ο εκπαιδευτικός)
- Στάδια διδασκαλίας πιο αναλυτικά, συλλογή των προσχεδίων, μαγνητοφωνήσεις των σκέψεων της τάξης, σχέδια του χώρου ή των χώρων που είναι υποψήφιοι για τον έλεγχο της καταλληλότητας τους από πλευράς σύνθεσης, μακέτες.
- Εποπτικά υλικά και μέσα, τρόποι με τους οποίους αυτά θα αξιοποιηθούν
- Μέθοδοι διδασκαλίας και διδακτικές ενέργειες για να επιτευχθεί η ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών/εμπλοκή όλων.
- Συμπληρωματικό υλικό που θα μπορούσε να δοθεί: φύλλα εργασίας, συμπληρωματικές σημειώσεις
- Τρόπος αξιολόγησης της ενότητας/ δραστηριότητες αξιολόγησης
- Αξίες που αναμένεται να καλλιεργηθούν
- Κατ'οίκον εργασίες (ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα ζητηθούν)
- Βαθμός στον οποίο οι δραστηριότητες που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ανταποκρίνονται στους διατυπωμένους στόχους/κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Βασική αρχή της αξιολόγησης είναι η βελτίωση και η πρόοδος του μαθητή. Για να θέσουμε τα κριτήρια της αξιολόγησης ανατρέχουμε στους στόχους που θέσαμε στην αρχή της ενότητας ή του μαθήματος και ελέγχουμε το βαθμό επίτευξής τους.

Η αξιολόγηση λειτουργεί και ως τρόπος εντοπισμού των λαθών και των προβλημάτων σε όλα τα στάδια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ταυτόχρονα είναι και ένας τρόπος αναστοχασμού και ανατροφοδότησης της διδακτικής διαδικασίας, του πλούσιου γνωστικού και βιωματικού υλικού που κατακτήθηκε.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι αξιολογούμε

- Την επίτευξη των αρχικών στόχων
- Την μεθοδολογία

ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Ιδιαίτερη προσοχή και σημασία πρέπει να δοθεί στην αυτοαξιολόγηση. Βασισμένη σε κριτήρια, μπορεί να λειτουργήσει με πολλές μορφές και τύπους. Η αυτοαξιολόγηση περιλαμβάνει άλλες ερωτήσεις για τον εκπαιδευτικό και άλλες για τον μαθητή. Καλύτερα είναι να εμφανίζεται ένα ερωτηματολόγιο και κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας μίας μακράς ενότητας και όχι συνολικά στο τέλος. Σε αυτή τη λογική, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει λίγο πριν την ολοκλήρωση του έργου (είτε είναι ατομικό –Α- είτε είναι ομαδικό –Ο-) κάθε μαθητή/ μέλος να απαντήσει σε ερωτήματα όπως τα παρακάτω:

- Α: Σε τι βαθμό πιστεύεις ότι μέχρι τώρα έχεις ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις σου; Λίγο Μέτρια Πολύ
- Α: Σε τι βαθμό έχεις ανταποκριθεί στα ζητούμενα της εργασίας που σου δόθηκε / ανατέθηκε; Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Α: Σε τι βαθμό έχεις αναπτύξει τον τρόπο που οργάνωσες την εργασία σου; Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Α: Σε τι βαθμό έχεις αναπτύξει τις δεξιότητές σου
ως προς τη σύνθεση: Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
την τεχνική: Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
την παρουσίαση του αποτελέσματος; Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Ο: Σε τι βαθμό έχεις προσφέρει στην ομάδα σου αυτό που περιμένει από κάθε μέλος της; Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Ο: Με ποιο τρόπο βοήθησες ιδιαίτερα κάποιον ή όλη την ομάδα σου;

- Ο: Ποιος άλλος/ ποιοι άλλοι βοηθούν ιδιαίτερα την ομάδα σας και με ποιο τρόπο;
- Ο: Υπάρχει κάποιος στην ομάδα σας που θεωρείς ότι μέχρι τώρα ξεχωρίζει για τη θετική συμβολή του;
- Ο: Τι σκοπεύεις από εδώ και πέρα να κάνεις για να βοηθήσεις την ομάδα σας;
- Ο: Τι περιμένεις από τους άλλους να κάνουν από εδώ και πέρα για να βοηθήσουν την ομάδα σας;

ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

- Πόσοι μαθητές ανταποκρίθηκαν στους στόχους που έθεσα;
- Η ανταπόκριση των μαθητών στους στόχους που έθεσα ήταν:
ενθουσιώδης ικανοποιητική καθόλου ικανοποιητική
- Πόσο καλά ανταποκρίθηκαν οι μαθητές στους στόχους που έθεσα;
Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Αντιμετώπισα δυσκολίες Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Πώς ανταποκρίθηκα εγώ στους στόχους και στις δυσκολίες που εμφανίστηκαν; Λίγο Μέτρια Αρκετά Πολύ
- Τι πρέπει να κάνω ώστε να είναι πιο κατανοητό το μάθημά μου;
- Τι είμαι πρόθυμος-η να αλλάξω για να είναι το μάθημά μου πιο αποτελεσματικό σύμφωνα με τους στόχους που έχω βάλει
- Τι πρέπει να κάνω-αλλάξω-βελτιώσω-παραλλάξω για να γίνει το μάθημά μου πηγή δημιουργικής ευχαρίστησης για μένα και τους μαθητές μου;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arnason, H.H., Η Ιστορία της Σύγχρονης Τέχνης, μετάφρ. Φ. Κοκαβέσης, Αθήνα 2005, εκδ. Παρατηρητής.
- Barthes Roland, Εικόνα - μουσική – κείμενο, Μετάφρ. Σπανός Γ., εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1988.
- Benjamin Walter, Δοκίμια για την τέχνη, Μετάφρ. Κούρτοβικ Δ., εκδ. Κάλβος, Αθήνα 1978.
- Gombrich, H. E., Το χρονικό της τέχνης, Μετάφρ. Κάσδαγλη Λ., εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1994.
- Gombrich, H.E., Τέχνη και ψευδαίσθηση, Μετάφρ. Παππάς Ανδ., εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1995.
- Rapofsky, E. Μελέτες Εικονολογίας, εκδ. Νεφέλη.
- Hauser, A., Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης, Τόμος. 1, Αθήνα 1976, Κάλβος
- Hauser, A. Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης, εκδ. Κάλβος.
- Hebdige Dick, Υποκουλτούρα, το νόημα του σπιλ, Αθήνα 1988, εκδ. Γνώση.
- Herbert, L. R., Η Σύγχρονη Τέχνη, Δοκίμια Καλλιτεχνών, μετάφρ. Μ. Δημοπούλου, εκδ. ΕΚΚΜΜΕ, Αθήνα 1995.
- Kraus κ.ά., Μαζική κοινωνία και πολιτιστική βιομηχανία, μετάφρ.. Λυκιαρδοπούλου Α., Ζήση Λ., Αναγνώστου Λ., Σκορίνης Χ., εκδ. Αλεξάνδρεια Αθήνα 1991.
- Levi Strauss C., Μύθος και Νόημα, μετάφρ. Αθανασόπουλος Β., εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1986.
- Levi-Strauss C., Φυλή και Ιστορία, μετάφρ. Παπάζογλου Ε., εκδ. Γνώση, Αθήνα 1995.
- Levy Pierre, Δυνητική πραγματικότητα (realite virtuelle). Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου, εκδ. Κριτική, Αθήνα 1999
- Raymond Williams, Κουλτούρα και Ιστορία, Μετάφρ. Αποστολίδου Β., Αθήνα 1994, εκδ. Γνώση Αθήνα 1992.
- Wolfflin, H. Βασικές έννοιες της Ιστορίας της Τέχνης, εκδ. Παρατηρητής.
- Α.Σ.Κ.Τ. Παρισιού, Ομάδες κινήματα, τάσεις της Σύγχρονης Τέχνης μετά το 1945, εκδ. Εξάντας.
- Αρνχάιμ, Ρ., Τέχνη και Οπτική Αντίληψη, μετάφρ. Ι.Ποταμιάνος, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2005
- Αργκάν, Τζ. Κ. Η Μοντέρνα Τέχνη, εκδ. Πανεπιστημίου Κρήτης-Α.Σ.Κ.Τ.
- Δασκαλοθανάσης Ν. - Κωτίδης Α., Νεότερη και Σύγχρονη Τέχνη, εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Εκδόσεις Κρήτης, Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, Πάτρα 2000
- Κάρλο Αργκάν Τζούλιο, Η μοντέρνα τέχνη, μετάφρ.. Παπαδημήτρη Λ., Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης και Α.Σ.Κ.Τ, Ηράκλειο 1999
- Κολοκοτρώνης, Γ., Η Τέχνη σε Μετάβαση, εκδ. Νηρέας, Αθήνα 2000.
- Λαμπράκη-Πλάκα Μ., Ο γελωτοποιός και η αλήθεια του, εκδ.Καστανιώτη, Αθήνα 1991.
- Λυδάκης, Σ., Βογιατζής, Τ. Σύντομο Λεξικό όρων της Ζωγραφικής , εκδ. Μέλισσα
- Μάμφορντ Λ., Τέχνη και Τεχνική, Μετάφρ. Τομανάς Β., εκδ. Νησίδες, Αθήνα 1997.

- Ματίς Ανρύ, Περί Τέχνης, Μετάφρ. Ι.Ομορφοπούλου, εκδ. ΕΚΚΜΜΕ, Αθήνα 1990.
- Μασσαγγούρας, Η., Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση, Γ΄ έκδοση, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2004.
- Μασσαγγούρας, Η., Στρατηγικές Διδασκαλίας, τ. Β΄, Δ΄ έκδοση, Gutenberg, Αθήνα 1999.
- Μοντέρνο- Μεταμοντέρνο, εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1988.
- Μουρέλος Γ., Θέματα Αισθητικής και Φιλοσοφίας των Τεχνών, τόμοι Α΄ και Β΄, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1985.
- Μπήρντσου Μ., Ιστορία των Αισθητικών Θεωριών, Μετάφρ. Κούρτοβικ Δ., εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1989
- Μπουλώ, Σ., Η κρυφή γεωμετρία των ζωγράφων, Μετάφρ. Στ. Δήμου, εκδ. ΕΚΚΜΜΕ, Αθήνα 2002.
- Νόρμπερτ Ελίας, Η εξέλιξη του πολιτισμού. Ήθη και κοινωνική συμπεριφορά στη νεώτερη Ευρώπη. Αλλαγές της συμπεριφοράς στα κοσμικά ανώτερα στρώματα της Δύσης, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1997.
- Νόρμπερτ Ελίας, Η εξέλιξη του πολιτισμού. Κοινωνιογενετικές και ψυχογενετικές έρευνες. Αλλαγές της κοινωνίας. Σχεδιάγραμμα για μια θεωρία του πολιτισμού, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1997.
- Νούτσος Χ., Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931-1973), εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1979.
- Ντε Μικέλι Μ., Οι πρωτοπορίες της τέχνης του εικοστού αιώνα, μετ. Λ. Παπαθεάκη, εκδ. Οδυσσεύς, Αθήνα 1978.
- Ρηντ Χέρμπερτ, Η Τέχνη Σήμερα, Μετάφρ. Κούρτοβικ Δ., εκδ. Κάλβος, Αθήνα
- Ρηντ Χέρμπερτ, Ιστορία της Μοντέρνας Γλυπτικής, εκδ. Υποδομή, Αθήνα 1979.
- Ρηντ Χέρμπερτ, Ιστορία της Μοντέρνας Ζωγραφικής, εκδ. Υποδομή, Αθήνα 1977.
- Ρηντ, Χ. Ιστορία της Μοντέρνας Γλυπτικής, εκδ. Υποδομή.
- Ρηντ, Χ. Ιστορία της Μοντέρνας Ζωγραφικής, εκδ. Υποδομή.
- Ρηντ, Χ. Λεξικό Εικαστικών Τεχνών, εκδ. Υποδομή, Αθήνα 1998.
- Σεζάν Πωλ, Αναμνήσεις και επιστολές του Εμίλ Μπερνάρ, Μετάφρ. Α. Μοσχονά-Καλαμάρα, εκδ. ΕΚΚΜΜΕ, Αθήνα 1986.
- Σκαλτσογιάννης Παύλος, Η Τέχνη ως Έκφραση, εκδ. Ιδρύματος Π. & Ε. Μιχελή, Αθήνα 1994.
- Τανιζάκι Γιουνιτζίρο, Το εγκώμιο της σκιάς, εκδ. Άγρα.
- Τσάπμαν, Λ., Διδακτική της Τέχνης, μετάφρ. Λαπούρτας Α., εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993.
- Φίσερ Ερνστ, Η αναγκαιότητα της τέχνης, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1979.
- Χρήστου Χρύσανθος, Ελληνική Τέχνη - Ζωγραφική 20ου αιώνα, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1996.
- Χριστοδουλίδης Π., Καρδαμίτσας (επιμ.), Αισθητική και Θεωρία της Τέχνης, εκδ. Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία, Αθήνα 1994.
- Χρήστου, Χ. Εισαγωγή στην Τέχνη, εκδ. Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων.

Παράρτημα

Δείγμα πίνακα για Σχέδιο Μαθήματος

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	
ΤΑΞΗ	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	
ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (ΓΙΑΤΙ;) <i>Ανάλογα με την ηλικία, την τάξη και τη σύνθεση της τάξης ο σκοπός του μαθήματος, για την ίδια ενότητα, προσαρμόζεται</i>	
ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Γενικός κανόνας είναι οι στόχοι να μην είναι παραπάνω από 3 για κάθε μάθημα ή/και ενότητα ώστε να είναι μετρήσιμοι και προσδιορίσιμοι.</i> <i>Υπ' όψιν ότι οι στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητή</i>	
ΟΔΗΓΙΕΣ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΑΤΟΜΙΚΟ Ή ΟΜΑΔΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ	
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ Το μάθημα προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΑΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ	
ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ/ΕΡΓΑΣΙΑΣ	

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	
ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΠΗΓΕΣ: SLIDES ΚΕΙΜΕΝΩΝ/ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ /ΦΩΤΟΤΥΠΙΕΣ/ ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	
ΣΥΝΔΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	Για το θέμα
	Για τα υλικά/τεχνικές
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ- ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΤΗΤΑΣ- ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ	
ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ (FEEDBACK)	
-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΤΟΧΟΥ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΗ -ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	
ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	